

Kronika życia literackiego w PRL 1956

Oprac. Feliksa Lichodziejewska

Digitalizacja przeprowadzona w ramach zadania „Cyfrowe zasoby dokumentacji literatury polskiej w wolnym dostępie” realizowanego przez Fundację Akademia Humanistyczna w partnerstwie z Instytutem Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk i Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza. Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

1 9 5 6

opracowała

Feliksa Lichodziejewska

1956

STYCZEŃ

1 Dyskusja o młodej poezji. Dyskusję zainicjował opublikowany w pierwszym numerze "Nowej Kultury" pamflet K. T. Toeplitza Nasze pieszczoły. Biorąc za podstawę swych rozważań wydany w końcu 1954 r. Almanach literacki i wiersze młodych drukowane w "Twórczości" autor pamfletu stwierdził, że najmłodsza poezja polska przeżywa ostry kryzys. Źródła jego, zdaniem Toeplitza, tkwią w fakcie, że najmłodsi twórcy wystartowali w atmosferze "świata uładowanego przynajmniej w pozorach". Ta atmosfera wywołała charakterystyczne dla początków ich twórczości "zadowolenie z życia nie poparte przenysleniem tego życia, afirmację nowego bez żadnej o nim wiedzy". "Poezja mała oparta na drobnych doznaniach codziennego życia, owych dotykalnych wartości zrodziła się jako efekt myślowy zniechęcenia do rzeczy wielkich". Okres przewartościowania zastał młodych twórców nieprzygotowanych. "Poeci rzeczy dotykalnych - pisak Toeplitz - , poeci małych obrazków zostali nagle porażeni nowym obrazem Polski, widzianej krytycznie, jak ludzie siedzący w ciemnościach, którym nagle zabłysło światło. /.../. I tak jak wtedy poezja rzeczy dotykalnych i liryczny słodki obrazek były im ucieczką przed prawdą, szeroką filozoficzną prawdą świata, w którym żyją, tak dziś nastroje narastające w ostatnich utworach najmłodszej poezji są produktem tej samej nieumiejętności szerokiego, syntetycznego patrzenia. Owa rozpacz, przerażenie i histeria, to po prostu nowy akt tra-

gedii pokolenia, które nie potrafiło domyśleć do końca swego życia i swoich doświadczeń. Tragedii - bo nie śmiem nazwać tego farsą".

Kończąc swoje uwagi na temat kryzysu młodej poezji Toeplitz stwierdził: "Zdaje się, że jest to kryzys dogmatów poetyckich i życiowych. Młodzi poeci pozbawieni jasnego ideowego kierunku, pozbawieni jasno uświadomionego celu, o który chcą walczyć, zdani zostali na zmienność życia, nad którym nie umieją zapanować".

Pamflet Toeplitza wzbudził żywy rezonans w środowisku i pismach literackich (głównie w "Życiu Literackim" i "Nowej Kulturze") oraz w "Sztandarze Młodych". Redakcja "Sztandaru Młodych" zorganizowała również wieczór młodych poetów połączony z dyskusją, z udziałem starszych pisarzy i przedstawiciela Zarządu Głównego ZMP. (Fragmenty głosów dyskusyjnych opublikowano w "Sztandarze Młodych" nr 50).

W dyskusji o młodej poezji wypowiadali się zarówno bezpośrednio zainteresowani młodzi poeci jak i starsi pisarze i krytycy. W ostrej krytyce najmłodszej poezji sekundował Toeplitzowi m. in. S. Stanuch. Zarzucił on młodym twórcom "chorobliwy brak samodzielności myślenia", bezmyślne kierowanie się modą w naśladowaniu poezji francuskiej, Gałczyńskiego i Różewicza, "brak zarówno ideologicznych jak artystycznych instrumentów". Żeby dojść do wielkiej literatury młodzi poeci muszą, zdaniem Stanucha, "zrozumieć jedną prawdę: że każda wielka literatura była i jest siostrą rewolucji. Bo nowoczesność jest synonimem słowa rewolucja".

Przeciwko atakowi Toeplitza i Stanucha ~~zdecydowanie~~ wystąpiło kilku pisarzy (m. in. M. Jastrun, A. Sandauer, A. Kamieńska, J. Śpiewak). Zasadniczą polemikę z pamfletem Nasze pieszczochy

56

3

podjął J. Kwiatkowski w artykule : Świeczka o świetle. Uznał on atak Toeplitza za spóźniony. Uważał, że w 1956 r. młoda poezja miała już kryzys poza sobą i mogła poszczycić się niewątpliwymi osiągnięciami. Zakwestionował również kryteria zastosowane przez Toeplitza w ocenie młodej twórczości, ukazał błędne przesłanki jego wywodów. Zdaniem Kwiatkowskiego autor pamfletu na młodą poezję przyjmując za podstawę swych rozważań Almanach z 1954 r., zakładał niezgodnie z rzeczywistością, że pokolenie "chwalców baru mlecznego" i pokolenie z 1956 r. to ci sami poeci. Niewłaściwością w wywodzie Toeplitza było również, według Kwiatkowskiego, atakowanie ideowych podstaw nowej poezji przy jednoczesnym ignorowaniu jej odkryć, nowoczesności jej wyobraźni. "Trzeba być absolutnie wypranym z poetyckiego słuchu - pisał Kwiatkowski - żeby nie dostrzec różnicy między dwuwymiarowymi, naiwnymi deklaracjami sprzed dwóch lat a Dzieciństwem Jerzego Harasymowicza, Dwoma kroplami Zbigniewa Herberta, czy wierszem W cukierni Bohdana Drozdowskiego. Trzeba być ślepym, by nie dostrzec narodzin nowej liryki - słyszeć tylko jej płacz". Młodzi poeci, niepodobni do tych z Almanachu Literackiego, "zrywają z nieartystyczną fotografią na rzecz świadomej konstrukcji, na rzecz widzenia syntetycznego, uskrzydłonego przez wyobraźnię".

Wielu dyskutantów zgadzając się w zasadzie z zarzutem hermetyczności postawionym przez Toeplitza, formułowało swe opinie o młodej poezji w dużo łagodniejszej formie. W. Machejek wzywał młodych poetów do zerwania z postawą negacji i przejścia do atakowania i współtworzenia rzeczywistości. Niejednokrotnie podkreślano też w dyskusji, że postulaty zgłaszane pod adresem młodych dotyczą całokształtu zjawisk poetyckich, że w stosunku do debiutantów należy zachować cierpliwość i wyrozumiałość,

pozostawić im czas na rozwój twórczości. "Jedno jest pewne - pisał M. Jastrun - nie powinniśmy nadmierną opieką przeszkadzać młodym pisarzom w ich poszukiwaniach. Powinniśmy przede wszystkim żądać od pisarza siły i stałości charakteru". Zarzucano Toeplitzowi przesadę w twierdzeniu o "światopoglądowej rezygnacji młodego pokolenia". Zwracano uwagę na duże zainteresowanie młodych problematyką moralną. Wiele uwagi zajęła analiza atmosfery okresu startu młodych, kiedy jak pisał Rustecki "poetom wymagania redaktorów zastępowały zamówienie społeczne". Podkreślano, że debiutów poetyckich nie należy uważać za ostatnie słowo młodych twórców. Domagano się stworzenia młodym większych możliwości druku, założenia pisma poetyckiego.

K. T. TOEPLITZ: Nasze pieszczochy. (Pamflet na najmłodszą poezję). "Nowa Kult.", nr 1. - J. HORDYŃSKI: Parę truizmów, W. ^{MACIĄC} DĄBROWSKI: Opowiedz morze. "Życie liter.", nr 1 s. 7. - W. MACHEJEK: Atakować i współtworzyć. "Życie liter." nr 2. - J. ŚPIEWAK: O młodych serdecznie. "Nowa Kult." nr 3. - J. KWIATKOWSKI: Świeczka o świcie. "Życie liter." nr 4. - S. STANUCH: Poeci spraw dozwolonych. "Życie liter." nr 4 /Polem.: A. SANDAUER: Szanowny Panie Redaktorze. "Życie liter." nr 4. - Z. DOLECKI: Mali poeci mogą wyrosnąć. "Dziś i Jutro", nr 5. - A. KAMIENSKA: W obronie dekadentów. "Nowa Kult.", nr 5. - M. JASTRUN: Szanowny Panie Redaktorze. "Życie liter.", nr 5. - J. FICOWSKI: Jeszcze o młodych poetach. "Życie liter." nr 6]. - L. BUDRECKI: Gorzki urodzaj. Kronika, nr 5. - J.Z. /J. ZALEWSKI/: Diskusja w toku. "Żołn. Wolności", nr 36. - W. RUSTECKI: Tańce szamanów. "Po prostu", nr 6. - M. PIECHAŁ: Zaufajmy młodym. "Kronika", nr 7. - $\sqrt{}$ A. MANDALIAN: Bezideowość przeciw schematyzmowi. "Nowa Kult." nr 8. - A. KIJOWSKI: Z prasy. "Twórczość",

W Młodzi [Wyowiedzi A. Jasinińskiego, B. Drozdowskiego, R. Śliwowika, W. Albinckiego]
"Nowa Kult." nr 7.
" "

nr 2 s. 185 - 186. - A. MIĘDZYRZECKI: Na poetyckim froncie.
 "Nowa Kult." nr 9. - TENŻE: Dyskusja o poezji młodych. "Głos
 Rob." nr 60. - i sprost. "Nowa Kult.", nr 15. - M. SZYPOWSKA:
Pieszczochy proszą o głos. "Nowa Kult.", nr 11. - Z. PĘDZIŃSKI:
Nasi niedopieczczeni. "Nowy Świat", nr 14 (Polem.: J. RYNOWIEC-
 KI: Głos poety-prozą. "Nowy Świat", nr 16.). - W. LEOPOLD:
Obrachunki. (List do Woroszyńskiego). "Nowa Kult.", nr 15. -
 J. LENART: Pamflet na rówieśników. "Sztandar Młodych", nr 13.
 /Polem.: Odpowiedź rówieśników na pamflet: S. KRYSKA: List
otwarty do J. Lenarta; W. RUSTECKI: Kartki niehistoryczne.
 R. ŚLIWONIK: Przeciw biciu w bębny. "Sztandar Młodych", nr 19;
 E. BRYLL: To prawda; J. GIEŁO: Odpowiedź Śliwonikowi; A. JA-
 SIŃSKI: O możliwości druku i kłanianiu się bogom; M. ZAKRZEW-
 SKI: Konfrontacja z krytyką. "Sztandar Młodych", nr 25; J. LE-
 NART: Czyżby obrona bezideowości? "Sztandar Młodych" nr 34. -
 J. WYKA: Uwagi o najmłodszej poezji. "Współczesność", nr 1. -
 Dyskusja o młodej poezji: M. JASTRUN: "Nie przesadzajmy...";
 L. PASTERNAK od młodej poezji rewolucyjnej perspektywy; W. RU-
 STECKI: Nie dajmy się zasugerować "Myszom"; A. SŁUCKI: O kłanli-
 wości pewnego przeciwstawienia; S. STANUCH: Potrzebne jest pis-
 mo młodych pisarzy; J. SZYDLAK: O sojuszu młodej poezji z orga-
 nizacją; K. T. TOEPLITZ: O poezję wielkiej odpowiedzialności.
 "Sztandar Młodych" nr 50.

- 1 Wyniki ankiety "Jakie dzieło
 polskiej literatury katolickiej
 dziesięciolecia 1945-1955 uważam
 za najlepsze." Ankieta rozpisana "Tygodnik Powszech-
 ny". W dziale prozy największą ilość głosów otrzymała powieść
 A. Gołubiewa Bolesław Chrobry; w dziale dramatu - twórczość

J. Zawieyskiego (zwłaszcza Rozdroże miłości); w dziale poezji - wiersze K. Iżakowicz a w dziale krytyki - prace krytyczno-literackie Z. Lichniaka.

3 W t o r k i p o e t y c k i e w K l u b i e K s i ę g a - r z a na Starym Mieście w Warszawie zainaugurował w 1956 r. wieczór poetycki W. Broniewskiego. Tematem następnych spotkań autorskich lub wieczorów poezji była twórczość J. Śpiewaka (10 I), A. Słuckiego (17 I), J. Przybosia (24 I), S. Pollaka (31 I), J. Iwaszkiewicza (7 II), J. Brzechwy (21 II), J. Broniewskiej (29 II: Wspomnienia walki Armii Czerwonej i Polskiej z hitlerowcami.), A. Słonimskiego (6 III), T. Kubiaka (13 III), S. R. Dobrowolskiego (1 V), A. Sterna (22 V), P. Hertza (5 VI), A. Brauna (12 VI), B. Ostromeckiego (19 VI), W. Broniewskiego, S. R. Standego i W. Wandurskiego - autorów Trzech salw (22 X), M. Białoszewskiego (30 X), O. Ortwina (27 XI), K. I. Gałęzyńskiego (11 XII).

- C y k l C z w a r t k ó w L i t e r a c k i e h w M u - z e u m N a r o d o w y m w W a r s z a w i e. Kontynuowany w 1956 r. cykl spotkań z autorami organizowany przez ZLP rozpoczął wieczór autorski J. Zawieyskiego. W dalszym ciągu odbyły się wieczory autorskie następujących pisarzy: Cz. Centkiewicza (19 I), M. Samozwaniec (26 I), S. Zielińskiego (2 II), S. Lema (9 II), J. Strykowski (16 II), B. Czeszki (23 II), T. Hołuja (1 III), S. Szmaglewskiej (8 III), Z. Skierskiego (5 IV), J. Meissnera (12 IV), A. Olehy (26 IV), L. Bartelskiego (3 V), J. Kurka (17 V), K. Iżakowiczówny (24 V), E. Paukzby (7 VI), W. Kubackiego (14 VI), K. Filipowicza (14 VI), J. Lovella (28 VI). ^{Następnie} Po kilkumiesięcznej przerwie w ramach "Czwartków

literackich" odbyły się spotkania z S. Piętakiem (8 XI), W. Maohem (22 XI), W. Woroszylskim (29 XI), L. Buczkowskim (6 XII), H. Mortkowicz-Oleczakową (13 XII), A. Ściborem-Rylskim (27 XII).

4

8 Wyjazd delegacji Związku Literatów Polskich na Kongres Związku Pisarzy Niemieckich w Berlinie. W skład delegacji weszli R. Brandstaetter, K. Koźmiński i J. Putrament.

5

9 Zmarł w Warszawie Wiktor Grosz, publicysta, działacz społeczny, generał brygady W.P. Pogrzeb na koszt państwa odbył się 11 I na Cmentarzu Wojskowym.

W okresie przedwojennym W. Grosz, członek KPP, był współzałożycielem i zastępcą sekretarza redakcji pisma Frontu Ludowego "Dziennik Popularny". W czasie wojny działał w Związku Patriotów Polskich, walczył w szeregach Armii ^{Czerwonej} ~~Radzieckiej~~, był współorganizatorem I Armii Wojska Polskiego. Od 1946 pracował w służbie dyplomatycznej.

J. BRONIEWSKA: W. Grosz. "Nowa Kultura", nr 3, "Życie Warsz." nr 7. - J. BURGIN: Wspomnienie o W. Groszu. "Tryb. Wolności", nr 3. - D. PŁOŃSKI: O żywym Wiktorze Groszu. "Radio i Świat", nr 4. - D. PŁOŃSKI: Towarzysz W. Grosz. "Prasa Polska", nr 1. - J. STRYJKOWSKI: Wspomnienie o W. Groszu. "Twórczość", nr 2 s. 215 - 216.

6

15 Nowe władze oddziałów Związku Literatów Polskich.

15 I - na dorocznym zebraniu ogólnym Oddziału Lubelskiego wybrano nowy zarząd w składzie: prezes -

8
E. Gołębiowski, wiceprezes: K. A. Jaworski, sekretarz: M. Bech-
czyc-Rudnicka, skarbnik - Wł. Chołmicki, ~~in.~~

26 II - na walnym zebraniu Oddziału Śląskie-
go powołano nowy zarząd w składzie: prezes - G. Morcinek,
wiceprezes - A. Baumgardten, sekretarz - M. Klimas-Błahutowa,
skarbnik - A. Szczypiorski, ~~in.~~

6 V - walne zebranie Oddziału Łódzkiego
wybrało na prezesa zarządu S. Czernika, na wiceprezesów -
M. Piechała i L. Gomolickiego, na sekretarza T. Papiera i na
skarbnika H. Safrina.

9 X - walne zebranie Oddziału Bydgoskiego
wybrało nowy zarząd w składzie: prezes - A. Kowalkowski, człon-
kowie - H. Bychowska, W. Dunarowski, M. Turwid i Z. Wróbel.

20 X - walne zebranie Oddziału Opolskiego
wybrało nowy zarząd w składzie: prezes - Z. Bednorz, wicepre-
zes J. Gałuszka, sekretarz K. Kowalski, skarbnik - A. Niedworak.

21 X - walne zebranie Oddziału Gdańskiego
wybrało zarząd w składzie: prezes - I. Przewłocka, członkowie -
L. Bądkowski i R. Ostrowska.

29 X - walne zebranie Oddziału Olsztyńskiego
wybrało na prezesa M. Lengowskiego, wiceprezesa - W. Gębi-
ka, sekretarza - T. Dybowskiego i skarbnika - T. Ruczyńskiego.

14 XII walne zebranie Oddziału Warszawskiego
wybrało nowy zarząd w składzie: J. Andrzejewski (prezes),
E. Kozikowski (wiceprezes), J. Ficowski (skarbnik), Z. Skierski
i S. Zieliński (sekretarze).

- walne zebranie Oddziału Szczecińskiego
wybrało na prezesa N. Rydzewską, na sekretarza I. G. Ka-
mińskiego i na skarbnika M. Boniecką.

19 Premiera "Nocy Listopadowej" St. Wyspiańskiego w Teatrze Nowym w Łodzi. Reżyseria K. Dejmek, scenografia J. Rachwański. Wystawiony po raz pierwszy od 1937 r. dramat Wyspiańskiego wzbudził żywe zainteresowanie krytyki. Tylko nieliczni, mimo uznania dla reżysera, uważali że "nie należało wywlekać Nocy Listopadowej spod kurzu archiwów historyczno-literackich, nie należało materializować tych spleśniałych duchów". Przeważały opinie pozytywne, uznające przedstawienie Nocy Listopadowej nie tylko za osiągnięcie reżyserskie Dejmka ale wielki sukces Wyspiańskiego na współczesnej scenie. Reprezentatywna pod tym względem była recenzja K. Puzyry. Mimo zastrzeżeń co do wymowy i tonacji ideowej utworu Puzyra uważał, że Dejmek na materiale najbardziej niewdzięcznym przeprowadził obronę Wyspiańskiego i w poważnej mierze przyczynił się do jego rehabilitacji scenicznej. Uznając przedstawienie za znakomite pisał: "Jędrne, zwarte, bez dłużyzn, zadziwiająco proste i przejrzyste stanowi wielką niespodziankę dla każdego kto zna Noc Listopadową i smutny stan polskich teatrów. Jest tu żywość, pasja i rozmach, mimo kameralności środków, jasna idea ogólna, narastanie napięcia, dynamika scen zbiorowych wypracowana w ruchu, geście, w układach grup, w rysunku plastycznym - cechy radosne na tle powszechnej impotencji reżyserskiej naszych scen."

St.B. /S. BR^{EJ}/DYGANT/: O Teatrze Nowym i "Nocy Listopadowej". "Sztandar Młodych", nr 112. - S. BRUCZ: Ciemny dramat. "Kronika" nr 5. - Z. GREŃ: Stylizacja i prawda. "Życie liter.", nr 10. - M. JAGOSZEWSKI. "Panorama" (Łódź), nr 12. - T. KUDLIŃSKI: Niebezpieczna pora. "Tyg. Powsz.", nr 13. - K. PUZYNA: Dygresje o "Nocy Listopadowej". "Teatr" nr 6 s. 3 - 6. -

JASZCZ /J. A. SZCZEPAŃSKI/: "Noc Listopadowa" rozjaśniona.
 "Tryb. Ludu", nr 110. - 8

19 Fundusz literatury. Realizując uchwałę Prezydium Rządu z dn. 17 grudnia 1955 plenum Z. G. ZLP, powołało nowy organ ZLP pod nazwą Fundusz Literatury. Prezesem Funduszu został S. R. Dobrowolski. Do zarządu wybrano G. Marcinka jako wiceprzewodniczącego, E. Kozikowskiego jako sekretarza oraz M. Brandysa, A. Kowalską i W. Żółkiewską. W ramach Funduszu Literatury miały powstać 4 komisje, z których na razie powołano komisję Popierania Twórczości Literackiej, dla podziału stypendiów twórczych. 9

23 Sesja wrocławskiej MRN w sprawach kultury. Była to pierwsza po 10 latach sesja, na której omówiono problemy kultury na terenie miasta. Po referacie B. Zawady, wiceprzewodniczącego MRN, wywiązała się burzliwa dyskusja na temat osiągnięć i bolączek miejskich placówek kulturalnych. Postulaty środowiska twórczego i społeczeństwa zostały uwzględnione w podjętej na sesji uchwale. Uchwała przewidywała m. in. 1) ustanowienie nagrody MRN za działalność twórczą w zakresie literatury, muzyki, plastyki, teatru, architektury i publicystyki, 2) Powołanie do życia Rady Kultury przy Wydziale Kultury MRN jako czynnika koordynującego rozwój życia kulturalno-oświatowego w mieście. 3) Organizowanie w roku "Dni Wrocławia" w dn. 2 - 9 maja (zob. poz. 47). 4) Powołanie Podkomisji Ochrony i Popularyzacji Zabytków oraz Podkomisji Estetyki Miasta. 5) Pogłębienie pracy kulturalno-oświatowej.

Wszystkie artykuły w czasopiśmie "Sprawy i Ludzie":
 Z. GRYWAŁD: Kto odpowiada za kulturę. nr 5. - S. KUSZEWSKI:

Dość biadolenia, panowie, nr 49 /właśc. 51/. - S. KUSZEWSKI: Na
tę sesję Wrocław czekał 10 lat. nr 4. - S. LENT: Czy pora na
powątpiewanie? nr 9. - Uchwała sesji wrocławskiej MRN w sprawach
kultury. (Fragmenty). nr 4.

10

27 Porozumienie między Akademiami
 Nauk Polskiej i NRD podpisano w Warszawie. Dele-
 gacjom obu Akademii przewodniczyli prezes PAN prof. J. Dembow-
 ski i prezes Niemieckiej Akademii Nauk w Berlinie W. Friedrich.
 Porozumienie przewiduje m. in. wymianę planów problemowych, u-
 stalenie wspólnej problematyki badawczej oraz opracowanie sposo-
 bów współpracy placówek naukowo-badawczych, wymianę naukowców,
 wymianę publikacji, mikrofilmów i fotokopii oraz wymianę i po-
 moc przy konstruowaniu aparatury naukowej.

11

30 Nagrodę literacką Łodzi im. J. Tu-
 wima otrzymali S. Czernik za książkę Poezja chłopów pol-
 skich i W. Słobodnik za działalność przekładową.

12

- Narada centralnego aktywu partyj-
 nego na temat życia kulturalnego.
 W "Nowych Drogach" ukazało się sprawozdanie ze zwołanej przez
 Komitet Centralny partii narady centralnego aktywu partyjnego
 poświęconej rozwijaniu ofensywy ideowej na froncie kulturalnym.
 (Aby wzmóc udział twórców w kształtowaniu naszego życia. "Nowe
Drogi", nr 1). Referat na ten temat wygłosił J. Berman. Narada
 zajęła się następującymi zagadnieniami: Czego oczekuje partia
 od twórców? Co przeszkadza twórcom w wypełnianiu ich ważnego
 powołania? Jak rozproszyć wątpliwości i wahania, które w ostat-
 nim okresie nurtują środowiska twórcze? Jak odeprzeć wpływy

12

obce i wrogie? Narada wykazała, że warunkiem powodzenia ofensywy ideowej jest konsekwentne usuwanie błędów i wypaczeń poprzedniego okresu, ale równocześnie zdecydowane przeciwstawienie się wszelkim próbom podważenia założeń ideowych marksizmu. Wskazywano na konieczność rozwijania myśli torującej drogę kulturze socjalistycznej i popieranie oraz popularyzowanie zdobyczy tej kultury. "Na naradzie stwierdzono - głosiło sprawozdanie -, że zasięg oddziaływania ideologicznego partii napisany był zbyt wąski. Szło to w parze z uproszczeniem problematyki warsztatu twórczego, ze zniekształceniem tzw. zamówienia społecznego, z przejawami niecierpliwości i przynaglania w imię doraźnych wyników". Analizując aktualną sytuację w literaturze, stwierdzono, że "twórczemu przewartościowaniu naszych doświadczeń towarzyszą w środowisku literackim różne zjawiska ujemne. Spotykamy się często ze słuszną krytyką poszczególnych zjawisk w naszym życiu, ale równie często z fałszywą ich interpretacją". "Ale w tym procesie przewartościowania doświadczeń, zjawisk i pojęć dominuje ferment twórczy, ferment rozwoju". "Zdajemy sobie sprawę - powiedział J. Berman - z nieocenionej wartości szczególnej wrażliwości pisarza. Uznajemy w pełni prawo pisarza do odkrywczej, bojowej postawy wobec wszelkich zjawisk naszego życia, Zachęcamy i ośmielamy go w tym kierunku. Chodzi nam o nieustanne pogłębianie postawy ideowej artysty, o głębsze przyswojenie sobie przez niego problematyki naszej walki. Zdajemy sobie sprawę z tego, że obok napięcia ideowego nieodzownym warunkiem rozwoju twórczości literackiej jest klimat swobody poszukiwań tematycznych i warsztatowych. Chcemy uniknąć drobiazgowej ingerencji, posługując się głównie ogólnym oddziaływaniem ideologicznym".

Narada nie ustaliła form oddziaływania partii na literaturę,

stwierdziła natomiast potrzebę głębszej niż dotąd więzi między aktywnym partyjnym a całym środowiskiem literackim. Krytycznie oceniono stosunek aktywu partyjnego do środowiska twórców w okresie fermentu po III Plenum. "Uwagę udzielaną środowisku literatów - stwierdzało sprawozdanie - ze strony aktywu partyjnego zwiększyliśmy dopiero wtedy, gdy zaalarmowały nas niepokojące objawy chwiejności ideologicznej u niektórych pisarzy". Równocześnie sprawozdanie podkreślało, "że w realizowaniu uchwał III Plenum przeszkadzają nie tylko ci, którzy tłumią krytykę i kurczowo trzymają się dogmatów, ale w niemniejszej mierze i ci, którzy wolność twórczą interpretują jako wolność głoszenia obcych i wrogich nam poglądów w celu podważenia więzi między partią a ludźmi nauki i kultury. Tej więzi partia będzie strzec jak źrenicy oka". /Wszystkie cytaty ze sprawozdania w "Nowych Drogach" nr 1 s. 2 - 8/.

13

- J a k w i d z e w s p ó ł c z e s n ą p o l s k ą
s z t u k ę r e w o l u c y j n ą. Ankieta. "Przeglądu Kultu-
ralnego". W ankiecie wypowiedziało się kilku pisarzy i krytyków
oraz specjalistów innych dziedzin, głównie architektury. Więk-
szość wypowiedzi miała charakter ogólnikowy. Wg K. Brandysa pi-
sarz będzie tworzył literaturę rewolucyjną, jeśli będzie zaangażowany
ideowo w budowę socjalizmu. Podobne stanowisko zajął J.
Broszkiewicz, stwierdzając, "że główną siłą naszego ~~rozwoju~~
pisarstwa będzie bogactwo i siła partyjnej wiedzy ~~w~~ ludzie sobą
rządzającym". Rozwój polskiej współczesnej sztuki rewolucyjnej
uzależniał Broszkiewicz od ostrości i dramatyczności konfliktów
politycznych, filozoficznych, psychologicznych, społecznych -
jaki obierze sobie ona za temat główny. W zakresie formy postu-
lował wielość stylistyk: "We współczesnej prozie nie widzę /.../

możliwości - pisał - utrzymania się w ramach jednej unormowanej stylistyki. Byłby to nonsens - groźny, ponury nonsens żądać czegoś podobnego od literatury gotującej się do nowego skoku rozwojowego".

W. Woroszyński zajął się głównie treściami ideowymi literatury. Postulował nawiązanie kontaktu literatury nie tylko z teorią, ale i praktyką narodu. "Myślę - pisał - że wszelka działalność ideologiczna, a więc również literatura, tylko wtedy może trwale a nie zdawkowo służyć rewolucji, kiedy jej punkt wyjścia stanowi rzeczywista sytuacja ludzi pracy, ich konflikty i trudności - oraz ich poczucie moralne, ich światopogląd, ukształtowany przez praktykę pokoleń."

J. Przyboś i A. Sandauer widzieli przyszły rozwój literatury w kierunku sztuki nowoczesnej, awangardowej. J. Przyboś ograniczając się do dziedziny poezji pisał: "Poezja nowoczesna, to nieustające rewolucjonizowanie wyobraźni, odczuwania i wartościowania moralnego. Poeta ma obowiązek walczyć z przeszłością /.../ Nie panegiryków, ale satyryków potrzebuje rewolucja. Nie wielosłownych hymnów i bębniących okrzykami marszów, ale wynalazczej mowy reorganizującej wyobraźnię, ale liryki przebijającej serca". Również i A. Sandauer uważał, że o rewolucyjności dzieła stanowi "jedynie ilość poczynionych przez artystę odkryć, jedynie własne a więc nowe spojrzenie na świat." Domagał się możliwości swobodnego rozwoju różnego typu prądów literackich. "Walka o nową sztukę - pisał - powinna się toczyć jedynie przy pomocy środków artystycznych. Narzucanie jej oficjalnie ten czy inny kierunek jako rewolucyjny - to szkodzić w pierwszym rzędzie tym, których chciałoby się poprzeć."

Wypowiedzi w "Przeglądzie Kulturalnym": J. DALLENSTADT:
Nowa architektura. nr 9. - J. BŁAŻEJOWSKI, T. BŁAŻEJOWSKI, A.

MAUERSBERGER: O obowiązku poszukiwania celności. nr 7. - J. BŁON-
 SKI: Dookoła ankiety. nr 11. - J. BOCHENSKI: Co będzie z pustym
obszarem. nr 11. - K. BRANDYS: Literatura na szczyblu rewolucji.
 nr 5. - J. BROSZKIEWICZ: Odpowiedź. nr 6. - B. CZESZKO: Kilka
marzeń. nr 4. - E. GOLDZAMT: Refleksje i próby. nr 11. - J. PRZY-
 BOS: Poezja i rewolucja. nr 8. (Sprostowanie nr 9). - A. SANDA-
 UER. nr 10. - K. WEJCHERT: Kształtowanie przestrzeni. nr 10. -
 S. WEGNER: Twórcze posłannictwo sztuki. nr 13. - W. WOROSZYLSKI:
Punkt wyjścia. nr 15. - W. T. ROGOWSKI: Narodziny na cmentarzu.
(Głos laika w dyskusji o poezji). "Pomorze", nr 1, 2.

MYCIELSKI:
 dny problem.
 f.

14

- Dyskusja o "Obronie Grenady" Kazimierza Brandysa. Opublikowane w styczniowym nume-
 rze "Twórczości" opowiadanie ^{K. Brandysa "Obrona Grenady"} wywołało długotrwałą dyskusję w
 prasie literackiej i codziennej oraz w różnych środowiskowych
 organizacjach kulturalnych. Dyskusja dotyczyła nie tylko "opo-
 wieści publicystycznej" Brandysa i prawdziwości przedstawionych
 w niej spraw, ale i samych doświadczeń ideowych poprzedniego o-
 kresu. Opinie i głosy dyskutujących były kontrowersyjne. Jedni
 uważali Obronę Grenady za opowiadanie rewolucyjne i prawdziwe,
 "rozprawę o skutkach i metodach działalności fałszerzy rewolucji"
 (R. Zimand), widzieli w niej szeroką metaforę współczesną, wy-
 kwit polskiej myśli rewolucyjnej i partyjnej, "artystyczną eks-
 pozycję spraw, które nazywamy problematyką III Plenum". (H. Hol-
 land), doskonale pokazał ~~nam~~ ^{WPA} model procesu zespołowego powstania
 błędów. S. Lem w obszernej analizie Obrony Grenady pisał: " W
 wewnętrznej sprzeczności tego opowiadania, w dialektyce obiek-
 tywnego i subiektywnego, w tym, że jest ono jednocześnie oskar-
 żeniem i obroną, wskazaniem winnych i uniewinieniem ich, widzę
 sukces pisarza. Rozkład sił i rozkład odpowiedzialności moralnej,

zbiorowy mechanizm narastania fałszu, wszystko to ukazane jest tak jasno, że do losów teatralnego zespołu "Grenady" nie trzeba już wiele socjologicznego komentarza. W. Sadkowski oceniający opowiadanie Brandysa z równą aprobatą, stwierdził, że przeprowadzona w nim dyskusja o sztuce współczesnej "jest nieporównanie głębsza od naszych dotychczasowych dyskusji, o błędach naszej sztuki. Obrona Grenady - pisał - pierwsza chyba u nas sięgnęła do ideologicznych korzeni słabości i błędów sztuki, odsłoniła związek, jaki zachodził między owym "przestojem człowieczeństwa" postulowanym przez Faula a samotną bezradnością pisarza".

Niektórzy krytycy byli odmiennego zdania. Uważali, że Obrona Grenady ukazuje tylko drobną cząstkę prawdy czasów minionych. J. Cwiertnia nie zgadzając się z opinią uważającą opowiadanie Brandysa za szeroką metaforę współczesności, stwierdził, że Obrona Grenady dotyczy nie narodu polskiego a jedynie wąskiego kręgu ludzi. "Propozycje samokrytyki - pisał - zawarte w tym utworze nie wszystkim wydają się nęcące: nie jest więc przypadkiem, że podobają się tym, którzy widzą w nich rozgrzeszenie, model nowych laurów w działalności, z której winni się wyliczyć". Z ostrą krytyką Obrony Grenady wystąpił również A. Sandauer. Traktując opowiadanie jako swego rodzaju dokument historyczny zarzucił Brandysowi świadome przeinaczanie faktów, tworzenie mitu "bohaterskiego oportunisty". Krytykował pokazany w Obronie Grenady podział środowiska twórczego czy inteligentkiego, a zwłaszcza nieprawdziwie, zdaniem Sandauera, przedstawioną ówczesną opozycję kulturalną jako jednolity obóz reakcji. "Czyżby jednak każdy - pisał Sandauer - kto poddawał ówczesne błędy dyskusji, zasługiwał na miano wroga? I czyżby stan ów-

czesnego środowiska artystycznego był aż tak ponury? Czyżby rzeczywiście składało się ono z wazeliniarzy, z wrogów i z owej kategorii półnawniaków i półoportunistów, jaką stworzył specjalnie dla zespołu "Grenady". Czyżby nie było w nim ludzi, którzy - nie schodząc z pozycji partyjnych - śmieli walczyć o swe artystyczne przekonania, przeciwstawiając się wytkniętym później błędom".

Z opinią Sandauera polemizował B. Czeszko. Twierdził on, że Sandauer w swym ataku na mit bohaterskiego oportunisty, imputuje Brandysowi rzeczy, których w utworze nie ma. Obrona Grenady - zdaniem Czeszki - nie ma ambicji wskazywania ogólnej ówczesnej sytuacji, opisuje jedynie grupę młodych intelektualistów tzw. pryszczatych i przedstawia historycznie prawdziwą interpretację ich losów.

W. ALBRECHT: Nad "Obroną Grenady". "Nasze Sprawy", nr 10 s. 12 /spraw. z dyskusji w Kole Naukowym Polonistów w Poznaniu/ "Nasze Sprawy", nr 10. - K. BORUN: Czy dr Faul odchodzi? "Tyg. demokr.", nr 17. - /Polem.: W. ZARZYCKI: Mglista zasłona "faulizmu". Tyg. demokr., nr 20./- A. BRAUN: Rozmowy. "Nowa Kult.", nr 12. - A. BOCHENSKI: O dyskusji nad "Grenadą". Tyg. powsz., nr 17. - B. CZESZKO: Niepotrzebni mogą odejść?... "Przeł. kult.", nr 9. - J. ĆWIERTNIA: Bal maskowy czy rewolucja. "Po prostu", nr 14. - Z. HIEROWSKI: Grenada. "Tryb. rob.", nr 72. - H. HOLLAND: "Nasza sprawa musi być czysta". "Tryb. Ludu", nr 70. - A. JAKUBISZYN: O byle kanaliach. "Kamena", nr 4. - A. KIJOWSKI. "Roczn. Lit." s. 79 - 80. - S. KUROWSKI: "Obrona doktora Faula"... "Dziś i Jutro", nr 10. - S. ŁASTIKI: Bronię "Grenady". "Dziewiąta Fala", nr 10. - S. LEM: Obrona pisarza. "Życie liter.", nr 6. - J. J. LIPSKI: Na marginesie "Obrony

Grenady". "Po prostu", nr 14. - Z. ŁUPINA: Oskarżam. "Kamena", nr 4 s. 22 - 23. /Polem.: /Z. MANKOWSKI/ A. M.: Oskarżam. "Sztandar Ludu", nr 122; A. PRZEDWIECZERSKI: Katolik o "koniu grenadzkim". "Kamena", nr 5; L. SIEMION: Potępienie dra Faula. "Sztandar Ludu" nr 96; J. URBANOWICZ: O "Obronie Grenady" na KUL-u. "Nasze Sprawy", nr 11/12/. - A. MIEDZYRZECKI. "Świat" nr 14. - rdt.: Przestroga "Grenady" i - wsteczne mity. "Życie Warsz.", nr 30. - rdt.: ład serca. "Życie Warsz.", nr 61. - W. SADKOWSKI: Wielki konflikt współczesny. "Przeł. kult.", nr 11. - A. SANDAUER: O bohaterskim oportunizmie. "Przeł. kult.", nr 8. - /Z. MITZNER/ J. SZELĄG: Nasza kronika. "Świat" nr 10. - Z. SKWARCZYŃSKI: Kto stoi za dr Faul'em. "Kronika", nr 14. - M. URBAN, W. SZYMAŃSKI: Nie tylko w sprawie "Grenady". "Tyg. powsz.", nr 16. - R. ZIMAND: "Za chwilę na scenę wejdzie Autor". "Po prostu", nr 5.

15

- "C z w a r t k i l i t e r a c k i e" w O p o l u. W ramach organizowanego przez miejscowy Oddział ZLP cyklu odbyły się w 1956 r. kolejne wieczory literackie i spotkania autorskie poświęcone twórczości następujących pisarzy: J. Sztudyngera, J. Brzozy, M. Klimas-Błachutowej, K. Koźniewskiego, J. Grygolunasa, J. Kuśmierka, W. Zechentera, T. Różewicza.

J. POŚPIECH: Materiały do kroniki kulturalnej Opolszczyzny. (Styczeń - czerwiec). "Kwartalnik opolski", nr 3 s. 165 - 179. - Z. NIETYKSZA: Materiały do kroniki kulturalnej Opolszczyzny. (Lipiec - grudzień). tamże nr 4 s. 163 - 171.

16

- P i e r w s z e w a l n e z e b r a n i e K l u b u K r z y w e g o K o ł a. Działający od jesieni 1955 r. w prywatnym mieszkaniu klub dyskusyjny otrzymał własny lokal na Rynku Sta-

rego Miasta. Na pierwszym walnym zebraniu odbytym w styczniu 1956 przyjęto nazwę Klub Krzywego Koła i wybrano zarząd klubu. Prezesem został Stefan Król. Klub organizował cotygodniowe zebrania dyskusyjne na aktualne tematy polityczno-społeczne, kulturalne i gospodarcze. Sprawom kultury i literatury poświęcono w 1956 r. kilka zebrań. Oto ich tematy: Referat P. Pomiana: O inteligencji francuskiej (5 I); Spotkanie z J. Brzechwą i dyskusja o literaturze dziecięcej (26 I); Dyskusja nad Obroną Grenady K. Brandysa (16 II); Dyskusja nad artykułem S. Ossowskiego O sytuacji w nauce. (29 III); Referat A. Lama: O warunkach powstawania nowych organów prasowych. (19 IV).

Drugie walne zebranie Klubu Krzywego Koła odbyło się 10 V. Prezesem nowo obranego zarządu został J. Strzelecki.

17

LUTY

J u b i l e u s z "S z p i l e k". W Domu Dziennikarza w Warszawie obchodzono uroczystości dwudziestolecia tygodnika satyrycznego "Szpilki". W uroczystości wzięli udział liczni satyrycy, pisarze, oraz goście z zagranicy. 1 II w pawilonie wystawowym Ministerstwa Kultury i Sztuki otwarta została wystawa ukazująca najlepsze publikacje "Szpilek" w ciągu dwudziestu lat wychodzenia pisma.

Pierwszy numer "Szpilek" ukazał się w Warszawie 15 XII 1935 r. i został skonfiskowany. Pismo było związane z ruchem postępowym. Redaktorami i wydawcami byli kolejno: E. Lipiński, Z. Mitzner (1936 - 1938), M. Saso i B. Kwieciński. Współpracowali ze "Szpilekami": K. I. Gałczyński, S.J. Lec, S. Karpiński, J. Minkie-

wicz, L. Pasternak, E. Szymański, J. Tuwim i in. Po wojnie wznowiono pismo 1 III 1945 (zob. poz.).

48

3 Nagrodę m. Poznania w dziedzinie literatury otrzymał B. Kogut za całokształt pracy literackiej.

17

8 Zebranie PEN-Clubu poświęcone pamięci Z. Nałkowskiej. W sali kolumnowej Pałacu Staszica w Warszawie prezydium PEN-Clubu zorganizowało zebranie literackie. O twórczości i życiu Z. Nałkowskiej mówili J. Iwaszkiewicz, J. Parandowski i J. Zawieyski.

20

16 Czwartki literackie w Poznaniu. Cykl tradycyjnych spotkań literackich zainaugurował 16 II 1956 r. wieczór poświęcony setnej rocznicy zgonu H. Heinego. Referat H. Heine - rewolucyjny demokrat wygłosiła M. Kofta. Tegoż dnia staraniem Związku Pracowników Kultury otwarto w Bibliotece Uniwersyteckiej wystawę poświęconą życiu i twórczości Heinego. Prelekcję wygłosił L. Eustachiewicz.

Tematem następnⁿych poznańskich czwartków literackich były m. in.: prelekcja R. Pollaka o kulcie Włochów dla Mickiewicza (23 II), twórczość^{B.} Koguta (8 III), wieczór autorski W. Żukrowskiego (26 III), odczyt J. Krzyżanowskiego o Sienkiewiczu (3 V), wieczór autorski K. A. Jaworskiego (14 VI), prelekcja P. Jasienicy (21 VI), odczyt S. Helsztyńskiego o Kasprowiczu (20 VI), odczyt^{S.} Mackiewicza o Dostojewskim (12 X).

21

16 XVIII Sesja Rady Kultury i Sztuki. Tematem obrad sesji był plan resortu kultury w 1956 r. W zagaje-

niu obrad minister Sokorski zwrócił uwagę na konieczność większego ożywienia prowincjonalnych środowisk twórczych i wydobycia ich specyfiki. Zapowiedział również powstanie międzyresortowego planu w dziedzinie kultury, większą decentralizację instytucji kulturalnych i wydawnictw, powstanie nowych kulturalnych pism wojewódzkich. Poruszył też problemy szkolnictwa artystycznego oraz sprawę ożywienia wymiany kulturalnej z zagranicą.

Po dyskusji uczestnicy sesji zaakceptowali plan pracy Ministerstwa Kultury i Sztuki, wnosząc do niego szereg istotnych poprawek. Plan przewidywał m. in. wprowadzenie uchwały w obronie zawodu plastyka, o normach pracy aktorskiej oraz zmianę struktury organizacyjno-finansowej teatrów. Powołano 20-osobową Komisję, która przygotować miała 5-letni plan w zakresie kultury.

W związku z upływem kadencji ^{obwiesnego} dotychczasowego prezydium Rady Kultury i Sztuki, uczestnicy sesji dokonali wyboru nowego, 15 osobowego prezydium. Przewodniczącym z urzędu został minister Kultury i Sztuki W. Sokorski. Członkami prezydium zostali wybrani: W. Daszewski, L. Kruczkowski, M. Wnuk (zastępcy przewodniczącego) oraz S. R. Dobrowolski, A. Ford, J. Iwaszkiewicz, A. Kobzdej, Z. Mycielski, K. Sikorski, A. Starewicz, J. Starzyński, J. Świderski, J. Zachwatowicz, S. Żółkiewski.

20

/ 17 / O s w i a d c z e n i e w s p r a w i e K o m u n i -
s t y c z n e j P a r t i i P o l s k i. Komitety centralne
partii komunistycznych Związku Radzieckiego, Włoch, Bułgarii i
Finlandii wspólnie z Komitetem Centralnym Polskiej Zjednoczonej
Partii Robotniczej opublikowały oświadczenie rehabilitujące
działalność KPP. Oświadczenie stwierdzało, że rozwiązanie partii
w 1938 r. było nieuzasadnione a zarzuty ówczesne wysunięte pod
adresem KPP "oparte na materiałach sfałszowanych przez zdemasko-

wanych później prowokatorów". ("Tryb. Ludu").

Rehabilitacja działalności Komunistycznej Partii Polski zaznaczyła się w literaturze polskiej przede wszystkim wydaniem dzieł przemilczanych dotychczas pisarzy komunistów straconych w Związku Radzieckim oraz opublikowaniem artykułów poświęconych ich twórczości i życiu. (zob. poz. 32).

23

16 - 18 Z j a z d b i b l i o t e k a r z y. W Warszawie odbył się ogólnopolski zjazd bibliotekarzy z udziałem około 1 000 delegatów oraz przedstawicieli ZSRR i NRD. W imieniu rządu powitał zebranych min. W. Sokorski, po czym przewodniczący Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich A. Grodek podał dane dotyczące sieci bibliotecznej w Polsce. Znaczenie pracy bibliotekarzy w dziele upowszechnienia kultury omówił sekretarz KC PZPR W. Matwin. W dyskusji omówiono dotychczasowe osiągnięcia bibliotekarzy i perspektywy rozwojowe czytelnictwa w Polsce. Podjęto uchwały postulujące zwiększenie ze strony Rad Narodowych opieki nad pracą bibliotekarzy, dalszy rozwój badań nad czytelnictwem, rozszerzenie i wzbogacenie metod upowszechnienia książki.

W. BIENKOWSKI: Rozmyślenia przed zjazdem bibliotekarzy.
 "Prz. Kult.", nr 6. - J. BROSZKIEWICZ: Przyjaciołom bibliotekar-
 zom. "Iskry", nr 8. - L. KRZEMIENIECKI: Wnioski po Zjeździe
 Bibliotekarzy. "Sprawy i Ludzie", nr 8. - S. ORZEŁOWSKA: Za-
 szczytne miejsce książki. "Nowy Świat", nr 9. - H. PRZEDB.:
Koordinacja - sprawę najważniejszą. Po ogólnopolskim Zjeździe
 Bibliotekarzy. "Życie Warsz." nr 43. - S. SIEKIERSKI: Rozważa-
 nia po Zjeździe Bibliotekarzy. "Trybuna Wolności". nr 10. -
 O. TERLECKI: Komentarz do sześciu postulatów Ogólnopolskiego
 Zjazdu Bibliotekarzy. "Życie liter.", nr 10. -

24

- 18 O g ó l n o p o l s k a n a r a d a b i b l i o g r a f ó w.
 W Warszawie odbyła się I ogólnokrajowa narada bibliografów.
 W referatach i dyskusji podkreślano konieczność stałego powiązania prac bibliograficznych z badaniami poszczególnych dziedzin nauki. W uchwałach wskazywano na potrzebę jak najszybszego dokończenia Bibliografii Polskiej K. Estreichera oraz opublikowanie bibliografii retrospektywnej XX wieku. Dla uczczenia 50 rocznicy śmierci K. Estreichera postanowiono zorganizować ogólnopolską sesję bibliografów. 25
- 19 W a l n e z e b r a n i e T o w a r z y s t w a N a u k o w e g o w T o r u n i u. Tematem obrad było sprawozdanie zarządu i dyskusja nad nim oraz zatwierdzenie kooptacji nowych członków Towarzystwa. 26
- 25 ← P r e m i e r a s z t u k i K. G r u s z y ń s k i e g o K l u c z o d p r z e p a ń c i w Teatrze Kameralnym w Warszawie. Reżyseria A. Hanuszkiewicza. Dekoracje i kostiumy O. Axer. Tematem sztuki był dramat lotnika, który pierwszy rzucił bombę atomową na Hiroszimę. Przedstawienie wywołało sprzeczne opinie krytyki. Jedni recenzenci (Stróżecka, Kott i in.) widzieli w Kluczu od przepaści dramat moralny współczesnego człowieka, utwór o bogatych i szlachetnych koligacjach artystycznych. Z. Stróżecka pisała m. in.: "Pod wierzchnią warstwą dramatu politycznego, pod demonstracją antywojenną widz odkrywa tragedię czynu, próbę rehabilitacji refleksji, jako pierwszego, najważniejszego składnika wszelkiego bohaterstwa." Zastrzeżenia największe budziła koncepcja reżyserska, wprowadzająca, zdaniem recenzentów, zbyt upatetycznienie sztuki. Zdecydowanie negatywnie ocenił Klucz od przepaści recenzent "Trybuny Ludu" J. A.

29

Szczepański, stwierdzając, że sztuka jest nie antywojenna a pacyfistyczna, oparta nie na psychologii a hysterii.

W 1956 r. Klucz od przepaści wystawiony był również w Teatrze Zagłębia w Sosnowcu i w Teatrze Ziemi Pomorskiej w Toruniu.

K. BEYLIN: Atomowa sztuka. "Express wiecz.", nr 53. - A. GRODZICKI: Pytania bez odpowiedzi. "Życie Warsz.", nr 48. - Z. KARCZEWSKA-MARKIEWICZ. "Tyg. demokrat." nr 14. - J. KOTT: "Klucz od przepaści", czyli potępienie apokalipsy. "Przeegl. kult.", nr 11. - Z. STROŻECKA. "Teatr" nr 9 s. 3 - 5. - JASZCZ /J. A. SZCZEPAŃSKI/: Godzina rozpaczy. "Tryb. Ludu". nr 88. - J. PARWUS /J. WEYROCH/: Klucz ... w przepaści. "Dziś i Jutro", nr 12. - (woy) / L. WOYCIECHOWSKA/. "Expr. wiecz.", nr 46.

27

— Klub Literacki w Raciborzu. Z inicjatywy działaczy kulturalnych i Prezydium MRN powstał w Raciborzu Klub Literacki. Działalność Klubu zainaugurował uroczysty wieczór autorski z udziałem literatów katowickich (A. Baumgardtena, J. Brzozy) i opolskich (R. Urbana, S. Chmielnickiego).

28

MARZEC

12 Zmarł w Moskwie I sekretarz KC PZPR Bolesław Bierut. Trumnę ze zwłokami zmarłego przywieziono do kraju. 16 III odbył się uroczysty pogrzeb B. Bieruta na Wojskowym Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie. Dzień pogrzebu ogłoszony został dla mieszkańców stolicy dniem wolnym od pracy. O godz. 10 kondukt pogrzebowy wyruszył z Domu Partii i zatrzymał się na Placu Stalina, (obecnie Plac Defilad), gdzie odbyło się zgromadzenie żałobne. Przemawiali przewodniczący Rady Państwa A. Za-

wadzki, premier J. Cyrankiewicz, przewodniczący Ogólnopolskiego Komitetu Frontu Narodowego - S. Ignar. W imieniu Komitetu Centralnego KPZR, rządu i narodu radzieckiego żegnał zmarłego premier N. Chruszczow. Następnie głos zabierali przedstawiciele partii komunistycznych i rządów innych krajów. Na cmentarzu powązkowskim nad trumną B. Bieruta przemawiał członek Biura Politycznego KC PZPR E. Ochab.

Do Komitetu Centralnego PZPR wpłynęły depesze kondolencyjne z kraju i zagranicy. W prasie codziennej i literackiej opublikowano liczne artykuły, wspomnienia i wiersze poświęcone pamięci B. Bieruta. W związku ze śmiercią B. Bieruta na VI Plenum KC PZPR wybrano sekretarzem wybrano K.C. wybrano Edwarda Ochab. 29

- 13 Zmarł Edward Chwałewik, literat, bibliograf, wybitny znawca exlibrisów. Ur. w Warszawie 1873 r. Pracę publicystyczną rozpoczął w 1902 r. w czasopiśmie "Ogniwo". Od 1921 r. redagował kwartalnik "Praca i Opieka Społeczna". Był założycielem Towarzystwa Bibliofilów Polskich oraz założycielem i prezesem Towarzystwa Mikośników Exlibrisów. Piastował też godność prezesa Związku Bibliotekarzy Polskich. Zmarł w Konstancinie pod Warszawą.

P.G. [P. GRZEGORCZYK/: S. p. E. Chwałewik. "Tyg. Powsz.", nr 11. - E. Chwałewik. "Przegląd Zagadnień Socjalnych", nr 4. - M. BRYKALSKA: E. Chwałewik. "Bibliotekarz", nr 6 s. 180 - 181. -

- 14 Wspólne obrady dziennikarzy i pisarzy wiejskich. Sekcja rolna Stowarzyszenia Dziennikarzy i członkowie ZLP obradowali na wspólnym posiedzeniu na temat zadań pisarzy w budowie socjalizmu na wsi. Referaty wygłosili Olbricht i A. Olcha.

- 19 Spotkanie literatów Polski i ČSR odbyło się w Zakopanem i Łomnicy. Na spotkaniu omówiono zagadnie-

nia związane ze współpracą ZLP i Związku Literatów Czechosłowackich. Projektowano wydanie wspólnego almanachu literackiego.

39

- 25 Pierwszy numer "Biuletynu Naukowego" Zakładu Badań Prasoznawczych w Warszawie. Biuletyn wydawany był na prawach rękopisu. Ukazywał się nieregularnie. Publikował prace Zakładu dotyczące dziejów czasopiśmiennictwa, opracowania z zakresu doświadczeń prasy polskiej i zagranicznej oraz materiały dyskusyjne z dziedziny organizacji i metod pracy redakcyjnej.

38

— Komitet do wydania utworów poetów rewolucyjnych. W związku z rehabilitacją działalności KPP i pisarzy z nią związanych (zob. poz. 23) postanowiono wydać utwory poetów rewolucyjnych dwudziestolecia międzywojennego: B. Jasińskiego, St. R. Standego i W. Wandurskiego. Zarząd Główny ZLP powołał specjalny komitet dla koordynacji i opieki nad pracami edytorskimi. W skład komitetu weszli: L. Kruczkowski (przewodniczący), H. Bobińska, W. Broniewski, S. R. Dobrowolski, M. Kierczyńska, L. Pasternak, L. Rudnicki, A. Stern, S. Wygodzki i S. Żółkiewski. Komitet zaprosił do Warszawy przebywającą w ZSRR żonę B. Jasińskiego Annę Berzin, która jest członkiem radzieckiego komitetu dla opieki nad twórczością poety, powołanego przez Związek Pisarzy Radzieckich.

Jeszcze w 1956 r. wznowiono tomik poezji Broniewskiego Standego, Wandurskiego Trzy salwy oraz Słowo o Jakubie Szeli B. Jasińskiego. Oprócz licznych drobniejszych utworów drukowanych w prasie ukazała się w "Nowej Kulturze" część pierwsza niedokończony powieści B. Jasińskiego Zmowa obojętnych. W latach

następnych wydano powieść B. Jasińskiego Pałę Paryż (Biblioteka Dwudziestolecia. W-wa 1957), S. R. Standego: Wiersze. (Wyboru dokonali, wstępem opatrzyli i opracowali G. Lasota i S. Ludkiewicz. W-wa 1958), oraz W. Wandurskiego Wiersze i dramaty (Wyboru dokonał i wstępem poprzedził G. Lasota. W-wa 1958).

Zorganizowano wiele wieczorów poświęconych twórczości i działalności zrehabilitowanych poetów. M. in. w Warszawie w Domu Dziennikarza odbył się wieczór twórczości B. Jasińskiego (12 IV) a w Klubie Księgarza zorganizowano "wtorek poetycki" poświęcony autorom Trzech salw. *6 XII w sali odcyfrowej Towarzystwa Wiedzy Powszechnej odbył się odczyt A. Sterna o Brancie Jasińskim.*
W prasie literackiej i codziennej ukazały się liczne artykuły poświęcone życiu i twórczości zrehabilitowanych poetów rewolucyjnych.

W. DĄBROWSKI: "Słowo o Jakubie Szeli". "Sztandar Młodych", nr 222. - G. LASOTA: Początek drogi B. Jasińskiego. "Przeł. kult.", nr 7. - S. LICHANSKI: Słowo o Jakubie Szeli. "Wieś", nr 21. - A. STERN: Poeta buntu. "Wiedza i Życie", nr 7. - A. STERN: Wspomnienie o B. Jasińskim. "Nowa Kult." nr 9. - J. WALEŃCZYK: W. Wandurski. "Kronika" nr 6. - A. WŁODEK: Słowo o B. Jasińskim. "Życie Liter." nr 38. - E. ŻYTOMIRSKI: Słowo o Jakubie Szeli. "Teatr" 1956 nr 9. - i wiele innych.

324

- X I X S e s j a R a d y K u l t u r y i S z t u k i.
Sesja obradująca w atmosferze XX Zjazdu KPZR dokonała generalnej rewizji oceny działalności kulturalnej w okresie kultu jednostki. Referat pt. Rewolucyjność i nowoczesność wygłosił J. Kott.

on stwierdził że w okresie stalinowskim nastąpił
Referat ukazywał proces upadku i mitologizacji w historii, literaturze i sztuce ~~okresu stalinowskiego~~, oraz odejście od zasad marksistowskich w pracach naukowych dotyczących współ-

czesności: "W badaniach przeszłości nasza marksistowska analiza - stwierdzał Kott - służyła poznaniu prawdy obiektywnej. Zatrzymywała się ona na progu współczesności. Przy pomocy pozornie tej samej aparatury i tych samych pojęć dążyliśmy nie do poznania prawdy, ale do wytłumaczenia rzeczywistości. Do wytłumaczenia i do usprawiedliwienia". "Sztuka służyła usprawiedliwieniu nie ustroju ale systemu, wyradzała się w wielką sztukę chwalałą, w wielką sztukę uświetniającą, w wielką nieustanną adorację". Oceniając rozwój literatury i sztuki w Polsce Ludowej referent stwierdził, że od momentu mechanicznego przyjęcia zasad realizmu socjalistycznego zaczął się regres, literatura i sztuka dawała zakłamany obraz życia.

Po referacie J. Kotta wywiązała się żywa dyskusja, w której głos zabierali kolejno: A. Słonimski, Z. Pronaszko, K. Estreicher, M. Jastrun, J. Przyboś, E. Osmańczyk, W. Bieńkowski, R. Karst, S. Żółkiewski, I. Celniker, Z. Lichniak, J. Putrament, T. Kantor, W. Wirpsza, J. Puget, A. Sandauer, L. Maj, J. Kreczmar i W. Sokorski.

Dyskusja była rozszerzeniem i uzupełnieniem referatu Kotta. Zarówno krytyka jak propozycje naprawy czynione były z pozycji marksistowskich i socjalistycznych. S. Żółkiewski w swym przemówieniu podkreślił, że proces krytyki poprzedniego okresu i proces odnowy życia politycznego i kulturalnego został zapoczątkowany przez partię.

Wypowiedzi miały przede wszystkim charakter krytyczny. Propozycje konstruktywne były ^{ogólnikowe} i nieliczne. Analizowano przyczyny polityczne, socjologiczne i psychologiczne zaistniałej w kulturze sytuacji. ^(W. Wirpsza, J. Putrament) Krytykowano system komenderowania i administrowania w polityce kulturalnej. Atakowano działalność instytucji i związków twórczych, postulowano ich reorganizację.

Ostrej krytyce poddano ^{rozumieniu} zasady realizmu socjalistycznego i dotychczasowy wybór tradycji dla sztuki socjalistycznej. Dopominano się o rewizję poglądów na polskie dwudziestolecie międzywojenne i na kierunki sztuki zachodnio-europejskiej uznawane dotychczas za politycznie wrogie. Domagano się wolności tworzenia, prawa do istnienia różnych ugrupowań artystycznych, równouprawnienia rozmaitych kierunków w literaturze i sztuce.

Dyskusję podsumował prowadzący obrady min. W. Sokorski. Potwierdzając konieczność przywrócenia ludziom sztuki swobody twórczej, powiedział: "Trzeba do końca zaufać artystom, że w tej wielkiej bitwie, która przebiega dziś przez cały świat, bitwie o nowe oblicze narodów /.../ twórca jest po naszej stronie".

Z. BIENKOWSKI: Marxizm nie jest światopoglądem etapowym. - "Przeł. kult.", nr 14. - S. BŁAUT: Przed rozległym obszarem sporu. "Dziś i Jutro", nr 15. - I. CELNIKER: Anomalie sztuki socjalistycznej. "Przeł. kult.", nr 14. - T. CHABROS: Między histerią a prawdą rewolucji. "Kamena", nr 4 s. 15 - 16. /Polem.: [E. GRZYBOWSKI/ (eg.): Publicysta i pseudomarksizm. "Sztandar Ludu", nr 126/. - K. ESTREICHER: Sprostowanie i kilka życzeń. "Przeł. kult." nr 14. - E. GOŁĘBIEWSKI: Trzeba zlikwidować kłamstwo i szpetotę. "Kultura i Życie", nr 13. - A. GRODZICKI: Wolność dla twórców sztuki. "Życie Warsz." nr 73. - M. JASTRUN: Prawda nie może być objawiona, prawdę zdobywa się co dzień. "Przeł. kult." nr 14. - K. A. JAWORSKI: Witaj jutrzeńko. "Kultura i Życie", nr 15. - R. KARST: O czystą atmosferę moralną. "Przeł. kult.", nr 14. - J. KOTT: Mitologia i prawda. tamże. - Z. LICHNIAK: Wybrałem wolność w socjalizmie. tamże. - [W. NACHEJEK] m. s.: O czym mówiono na XIX sesji Rady Kultury i Sztuki. "Życie Liter." nr 15. L. MAJ: Nie wolno niszczyć owoców dotychczasowego trudu. tamże. - I. MERZ: Sztuka i polityka. "Tryb. Ludu", nr 98. -

E. OSMANCZYK: Wolność nie jest przeciwna socjalizmowi. "Przeł. Kult." nr 14. - V. OZEROW: Ideje i dogmy. "Literaturnaja Gazeta", nr 112. /Polem.: J. KMITA: Realizm socjalistyczny redivivus? "Wyboje", nr 3. - H. MARKIEWICZ: Na marginesie wielkiej dyskusji. "Życie liter.", nr 41. - J. PUTRAMENT: Medice, cura te ipsum. "Przeł. kult.", nr 42. - Z. FEDECKI: Nieco faktów i truizmów. "Twórczość", nr 11 s. 180 - 185/. - J. PIECHOCKI: Wnioski z przełomowej narady. "Ilustr. Kur. pol.", nr 90. - J. PRZYBOS: Co więc uczynić należy. "Przeł. kult.", nr 14. - J. PUTRAMENT: Paniczna ofensywa. "Przeł. kult.", nr 15. /Polem.: J. PRZYBOS: O takcie. "Przeł. kult.", nr 16; J. LISOWSKI: Dość tej akrobacji. "Twórczość", nr 5 s. 162 - 164/. - A. ROWIŃSKI: Zaufanie twórcom. "Kultura i Życie", nr 12. - A. SANDAUER: Czy prawo do naprawiania maszyny ma tylko ten, kto ją popsuł. "Przeł. kult.", nr 14. - A. SŁONIMSKI: O przywrócenie swobód obywatelskich. tamże. - W. SOKORSKI: Fakty i wnioski. tamże. - /J. POMIANOWSKI/ jp.: Skutki pośpiechu? "Nowa Kultura", nr 14. - J. SUSUŁ: Mówiono... "Tyg. Powsz.", nr 16. - J. A. SZCZEPAŃSKI: Pełnym głosem. "Trybuna Ludu" nr 98. - W. WIRPSZA: Dlaczego jadłem tę zębę. "Przeł. kult.", nr 14. - /W. WOROSZYLSKI/ W.W.: Panem et circenses. "Nowa Kultura", nr 19. - S. ŻÓŁKIEWSKI: Kto nauczył ^{nas} wybierać wartości i krytykować. "Przeł. kult.", nr 14. -

35

- Obroty rzeczy Mirona Białoszewskiego. Wyboru dokonał A. Sandauer. Tom wierszy wydany z wieloletnim opóźnieniem wzbudził duże zainteresowanie krytyki i czytelników. Niewielki jego nakład (1 000 egz.) rozsprzedany został w ciągu kilku dni. J. Trznadel, jeden z pierwszych recenzentów tomu ocenił go głównie jako kopię poezji surrea-

listów. Z tą opinią nie zgodziło się wielu krytyków (m. in. K. Wyka, J. Przyboś, J. J. Lipski). Na ogół oceniano Obroty ^{rzeczy} jako zjawisko całkowicie oryginalne w poezji polskiej. J. Przyboś w entuzjastycznym eseju dostrzegł w Białoszewskim kontynuatora poezji awangardy i stwierdzał, że "Nikt jeszcze w poezji polskiej nie wyraził takiej czułości dla rzeczy". "W jego niezwykłych wierszach radości i smutku, jakie daje obcowanie z rzeczami, objawiają nieznany nam dotychczas liryzm. Oto zarys nowego realizmu czy reizmu w poezji".

K. Wyka ustalając rodowód literacki poezji Białoszewskiego stwierdził, że jest ona synkretyczną wypadkową poezji Norwida i różnych nurtów w liryce dwudziestolecia międzywojennego od Leśmiana i Czyżewskiego do Przybosia. Doceniając w pełni nowatorstwo, bogactwo warsztatu i wartości ^{(poezji Białoszewskiego,} filozoficzne Wyka widział niebezpieczeństwo tej poezji, mogące skrzywić jej dalszy rozwój, w egocentryzmie i hermetyczności, izolacji od zjawisk życia.

J. BŁOŃSKI. "Przeł. kult.", nr 30. - S. GROCHOWIAK: "Świecie, nie ma z tobą zgody" - albo "Dialogi fikcyjne". "Kierunki", nr 8. - Z. LICHNIAK: Raptularz literacki. (Gdzie są moje granice?) "Kierunki", nr 30. - J. J. LIPSKI: Słowa dodawane do rzeczy. "Życie liter.", nr 27. - /A. PIOTROWSKI/. P.: Słowa, słowa, słowa... "Sztandar Młodych", nr 162. - J. ŁUKASIEWICZ: Okrucieństwo zabawy. "Kierunki" nr 9. - R. MATUSZEWSKI. "Roczn. liter.", s. 40-42. - CZ. MIŁOSZ: Dar nieprzyzwyczajenia. (Nowy poeta polski). "Kultura", (Paryż), nr 10 s. 39-46. - J. ODROWĄŻ-PIENIĄŻEK: Debiut dojrzałego poety. "Książka dla Ciebie", nr 15. - J. PRZYBOŚ: Spotkanie sprzed lat. "Nowa Kult.", nr 28. - J. WALEŃCZYK: Poeta - pustelnik. "Kronika" nr 17. - K. WYKA: Na odpust poezji. "Życie liter.", nr 36. /Polem.:

J. KMITA: Czy poezja spraw peryferyjnych? "Wyboje" nr 2/ -
i in.

30

Rojsty Tadeusza Konwickiego. W nocie wstępnej do powieści autor pisał: "Napisałem tę książkę osiem lat temu. Był to czas obrachunku mego pokolenia z ostatnią wojną, podczas której wchodziliśmy w życie, dokonywaliśmy światopoglądowego wyboru". Tematem książki była antyradziecka działalność wileńskiej A.K. w latach 1944-1945. Ten temat - tabu, jak to zgodnie stwierdzili recenzenci, sprawił, że Rojsty nie ukazały się zaraz po napisaniu. Spóźniony debiut Konwickiego spotkał się z dużym zainteresowaniem i różnymi ocenami krytyki. Porównując Rojsty z innymi powieściami "szufladowymi", które z dużym opóźnieniem ukazały się w latach 1955-1956 /Czas nieutracony - S. Lema, Głosy w ciemności - J. Strykowski i Oblężone miasto - T. Konwickiego/ R. Zimand stwierdził, że jakkolwiek Rojsty są najslabszą pozycją tej "czarnej listy", "jest stratą dla całej literatury, że poetyka proponowana w Rojstach przez Konwickiego nie doszła do głosu osiem lat temu." J. Preger uznała książkę za duże osiągnięcie artystyczne uważając równocześnie, że "Rojsty to utwór, który na pewno więcej problemów odkrywa czytelnikowi niż następne książki Konwickiego". K. Wyka widział w powieści przede wszystkim dokument: "świadectiono jednego jeszcze schyłku polskiej partyzantki", "świadectiono politycznego rozrachunku wewnętrznego z mitem patriotycznym, rozrachunku, który nie był bezbolesny i nie był prosty, dotyczył bowiem zagadnień i przywiązań wytworzonych przez długi łańcuch pokoleń." "Jako opowiadanie o partyzantce i jej bojowej oraz psychologicznej egzotyce - pisał K. Wyka - o gwałtownym obnażaniu się typu moralnego i charakteru człowieka w obliczu kul, wilków i partyzanckiego "chodzenia" - Rojsty nie są jakąś rewelacją. Przez autentyczne wspomnienia za dużo przebiega literackiego szwu i mimowolnej ściągaczki szkolnej". "Natomiast rzecz o ideowym zapleczu, w jego zderzeniu z faktami, aczkolwiek mniej zajmuje miejsca, godna jest uwagi".

35

L. BASER: Literatura w długach. "Sprawy i Ludzie", nr 35 /właściwie 36/. - A. BUKOWSKA: "Rojsty" czyli o wileńskim AK. "Sztandar Młodych", nr 186. - B. DUDZIŃSKI. "Trybuna Wolności", nr 29. - Elef. /L. FLASZEN/: Spóźniony debiut. "Życie liter.", nr 29. - J. KADZIELA: Powieść o bezdrożach wileńskiej AK. "Gaz. Białostocka", nr 159. - M. K. /M. KULMIŃSKA/. "Książka dla Ciebie", nr 8. - Z. PEDZIŃSKI: Gorzka młodość. "Kamena", nr 9 s. 31-32. - Z. PEDZIŃSKI: Nowe książki o okupacji. "Ziemia i Morze", nr 31/32. - J. PRERGER: Pytania dookoła "Rojstów". "Twórczość", z. 9 s. 191-194. - S. SIERECKI: Armia Krajowa z Rudnickiej Puszczy. "Dziewiąta Fala", nr 20. - K. WYKA: Ostatnia powieść Orzeszkowej. "Życie liter.", nr 38. - A. ZIEMILSKI: Nad "Rojstami" T. Konwickiego. "Trybuna Ludu", nr 167. - R. ZIMAND: Dlaczego nie osiem lat temu. "Nowa Kultura", nr 25.

37

3 Wyjazd delegacji polskiej do Sztokholmu na nadzwyczajną sesję Światowej Rady Pokoju. W skład delegacji weszli m. in.: J. Broniewska, M. Dąbrowska, J. Iwaszkiewicz, A. Kowalska.

38

7 Jubileusz Adama Grzymały-Siedleckiego w Bydgoszczy. Uroczystość jubileuszowa 60-lecia działalności połączona była z prapremierą nowej sztuki A. Grzymały-Siedleckiego: Rekin i Syrena, wystawionej w Państwowym Teatrze Ziemi Pomorskiej. Jubilat odznaczony został Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. W Bibliotece Miejskiej w Bydgoszczy urządzono wystawę prac A. Grzymały-Siedleckiego. W prasie ukazały się liczne artykuły okolicznościowe.

K. ADWENTOWICZ: O A. Grzymale-Siedleckim. "Program Teatru Ziemi Pomorskiej", nr 3. - A. KOWALKOWSKI, M. TURWID, S. WINTER: Ludzie sztuki o A. Grzymale-Siedleckim. "Nowy Tor", nr 11. - W. NATANSON: Jubileusz krytyka. "Teatr", nr 7. - J. PIECHOCKI: 60 lat działalności literackiej i teatralnej... "Ilustr. Kur. pol.", nr 83. - JOTPE /J. PIECHOCKI/: Uroczystości jubileuszowe 60-lecia twórczości A. Grzymały-Siedleckiego. "Ilustr. Kur. pol.", nr 85. - Z. PIETRZAKÓWNA: Plon sześćdziesięciolecia twórczości. "Nowy Tor", nr 11.

39

9 Odczyty sienkiewiczowskie. Z okazji przypadającej w 1956 r. 110 rocznicy urodzin i 40 śmierci H. Sienkiewicza warszawskie Towarzystwo Literackie im. A. Mickiewicza zorganizowało cykl odczytów sienkiewiczowskich. Cykl zainaugurował w dn. 9 IV odczyt J. Krzyżanowskiego w sali Wydziału Dziennikarskiego Uniwersytetu Warszawskiego. Tematem odczytu był światowy zasięg dzieł Sienkiewicza. Dalsze odczyty zorganizowane w ramach cyklu wygłosili J. Wegner: O "Potopie" (16 IV), H. Kurkowska: Język publicystyki Sienkiewicza (23 IV), K. Wyka: O postaciach sienkiewiczowskich (2 V), M. Dąbrowska: O Sienkiewiczu (7 V).

Inne imprezy związane z rocznicą zob. poz. 144

40

17 Jubileusz Jerzego Bogdana Rychlińskiego. W Warszawie obchodzone uroczyste 40-lecie pracy literackiej J. B. Rychlińskiego. Jubilat odznaczony został Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

41

17 - 20 Międzynarodowa Mickiewiczowska Sesja Naukowa zorganizowana przez PAN w Warszawie. Sesja była podsumowaniem całości prac naukowców mickiewiczologów a zarazem zakończeniem Roku Mickiewiczowskiego (Por. 1955 poz. 137, 209, 213, 221) Wzięli w niej udział liczni naukowcy polscy oraz ponad 40 wybitnych uczonych z Austrii, Bułgarii, Czechosłowacji, Danii, Finlandii, Francji, Japonii, Jugosławii, Kanady, NRD, NRF, Rumunii, Szwecji, Węgier, Włoch i ZSRR. Obrady miały na celu omówienie dorobku polskich naukowców w zakresie badań nad twórczością Mickiewicza, dokonanie przeglądu aktualnego stanu wiedzy o recepcji twórczości poety w innych krajach oraz ukazanie jego związków z literaturą i kulturą tych

krajów. Przygotowano około 20 referatów i przemówień, z tego 7 przygotowali uczeni polscy, a pozostałe zagraniczni uczestnicy Sesji. Obradom przewodniczył dyrektor Instytutu Badań Literackich prof. K. Wyka.

Referaty i przemówienia wygłosili (podaję wg kolejności):
 J. Krzyżanowski: Mickiewicz w Polsce dzisiejszej; M. Aleksiejew: Mickiewicz a poezja rosyjska XIX w.; K. Krejčí: mówił o wpływie utworów Mickiewicza na życie umysłowe i literaturę czeską; Ugo della Seta - o ogólnoludzkich wartościach dzieł Mickiewicza; P. Groscaude - o szerokim zasięgu Roku Mickiewiczowskiego we Francji; J. Fabre: Mickiewicz i Francja; V. Eftimiu: Bourdelle i Mickiewicz; D. Błagoj i Ettore Lo Gattardo wygłosili referaty o wzajemnych stosunkach Mickiewicza i Puszkina; Djerdje Živanovic: Adam Mickiewicz w literaturze serbo-chorwackiej; Josim Hamm mówił o materiałach dotyczących stosunku państwa południowosłowiańskiego z XIX w. miasta Dubrownika do Mickiewicza i Polski, H. Batorski omówił znaczenie Mickiewicza jako badacza Słowiańszczyzny; M. Rylski: Adam Mickiewicz a literatura ukraińska; P. Dinčkov: Adam Mickiewicz w Bułgarii; P. Glebka: Adam Mickiewicz na Białorusi; K. Korsakas: Badania nad twórczością Mickiewicza w Litewskiej SRR; G. Maver mówił o stosunkach między Mickiewiczem a Mazzinim; S. Kieniewicz - o działalności Mickiewicza związanej z Legionem Włoskim i Trybuną Ludów; I. Sötter - o zbieżnościach romantyzmu węgierskiego i polskiego; Z. Stefanowska - o związkach Mickiewicza z Lamennais; J. Starzyński - o przemianach współczesnego Mickiewiczowi malarstwa europejskiego; Z. Klemensiewicz: Językoznawstwo polskie wobec naukowych zadań Roku Mickiewiczowskiego; K. Wyka: Poezja i prawda w „Panu Tadeuszu”.

Ponadto głos zabierali: C. Verdiani, G. Gunnarson, Kinzo

Asai, K. Górski, T. Sinko.

J. RUŻYŁO-PAWŁOWSKA: Mickiewicz na sesji naukowej PAN. "Polonistyka", nr 4 s. 65 - 72. - J. RUŻYŁO-PAWŁOWSKA: Sesja naukowa Polskiej Akademii Nauk poświęcona twórczości Adama Mickiewicza. "Spr. PAN", nr 4 s. 43 - 60. - Z. SKWARCZYŃSKI: Międzynarodowa sesja naukowa PAN poświęcona twórczości Adama Mickiewicza. "Nauka pol.", nr 2/3 s. 203 - 211. - S. TREUGUTT: Ostatnia sesja Roku Mickiewiczowskiego. "Przegl. kult.", nr 18. - M. ŻUROWSKI: Mickiewiczowska sesja naukowa PAN. "Twórczość", nr 6 s. 178 - 179. - K. WYKA: Dwie sesje mickiewiczowskie. "Pamiętnik liter." 1957: XLVIII z. 1 s. 221 - 254. - oraz liczne sprawozdania w prasie codziennej.

42

20 Premiera Kordiana J. Słowackiego.

Po prawie dwudziestoletniej przerwie Kordian Słowackiego został wystawiony na dwóch czołowych scenach teatralnych. 20 IV odbyła się ^{jego} premiera w Teatrze Narodowym w Warszawie. (Przedstawienie reżyserował E. Axer przy współpracy J. Kreczmara. Dekoracje i kostiumy W. Daszewskiego. Ilustracja muzyczna Z. Turskiego).

W kilkanaście dni później 6 V wystawił Kordiana Teatr im. Słowackiego w Krakowie. (Reżyseria: B. Dąbrowski przy współpracy K. Wyki, scenografia Z. Pronaszko, muzyka: J. Kisielewski).

Koncepcje reżyserskie obu przedstawień były różne. Jak pisał Z. Greń "Erwin Axer zobaczył Kordiana jako dramat współczesnej psychologii i moralności. Bronisław Dąbrowski przedstawił na scenie możliwie najnowocześniejszymi środkami tylko dramat historyczny". Przyznając duże wartości przedstawieniu krakowskiemu krytyka uwagę swą skoncentrowała na inscenizacji E. Axera. Porównywano ją z wcześniejszymi wybitnymi inscenizacjami Schillera z 1935 r. i Kotarbińskiego z 1899 r. Podkreślano ^{powszechnie} ~~zazwyczaj~~ nowator-

skie i intelektualne walory przedstawienia warszawskiego, a nade wszystko jego aktualne tony, jako wyzwania przeciw konformizmowi, oportunistom i gnuśności moralnej. (J. Kott, Eberhardt, Grodzicki, Greń). J. Kott pisał: "Teatr Narodowy z próby podjęcia wielkiego repertuaru narodowego wyszedł zwycięsko. Jest to Kordian odczytany, ukazany i odegrany przez ludzi współczesnych. Jest świadomą propozycją interpretacji i stylu". Według Grenia Kordian warszawski ukazywał nowe możliwości korzystania z romantycznego repertuaru: "to przedstawienie - pisał - dowiodło mi ostatecznie nadzwyczajnej aktualności i prekursorstwa naszej romantycznej dramaturgii. Trzeba jej tylko odebrać fałszywy patos i pseudo-romantyczne koturny, trzeba ją poddać ostrej analizie intelektualnej. Zrobił to Axer. Jego przedstawienie nie posłużyło się żadną nowatorską gierką, poza skupionym intelektualnym aktorstwem. Było ascetyczne i stało na granicach rapsodyzmu. Ale był to rapsodyzm nie tylko poetycki, lecz wzbogacony: polityczny i współczesny." Z powszechnym uznaniem spotkały się interesujące kreacje aktorskie T. Łomnickiego (Kordiana) i J. Kurnakowicza (Ks. Konstanty). Krytyczny stosunek do warszawskiego przedstawienia reprezentował A. Kijowski w recenzji o znamienym tytule: Pewien podchorąży zwarłował czyli "Kordian" w Teatrze Narodowym. Zdaniem recenzenta koncepcja reżyserska Axera zagubiła istotę utworu Słowackiego. "Kordian warszawski - pisał - to jest taka sobie gadanina odprawiona na tle bardzo ładnych dekoracji Władysława Daszewskiego." "Kordian J. Słowackiego, to wtarzająca rozprawa z narodem, to wyzwanie rzucone mu w twarz z pasją, której siłę dyktuje wielka miłość i wielki ból. Kordian warszawski to opowieść poetycka o pewnym podchorążym, Kordian Słowackiego to opowieść o narodzie."

W czerwcu 1956 r. zespół Teatru Narodowego przedstawił Kor-

diana na Międzynarodowym Festiwalu Sztuki Dramatycznej w Paryżu w teatrze Sarah Bernhardt. Po premierze 10 czerwca odbyła się konferencja prasowa z udziałem krytyków czternastu krajów.

K. BEYLIN: Mamy Kordiana. "Express wiecz.", nr 101. - M. CZANERLE: O nowoczesności i "Kordianie". "Trybuna rob.", nr 20. - K. EBERHARDT: Godzina przestrogi. "Kierunki", nr 1. - Z. GRÉN: Powrót "Kordiana". "Życie liter.", nr 21. - A. GRODZICKI: "Kordian" nowoczesny i aktualny. "Życie Warszawy", nr 102. - A. KIJOWSKI: Pewien podchorąży zwariował, czyli "Kordian" w Teatrze Narodowym. "Teatr", nr 14. - Z. KARCZEWSKA-MARKIEWICZ. "Tyg. Demokr.", nr 21. - J. KOTT: "Kordian" przeciw konformizmowi. "Prze-gl. kult.", nr 19. - J. KOTT: Pierwsze przedstawienie "Kordiana" w Paryżu. "Prze-gl. kult.", nr 26. - A. MAUERSBERGER: "Ten staw odbite niebo w sobie czuje". "Teatr", nr 23 s. 10. - W. NATANSON: O przewodni motyw "Kordiana". "Teatr", nr 13 s. 3 - 8. - J. A. SZCZEPAŃSKI: Teatr romantyczny. "Polska", nr 7. - JASZCZ /J. A. SZCZEPAŃSKI/: Z przebudzonych rycerzy zerwę całun zgniły. "Trybuna Ludu", nr 133. - Kordian w Paryżu. "Życie liter.", nr 27. - Prasa zagraniczna o Kordianie. "Teatr", nr 15/16 s. 33 i in.

20 i 27 O t w a r t e z e b r a n i e o r g a n i z a c j i p a r -
t y j n e j W a r s z a w s k i e g o O d d z i a ł u Z L P
w wielkiej sali Pałacu Prymasowskiego. W zebraniu uczestniczył sekretarz KC PZPR J. Morawski. Treścią zebrania była dyskusja nad aktualnymi sprawami politycznymi i literackimi po XX zjeździe KPZR.

- S ł a w a i c h w a ł a J a r o s ł a w a I w a s z k i e -
w i c z a. Wydany w 1956 r. pierwszy tom wielotomowego cyklu epickiego spotkał się z dużym zainteresowaniem krytyki. A. Kijow-

ski uznał go obok Głosów w ciemności J. Strykowski (zob. poz. 1955/) za najwybitniejszą pozycję beletrystyczną roku 1956 i jedną z najwybitniejszych, jakie ukazały się po wojnie.

"Sława i chwała to studium schyłku, który Iwaszkiewicz obserwuje na przemianach obyczajów i gustów. Historia jest na dalszym planie - wojny, rewolucje, ideologie rozgrywają się w antraktach fabuły, która jest utrzymana w ramach tradycyjnego romansu wielowątkowego. Konstrukcja powieści jest wyrazem filozofii autora: regularne odnawianie się wątków, regularnie powtarzające się refreny uczuciowe, słowa, urywki wierszy, wzruszenia muzyczne, wynurzające się to tu, to tam, organizują czas powieści - nie historia, nie rzeczywistość obiektywna. Wszystko ginie, zostają właśnie miłość, sztuka i cienie zmarłych - trwalsze od państw, ustrojów, ideologii." /A. Kijowski. "Roczn. liter.", s. 86. /.

Oceniając Sławę i chwałę na tle dotychczasowego dorobku Iwaszkiewicza H. Bereza stwierdzał, że książka ta stanowi "próbę podsumowania wielostronnych, intelektualnych, moralnych i estetycznych doświadczeń pisarza".

H. BEREZA: Summa vitae J. Iwaszkiewicza. "Nowa Kultura", nr 46. - J. BŁONSKI: Nowa książka J. Iwaszkiewicza. "Echo Tyg.", nr 30. - A. KIJOWSKI. "Twórczość" z. 9 s. 170 - 178; "Roczn. liter.", s. 85 - 86. - S. KOSSOBUDZKA: Polska "Wojna i pokój". "Wiadomości". (Londyn), nr 42. - Z. LICHNIAK: Raptularz literacki. "Kierunki", nr 30. - B. MAMON: Nowoczesność i staroświeczna. "Kierunki", nr 12 (Polem.: L. KOSSOBUDZKI: Z motyką na słońce. "Kierunki", nr 17. - B. MAMON: Jeszcze w sprawie "Sławy i chwały". "Kierunki", nr 20). - A. MAUERSBERGER: Notatka dla czytelników "Sławy i chwały". "Nowe Sygnały", nr 12. - Z. PĘDZIŃSKI: Miłość i polityka. "Ziemia i Morze", nr 13. - J. PREGER:

Sztuka, która nas obchodzi. "Głos Pracy" nr 190. - W. SADKOWSKI.
 "Życie Warsz.", nr 186. - J. SKÓRNICKI: Pół wieku historii.
 "Dzien. Pol.", nr 202. - R. WASITA: Epika, epika. "Świat", nr
 39. - A. ŻYCHOWICZ: Zwycięstwo nad czasem. "Żołnierz Wolności"
 nr 149. -

45

- Mickiewiczowski zeszyt "Pamiętnik Literacki"
 k a L i t e r a c k i e g o. Dla uczczenia setnej rocznicy
 zgonu A. Mickiewicza redakcja kwartalnika "Pamiętnik Literacki"
 wydała zeszyt specjalny z dedykacją: "Profesorowi Stanisławowi
 Pigońowi pełnemu zasługi badaczowi życia i dzieła Mickiewicza
 w 70-lecie urodzin i 45-lecie twórczości naukowej zeszyt ten
 przypisuje redakcja «Pamiętnika Literackiego». Zeszyt zawierał
 rozprawy i przyczynki na temat twórczości Mickiewicza. Autorami
 ich byli: W. Borowy, K. Budzyk, Z. Dokurno, S. Fiszman, M. Ja-
 nion, J. Kleiner, J. Krzyżanowski, M. R. Mayenowa, S. Pigoń,
 E. Sawrymowicz, Z. Stefanowska, M. Wachowski, A. Witkowska,
 M. Witkowski, K. Wyka i in.

46

- Stary człowiek i morze Ernesta
 H e m i n g w a y a. (Przekład - B. Zieliński, wstęp - A. Ki-
 jowski). Pierwsze w Polsce wydanie słynnej noweli Hemingwaya
 wzbudziło żywe zainteresowanie i stało się okazją do kilku
 ogólnoinformacyjnych artykułów o prozie Hemingwaya. W przeci-
 wieństwie do A. Kijowskiego, autora wstępu do tomu, inni kryty-
 cy nie uważali noweli Stary człowiek i morze za smutną baśń.
 Z. Bieńkowski nazwał ją najradośniejszym opowiadaniem Hemingwa-
 ya, S. Treugutt ukazywał jej realistyczną motywację. Wszyscy
 podkreślali walory humanistyczne prozy Hemingwaya, jej nowoczes-
 ność, antyintelektualną żywołowość, "ostrzy krytycyzm i szczel-
 ność wobec rozgardiaszu ideowego i moralnego naszych czasów."

(W. Sadkowski).

W 1956 r. wydany został również zbiór nowel Hemingwaya pt. Śniegi Kilimandżaro i inne opowiadania. Obie publikacje zapoczątkowały po kilkuletniej przerwie nowe przekłady prozy Hemingwaya i przyczyniły się do jego wielkiej popularności w Polsce.

Z. BIENKOWSKI: Opowiadania Hemingwaya. "Twórczość", nr 8 s. 153 - 157. - S. ŁASTIK: Urzekająca proza. "Nowiny Tyg.", nr 31. - Z. POLSAKIEWICZ: Człowiek niepokonany. "Nowy Tor", nr 22. - W. SADKOWSKI: Opowiadania Hemingwaya czyli o jednej z odmian "nowoczesności". "Tryb. Ludu", nr 283. - G. SINKO. "Roczn. liter." s. 289. - S. TREUGUTT: Kronika recenzenta. (Contra Kijowski). "Przegl. kult.", nr 30. - A. ZYCHOWICZ: Opowiadania Hemingwaya. "Żołnierz Wolności", ^{nr} 168.

MAJ

1 O t w a r c i e O ś r o d k a T e l e w i z y j n e g o .
W Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie uruchomiono pierwszy w Polsce Ośrodek Telewizyjny. Uroczystości otwarcia dokonał prezes Rady Ministrów J. Cyrankiewicz. Nowa stacja, dostarczona przez ZSRR jest wielokrotnie silniejsza od dotychczasowej doświadczalnej. Zasięg jej wynosi 60 - 80 km. ("Trybuna Ludu" 1 V 56.)

1 N a g r o d a l i t e r a c k a K a t o w i c z o s t a ł a
przyznana A. Baumgardtenowi.

2 - 9 D n i W r o c ł a w i e . W ramach uroczystości obchodzonych pod tą nazwą po raz pierwszy, zorganizowano szereg wystaw historycznych i artystycznych oraz imprez kulturalnych. Z okazji Dni jury wyłonione z przedstawicieli MRN, związków twórczych i zawo-

dowych przyznało nagrody miasta Wrocławia za 1956 r. Pierwszym w historii miasta laureatem w zakresie literatury został R. Cabaj (nagroda za Balladę Bolkowską).

50

7 - 10. Krajowy przegląd studenckich teatrów satyrycznych. Impreza zorganizowana została we Wrocławiu. Brały w niej udział Studencki Teatr Satyryczny (tzw. STS) z Warszawy, Studencki Teatrzyk Satyryczny "Bim-Bom" z Gdańska, Studencka Estrada Rezrywkowa przy Międzyuczelnianym Klubie Studenckim w Krakowie i Studencki Teatr Satyryczny "Pstrąg" z Łodzi. Poza konkursem wystąpił Studencki Teatr Satyryków "Ponuracy" z Wrocławia, Studencki Teatr Pantomimy i Poezji z Warszawy, Studencki Teatrzyk Kukielkowy przy

PWSP w Gdańsku. Jury przeglądu pod przewodnictwem J. Juranota w składzie: J. Dąbrowska, K. Lubieńska, H. Mikołajska, J. Michalik, G. Lasota, S. J. Lec, J. Olearczyk, L. Pasternak, J. Studziński, L. Zahorski postanowiło:

A. Nagrodę Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego w wysokości 10 000 zł przyznać Teatrowi "Bim-Bom" w Gdańsku za program pt. "Radość poważna" z uwagi na wysokie wartości artystyczne i ideowe, oryginalność i odkrywczosć koncepcji oraz szarmonizowanie założeń ideowo-artystycznych z realizacją sceniczną.

B. Nagrodę CZT w wysokości 2 000 zł przyznać gdańskiemu teatrowi "Bim-Bom" za szczególne wartości teatralno-inscenizacyjne i dojrzałość formy artystycznej.

C. Nagrodę ZG ZMP w wysokości 10 000 zł przyznać Studenckiemu Teatrowi Satyryków z Warszawy za samodzielność oblicza ideowo-artystycznego, za konsekwentną, bojową linię polityczną i wartość literacką tekstów satyrycznych.

D. Nagrodę Polskiego Radia w postaci radioodbiornika przyznać STS z Warszawy za kultywowanie i rozwijanie piosenki jako formy teatralnej, za jej wartości tekstowe i muzyczne i oryginalność pomysłów.

E. Nagrodę Rady Naczelnej ZSP w wysokości 5 000 zł przyznać łódzkiemu teatrowi studenckiemu "Pstrąg" za poważny wysiłek w podniesieniu poziomu teatru, widoczny przy porównaniu obecnego programu z poprzednim.

F. Nagrodę ZG AZS - (trzy kajaki), przyznać zespołom z Warszawy, Gdańska i Łodzi.

Z. FRACKIEWICZ: Studenckie zespoły artystyczne na eliminacjach we Wrocławiu. "Dzien. zach.", nr III. - /M. KLUŻ-

NIAK/ (mk): Pięć uwag w związku z przeglądem satyry studenckiej. "Sztandar Młodych", nr 117. - H. KOLLAT: Wiosna satyry politycznej, czyli kilka uwag entuzjasty o wrocławskim przeglądzie satyry studenckiej. "Walka Młodych", nr 6 s. 30-34. - A. KONOPACKI: Doroczna konfrontacja. "Kontrasty", nr 1. - T. LUTOGNIEWSKI: O studenckich teatrach satyrycznych rozmowa z J. Jurandotem. "Sprawy i Ludzie", nr 18 /właściwie 19/. - T. POLANOWSKI: Studencka szpada. "Sprawy i Ludzie", nr 18 /właściwie 19/. - Przegląd studenckiej satyry. "Po prostu", nr 21. - K. STANIEK: Gdański "Bim-Bom" najlepszym studenckim teatrem satyrycznym. "Dzien. pol.", nr 112. - TENŻE: Teatr zrodzony z burzy. "Dzien. pol.", nr 118. - J. SZCZAWIŃSKI: Poezja i polityka. "Słowo powsz.", nr 123. - A. WRÓBLEWSKI: Satyra i romantyzm. "Gaz. Kujawska", nr 121 i inne.

51

10 Jubileusz Floriana Sobieniowskiego. W Domu Literatury w Warszawie odbyła się uroczystość 75 rocznicy urodzin F. Sobieniowskiego, tłumacza i znawcy twórczości Shawa. Przemawiali S. R. Dobrowolski - w imieniu ZLP, S. Dobrowolski w imieniu ministra Kultury i Sztuki, Z. Siwicka w imieniu kolegów z sekcji przekładów oraz dyrektor Teatru Polskiego A. Szyfman.

75 rocznica urodzin znakomitego tłumacza dzieł B. Shawa.
"Gaz. Zielonogórska", nr 107. - Polski tłumacz dzieł G. B. Shawa.
"Ilustr. Kur. pol.", nr 120. - Jubileusz F. Sobieniowskiego.
"Życie liter.", nr 21.

52

11 Konferencja prasowa w Centrum Urzędzie Wydawniczym. Tematem konferencji

był zakres działania C UW, najważniejsze problemy stojące przed tą instytucją oraz sytuacja w przemyśle poligraficznym. Jak poinformował dziennikarzy prezes J. Zaremba, C UW kieruje ^{uń} trzema resortami: Centralnym Zarządem Wydawnictw, Centralnym Zarządem Przemysłu Graficznego i Centralnym Zarządem Księgarstwa. Podlegał mu bezpośrednio 17 wydawnictw państwowych, 3 spółdzielcze a w r. 1956 około 500 czasopism naukowych przejętych od Urzędu Rady Ministrów. ("Trybuna Ludu").

53

11 U m o w a o w s p ó ł p r a c y k u l t u r a l n e j z K o r e a. W Phenianie podpisano umowę o współpracy kulturalnej pomiędzy Rządem PRL a Rządem Koreańskiej Republiki Ludowej. Umowa przewidywała organizację odczytów na temat nauki i kultury drugiej umawiającej się strony, udzielanie stypendiów dla pracowników nauki i studentów, wymianę wydawnictw naukowych i artystycznych i materiałów dotyczących przeobrażeń kulturalnych, popieranie nauki języka koreańskiego w Polsce i polskiego w Korei, organizację wystaw popularyzatorskich, oraz wymianę i popularyzację sztuk teatralnych, utworów muzycznych i filmów.

Umowa podpisana została na okres 5 lat. Weszła w życie z chwilą wymiany dokumentów ratyfikacyjnych w dn. 31 I 57. ("Dz. Ustaw" 1957 nr 19 poz. 95.)

54

14 - 17 S p o t k a n i a p i s a r z y p o l s k i c h z c z e s k i m i. Na terenie Górnego Śląska, w Katowicach, Opolu i Bytomiu odbyły się spotkania literatów polskich z pisarzami czeskimi Śląska: F. Směją, M. Rusińskim, B. Cetyną, J. Filgasem oraz pisarzem polskim z Zaolzia H. Jasiczkiem.

55

14 - 17 VII Ogólnopolski Zjazd Młodzieży
Polonistycznej. Pomysł wskrzeszenia po czterolet-
niej nieomal przerwie tradycji zjazdów polonistycznych wyszedł
z grupy młodych pracowników Instytutu Badań Literackich. VII
Zjazd odbył się w Warszawie. W czasie trzydniowych obrad wygło-
szono następujące referaty i komunikaty: ^{1.} K. Bogusławska, B. Da-
nek, P. Wierzbicki (Warszawa): Mochnacki a ogólne problemy kryty-
ki. 2. A. Chruszczewska, I. Opacki, K. Papierkowska (Lublin KUL):
Pokrewieństwo i artyzm. Uwagi o liryce rzymsko-drezdeńskiej.
3. A. Gasiński, K. Struś, K. Zaśko (Kraków WSP): Recepcją Mickie-
wicza w szkole przed rokiem 1939 (komunikat). 4. A. Grudzień
(Warszawa WSP): Realizm "Nieboskiej komedii". 5. K. Chruściński,
S. Sychówna, K. Wiórkiewicz, J. Zacharek, J. Zieliński (Gdańsk
WSP): Próba analizy ideowo-artystycznej III cz. "Dziadów".
6. Z. Muszyńska (Poznań): Mickiewicz jako historyk literatury
polskiej. 7. (Katowice WSP): Rola wydawnictw K. Miarki w sze-
rzeniu kultu Mickiewicza na Śląsku (komunikat). 8. J. Bocheńska,
A. Kołodyński (Wrocław): Źródła metafor w balladach Mickiewicza.
9. A. Miłkowska (Kraków): "Ballady i romanse" jako ilustracja
stosunku Mickiewicza do języka ludowego. 10. (Łódź): Język
Mickiewicza na podstawie pierwszego wydania "Ballad i romansów"
(komunikat). 11. W. Albrecht: Zagadnienia paremiograficzne w
poetyckiej twórczości Mickiewicza. 12. T. Bąkówna, B. Jankowska
(Toruń): Archaizmy fleksyjne w języku Mickiewicza. 13. P. Kun-
cewicz (Lublin KUL): O "Żądaniach i uwagach" Mickiewicza. 14.
D. Meyza (Poznań): Mickiewiczowskie przekłady z Woltera na tle
teorii przekładu i tradycji poematu heroikomicznego.

~~elef XL FLASZEN/: W stronę fachowości. "Życie liter.",
nr 22. - P. NATUSZEWSKA. "Pam. liter." R. XLVII: 1956 z. 3
s. 295 - 299.~~

Jak zgodnie stwierdzali sprawozdawcy, zjazd nie przyniósł zasadniczych rewelacji, choć odżyła na nim atmosfera dawnych sporów metodologicznych. "I znów w polonistyce - pisał elef (L. Flaszen/ w "Życiu Literackim", jak w roku 1946, zarysowały się dwa obozy. Znów katolicy i marksiści krzyżują ze sobą szpady. Ale czy na ostatnim Zjeździe była aura walki? Nie. Z góry wiadomo było, co kto powie. /.../ Wiadomo iż spierać się ze sobą będą zwolennicy analizy "immanentnej" ze zwolennikami "wymowy obiektywnej", ci, którzy widzą tylko tekst i ci, którzy insynuują mu historyczną perspektywę. Spory więc były elementarne i banalne. I do tego bez starć frontalnych, zasadniczych. Wyraźna była tendencja w kierunku fachowości badań szczegółowych. "Referatom nawet marksistowskim, brakło syntez - były one studiami szczegółowymi, monografiami utworów poszczególnych, analizami tekstu. Po raz pierwszy na zjeździe polonistów pojawiły się referaty językoznawcze"

elef /L. FLASZEN/: W stronę fachowości. "Życie liter.", nr 22. - P. MATUSZEWSKA. "Pam. liter." R. XLVII 1956 z. 3 s. 295-299.

56

19 Pierwszy numer tygodnika "Ziemia i Morze". Wydawcą "Ziemi i Morza" była Robotnicza Spółdzielnia Wydawnicza "Prasa". Redagowało kolegium w składzie: M. Boniecka (redaktor naczelny), F. Gil, I. G. Kamiński, H. Rozpędowski. Redakcja mieściła się w Szczecinie z oddziałem w Gdańsku. Ponadto pismo posiadało przedstawicieli w Koszalinie (T. Kubik) i w Poznaniu (L. Prorok).

Pismo miało charakter społeczno-kulturalny. Stawiało sobie za cel omawianie centralnych problemów życia kulturalnego Pomorza. Popularyzowało osiągnięcia pomorskich twórców a jednocześnie uczestniczyło w dyskusjach ogólnopolskich, pragnąc wyniki tych dyskusji przeszczepiać na teren Pomorza. Dużo miejsca poświęcało informacjom o życiu kulturalnym krajów nadbałtyckich.

Do współpracowników w 1956 r. należeli m. in.: J. Bursewicz, A. Dzierżanowski, F. Fenikowski, F. Fornalczyk, F. Gil, L. Herdegen, K. Iłłakowicz, S. Janusiewicz, B. Kogut, R. Liskowski^{ac}, J. Pachlowski, Z. Pędziński, S. Telega.

20 Pierwszy numer "Kierunków". Pismo powstało w wyniku połączenia się tygodnika "Dziś i Jutro" (ostatni numer ukazał się 13 V) i "Tygodnika Powszechnego" przejętego po 8 III 53 r. ^{przez Pax} (por. poz.). "Kierunki" wychodziły w Warszawie, jako tygodnik z podtytułem "Pismo społeczno kulturalne katolików". Redakcję tworzyło kolegium. Skład kolegium podawany od nr 28 (z 25 XI) był następujący: Z. Czajkowski, J. Hagnayer, Z. Lichniak, M. Rostworowski, W. Żuromska. Współpracowali z zespołem redakcyjnym: S. Błaut, A. Borkowska, I. Bobbé, J. Kadler,^{K.} W. Olszewski, J. Przewłocki, A. Przywieczerski. W 1956

57

pismo drukowało utwory i artykuły M. Bieszczadowskiego, A. Bocheńskiego, A. Borkiewicza, Z. Doleckiego, J. Dobraczyńskiego, K. Eberharda, S. Lichańskiego, Z. Lichniaka, S. Mackiewicza, B. Piaseckiego, A. Piotrowskiego, M. Roztworowskiego, S. Skalskiego, M. Wańkowieza i in.

58

- 24 Dwudziesta rocznica Zjazdu Pracowników Kultury we Lwowie. Z okazji dwudziestej rocznicy zorganizowanego w 1936 r. antyfaszystowskiego Zjazdu Pracowników Kultury, będącego manifestacją solidarności inteligencji z dążeniami proletariatu, odbyła się w sali Filharmonii Narodowej w Warszawie uroczysta akademii. Obok uczestników pamiętnego zjazdu lwowskiego wzięli w niej udział przedstawiciele partii i rządu, pisarze, artyści oraz działacze kulturalni i polityczni. Akademii przewodniczył uczestnik Zjazdu Pracowników Kultury, były redaktor pisma "Sygnały" - min. K. Kuryluk. W pierwszej części ^{akademii} (W. Broniewski, K. Kuryluk, L. Kruczkowski, A. Kowalska i W. Wasilewska, uczestnicy Zjazdu Lwowskiego mówili o jego znaczeniu w rozwoju polskiej myśli rewolucyjnej. W części artystycznej powtórzono program akademii, która odbyła się przed dwudziestu laty we Lwowie na zakończenie Zjazdu. Wystąpili ci sami artyści, recytowano te same utwory. M. in. W. Broniewski deklamował swój słynny wiersz Zagłębie Dąbrowskie, którego recytacja na akademii lwowskiej w 1936 r. wywołała niezwykły entuzjazm widowni.

Z okazji dwudziestej rocznicy Zjazdu w prasie literackiej i codziennej ukazały się liczne wspomnienia i artykuły.

J. BRZOZA. "Nowy Nurt" nr 4/5 s. 14 - 16; "Tryb. Woln." nr 21. - J. BURGİN: Czerwone róże. "Gaz. ziel.-gór.", nr 119. -

M. CZANERLE: Przed dwudziestu laty. "Teatr", nr 11 s. 3 - 4. -
 J. K. CZERWONSKI: Jak przygotowywano Zjazd Pracowników Kultury?
(Ze wspomnień terenowego działacza KPZU). "Przeł. Kult.", nr 20.
 - B. DĄBROWSKI: Gorące dni Lwowa. "Życie liter.", nr 21. - B.
 DĄBROWSKI: Lwów - maj 1936 r. "Teatr", nr 12. - "Głos Robotni-
czy" z wizytą u L. Kruczkowskiego. "Gł. rob.", nr 117. - A.
 KOWALSKA: Wspomnienia o Zjeździe Lwowskim. "Gromada Rol. pol.",
nr 53. - L. KRUCZKOWSKI: Drogocenna cząstka współczesności.
"Tryb. Ludu", nr 140. - K. KURYLUK: Świat ducha i świat pracy
muszą sobie podać ręce. "Nowe Drogi", nr 5 s. 60 - 63. - M.
 MASZKOWSKI: KPP - inicjatorem Lwowskiego Zjazdu. "Tryb. Ludu",
nr 136. - A. OLCZA: Chłopsy pisarze na Zjeździe Kultury.
"Sztandar Ludu", nr 121. - /RAWICZ J./ JOTER: Ciemnogród o
Zjeździe. (Przeł. prasy sprzed dwudziestu lat.) "Tryb. Ludu",
nr 140. - W dwudziestą rocznicę /.../ "Nowa Kult.", nr 21. -
 M. WARNEŃSKA: Wiosna lwowska. "Tryb. Woln.", 20. - W. WASILEWSKA:
Ze wspomnień uczestniczki kongresu. "Nowy Tor", nr 16.

59

- Nowy Teatr "Cricot II" otwarty został w Kra-
 kowie w Domu Plastyków. Teatr miał charakter eksperymentalny i
 nawiązywał do przedwojennego teatrzyku "Cricot I"

60

- Zakończenie Roku Mickiewiczowskie-
 go. Podsumowaniem całości prac naukowych stała się Międzynaro-
 dowa Sesja Mickiewiczowska PAN (zob. poz. 39). Ponadto w 1956 r.
 zorganizowano kilka sesji studenckich - poświęconych Mickiewi-
 czowi. W styczniu staraniem Katedry Historii Literatury Uniwer-
 sytetu Marii Curie-Skłodowskiej i Koła Polonistów odbyła się
 naukowa sesja studencka w Lublinie. Autorami refera-
 ← — — — — — →

tów byli studenci pierwszych lat (do III włącznie): Z. Czarnecki: O lirykach lozańskich, R. Karaś: Kwestie prawne w "Panu Tadeuszu", B. Kołataj, S. Prus i M. Winiarska: Mickiewicz w poezji, dramacie i powieści Polski Ludowej. Ponadto prof. Z. Libera wygłosił w czasie sesji odczyt pt. Młody Mickiewicz. Dorobek sesji podsumowała prof. J. Garbaczowska.

W dn. 10 - 11 stycznia odbyła się Sesja Mickiewiczowska Uniwersytetu Jagiellońskiego. Oprócz studentów U. J. referaty wygłosili prof. prof. W. Kubacki, S. Pigoń i K. Wyka.

W dniach 10 - 11 kwietnia odbyła się Naukowa Sesja Mickiewiczowska w Katowicach. Organizatorami jej była Wyższa Szkoła Pedagogiczna i Towarzystwo Literackie im. A. Mickiewicza. W czasie sesji referaty wygłosili m. in.: prof. Z. Klemensiewicz: Jak językoznawstwo polskie rozwiązało zadania Roku Mickiewiczowskiego, K. Wyka: Osiągnięcia naukowe Roku Mickiewiczowskiego, E. Sawrymowicz: O wydaniach powojennych dzieł Mickiewicza.

W maju zorganizowano studentcką sesję naukową w Opolu. Organizatorem było Koło Naukowe Polonistów przy Wyższej Szkole Pedagogicznej. Na sesji wygłoszono następujące referaty: S. Bruchnal: O lekturze naukowej A. Mickiewicza z czasów studiów i po ich ukończeniu, L. Lisiecki: Analiza filomackiego utworu Mickiewicza "Mieszko, książę Nowogródka", Cz. Wawrzyniak: O klasycyzmie i romantyzmie w cz. II i IV "Dziadów"; H. Knaipa: O formie "Sonetów krymskich", F. Marka: Recepcja twórczości Mickiewicza na Śląsku. Obrady sesji podsumował St. Kolbuszewski.

Pokłosiem Roku Mickiewiczowskiego były wystawy plastycznych mickiewiczianów. W maju

w Muzeum im. A. Mickiewicza otwarto wystawę ilustracji plastyków amerykańskich, angielskich, francuskich i meksykańskich do utworów Mickiewicza. Wystawa obejmowała część prac nadesłanych na konkursy organizowane w różnych krajach przez miejscowe Komitety Mickiewiczowskie.

Wystawę prac plastyków polskich nadesłanych na konkurs mickiewiczowski rozpisany w 1955 r. - urządzono w grudniu 1956 r. w Muzeum im. A. Mickiewicza.

^{Ponadto}
Wystawy poświęcone życiu, twórczości i kultowi Mickiewicza zorganizowano w 1956 r. w Bytomiu, Opolu i innych miastach.

61

- Rozwiązanie Ogólnopolskiego Komitetu Obchodu Roku Mickiewiczowskiego odbyło się 11 maja na ostatnim posiedzeniu egzekutywy Komitetu. Na posiedzeniu tym uchwalono szereg wniosków zalecających m. in. wydanie w kilku wersjach językowych pamiątkowej książki jubileuszowej o Roku Mickiewiczowskim -, kontynuację prac naukowych nad epoką mickiewiczowską, przygotowanie filmu o Mickiewiczu oraz roztoczenie stałej opieki nad miejscami, gdzie przebywał Mickiewicz. Dokumentację dotyczącą Roku Mickiewiczowskiego postanowiono przekazać Muzeum Mickiewicza w Warszawie.

Członkowie komitetów redakcyjnych Narodowego i Jubileuszowego Wydania Dzieł A. Mickiewicza, członkowie Komisji Naukowej Obchodu Roku Mickiewiczowskiego PAN oraz pracownicy Spółdzielni Wyd. "Czytelnik" i Domu Słowa Polskiego otrzymali wysokie odznaczenia państwowe. Orderami "Sztandar Pracy" I kl. odznaczeni zostali prof. prof.: J. Kleiner, J. Krzyżanowski, S. Pigoń, L. Płoszewski i K. Wyka. Krzyże Komandorskie Orderu Odrodzenia Polski otrzymali: R. Glücksman, W. Kubacki, A. Mauersberger, H.

Wolpe. Ponadto przyznano Krzyże Oficerskie i Kawalerskie oraz Złote i Srebrne Krzyże Zasługi pracownik^m redakcyjnym i drukarzom.

J. RUŻYŁO-PAWŁOWSKA: Zakończenie Roku Mickiewiczowskiego.
"Nauka Pol.", nr 2/3 s. 211 - 212.

62

- Pierwszy numer nowego miesięcznika "Dialog". Pismo ukazało się jako organ Związku Literatów Polskich poświęcony współczesnej dramaturgii teatralnej, filmowej i radiowej. Kolegium redakcyjne tworzyli: H. Auderska, K. Korcelli, J. Pomianowski, K. Puzyna i A. Stawar. Redaktorem naczelnym był A. Tarn.

Określając program miesięcznika redakcja pisała: "Sytuacja dotychczasowa, gdzie utwory sceniczne nie były oceniane poza teatrem, działała hamująco na rozwój dramaturgii. Była to sytuacja, w której dwa lub trzy teatry - że tak powiemy - zeroekranowe, jeśli z jakich bądź powodów odrzucały sztukę, decydowały o jej losach. Nie grano jej już, z reguły, w innych teatrach, rzadko ją ^{druk} drukowano - i nie było odwołania od tego wyroku. Gorzej jeszcze działo się z nowelą filmową, gdyż CUK, jak wiadomo, jest monopolistą."

"Będziemy drukowali sztuki współczesne - polskie i obce - nowele filmowe, słuchowiska radiowe, libretta operowe, utwory różnego kalibru ideowego i artystycznego - i będziemy je krytykowali opierając się na konkretach. W krytyce będziemy rozwijali szeroki wachlarz opinii. Niektóre sztuki czy nawet nowele filmowe będziemy omawiali na naradach, których przebieg według stenogramu, będzie oddany w "Dialogu"; inne będą przedmiotem recenzji kolektywnej /.../. Nie wyklucza to, rzecz jasna, artykułów krytycznych na różne tematy związane z dramaturgią."

(Od redakcji. "Dialog", nr 1).

"Dialog" stał się głównym propagatorem nowych sztuk polskich i obcych. W 1956 r. opublikował m. in. M. Białoszewskiego Wyprawy krzyżowe, R. Brandstaettera ^{Milczenie M. Słowackiego} Samotność, J. Zawieyskiego Tyrteusza. Z dramaturgii obcej wydrukował m. in. następujące pozycje: J. Anouilh: Skowronek, S. Beckett: Czekając na Godota (fragm.), M. Pagnol: Judasz, J. P. Sartre: Muchy. Obok tekstów nowych sztuk drukował liczne artykuły, omówienia i recenzje, poświęcone dramaturgii polskiej. W dziale "Kronika" informował o nowo napisanych czy wystawianych za granicą sztukach, podając często ich streszczenia. Dołączona do każdego numeru wkładka ilustracyjna prezentowała fotografie ze współczesnych spektakli teatralnych.

Pismo spotkało się z żywym zainteresowaniem i pozytywnym przyjęciem krytyki. Powszechnie oceniano je jako interesujący i bardzo potrzebny periodyk.

A. Tarn o nowym piśmie literackim "Dialog". "Sztandar Młodych", nr 3. - /Z. ANTONIEWICZ/ AZ: Prowadzimy z A. Tarnem dialog o "Dialogu". "Expr. pozn.", nr 111; "Expr. wiecz.", nr 105. - "Dialog". "Życie liter.", nr 23. - /S. TREUGUTT/ s.t.: Pierwsze numery "Dialogu". "Przegl. kult.", nr 30. - Ukazał się pierwszy numer "Dialogu". "Teatr", nr 11 s. 20.

63

- P i e r w s z y k r o k w c h m u r a c h - Marka Hłaski. Tom opowiadań wywołał żywe zainteresowanie czytelników i liczne wypowiedzi krytyków. Uznano go za najwybitniejszy debiut prozatorski roku (A. Kijowski), ^{największe} nowe zjawisko w literaturze polskiej od czasów T. Borowskiego (S. Stanuch). Jednogłośnie stwierdzano, że Hłasko jest czołowym reprezentantem młodego pokolenia. "To jedyny z młodych pisarzy, który próbuje wypowiedzieć swoje poko-

lenie. /.../, wyraża bunt młodego pokolenia przeciw zakłamaniu, w jakim wzrastało. Wyraża ten bunt właśnie przez miłość, ponieważ nie ma już wiary w ideologie społeczne - jakże różni się tym od poprzedniego pokolenia debiutantów, które nie dało chyba ani jednego utworu o miłości" /A. Kijowski. "Roczn. liter." s. 89/.

Podkreślano nowatorski charakter prozy Hłaski, żywiołowość talentu, bezkompromisowość i maksymalizm młodzieńczy, które wyróżniają jego debiut z dotychczasowego dorobku młodych. H. Bereza pisał: "Doświadczenia młodego pokolenia wypowiedziane są w prozie Hłaski głosem tak dojrzałym i świeżym, waga tych doświadczeń jest tak doniosła, że tak jak w najszcześniejszych dla sztuki momentach, głos młodego pokolenia staje się głosem powszechnym, obwieszczającym prawdy nowe i ważne dla wszystkich." Ukazywano powiązania tomu Pierwszy krok w chmurach z prozą amerykańską i z Dostojewskim. Obok wielu zalet jako braki i słabości pisarstwa Hłaski wyliczano: ograniczenie tematów i wątków, skłonność do epatowania brutalizmami, niedosyt podstaw filozoficznych autora. (S. Stanuch).

W 1957 Pierwszy krok w chmurach został nagrodzony nagrodą wydawców. (Zob. poz.)

H. BEREZA: Nowy duch i forma nowa. (2). "Nowa Kult.", nr 35. - J. BŁOŃSKI: Przypadek Hłaski. "Przegl. kult.", nr 44. - J. DANIELAK: Bunt Marka Hłaski. "Kamena", nr 9 s. 32 - 33. - Z. FLORCZAK: Kroki w chmurach. "Nowa Kult.", nr 38. - A. GRABOWSKA: Taniec wokół pala. "Kronika", nr 21. - J. HARTWIG. "Świat i ludzie", nr 31. - G. HERLING-GRUDZIŃSKI: Ciemności i pętla. "Wiadomości" (Londyn), nr 43. - J. KELERA: W ludzkim formacie cierpienia i tęsknoty. "Nowe Sygnały", nr 3 - 4. - A. KIJOWSKI: Głos pokolenia. "Twórczość", nr 7 s. 134 - 140. - Tenże.

"Roczn. liter." s. 88 - 89. - Z. LICHNIAK: Narodziny ^{arty} pisma.
 "Kierunki", nr 30. - J. J. LIPSKI: Pisarz - moralista. "Życie
 Warsz.", nr 227. - J. ŁUKASIEWICZ: Notatki o namiętnościach.
 "Kierunki", nr 26. - Z. PĘDZIŃSKI: Boję się o Hłaskę. "Ziemia i
 Morze", nr 22. - J. PREGGER: Czy to współczesność?... "Głos Pra-
 cy", nr 208. - W. SADKOWSKI: Debiut M. Hłaski. "Tryb. Ludu", nr
 220. - S. STANUCH: Mesjaszek. "Życie liter.", nr 32. - R. WA-
 SITA: Mamy nowego pisarza. "Warmia i Mazury", nr 11. - K. Za-
 RZECKI: Pierwszy krok debiutanta. "Książka dla Ciebie", nr 14.
 - i in.

64

CZERWIEC

- 1 D o r o c z n e n a g r o d y z a t w ó r c z o ś ć d l a
 d z i e c i i m ł o d z i e ż y, przyznane z okazji międzyna-
 rodowego Dnia Dziecka, otrzymali J. Brzechwa i M. Kownacka.
- 2 - 23 D n i K r a k o w a. W okresie "Dni" Oddział Krakowski ZLP
 zorganizował dwa zbiorowe wieczory autorskie w Krakowie i je-
 den w Nowej Hucie. Po trzyletniej przerwie Igrce A. Polewki
 z nowymi wstawkami literackimi i muzycznymi znów były wystawia-
 ne w Barbakanie.
- 3 T a b l i c a p a m i ą t k o w a W ł. S. R e y m o n t a.
 W Łodzi w domu przy ul. Wschodniej nr 50, gdzie w ostatnich la-
 tach XIX w. mieszkał W. S. Reymont, odsłonięto tablicę pamiątko-
 wą.
- 4 W i e c z ó r p o ś w i ę c o n y ^{H.} H e i n e m u. W związku z
 setną rocznicą śmierci Heinego, obchodzoną uroczystie na całym
 świecie na apel Światowej Rady Pokoju, odbył się w Teatrze Pol-

65

66

67

skim w Warszawie uroczysty wieczór zorganizowany przez Polski Komitet Obrońców Pokoju. W wieczorze uczestniczyła 10-osobowa delegacja NRD i NRF.

68

- 6 Pierwszy numer "Kontrastów". Nowopowstałe pismo nosiło podtytuł: "Dwutygodnik Studentów Wybrzeża", a od nr 3 "Dwutygodnik studentów i młodej inteligencji Wybrzeża". Wychodziło w Gdańsku. Wydawcą był Zarząd Wojewódzki ZMP i Rada Okręgowa Zrzeszenia Studentów Polskich. Redagował zespół. Skład kolegium redakcyjnego podawany od nr 3 był następujący: I. Trojanowska, R. Bukowski, A. Kiszki, A. Konopacki, J. Mielnik, L. Szydłowski. W artykule programowym redakcja stwierdzała, że "Kontrasty" są pismem dyskusyjnym społeczno-kulturalnym, i że "płaszczyzną wszystkich dyskusji na łamach pisma jest światopogląd naukowy marksizmu-leninizmu".

Poza licznymi materiałami publicystycznymi pismo drukowało również prace literackie: wiersze, prozę i artykuły. Współpracownikami w tym zakresie byli: J. Afanasjew, K. Bereznicki, J. Fedorowicz, F. Fenikowski, M. Karp, M. Kubacki, H. Urbaniak i in.

69

- 6 Jubileusz Poli (Apolonii) Gojawiczyńskiej. W Domu Literatury w Warszawie odbył się jubileusz 60-lecia urodzin i 25-lecia pracy literackiej P. Gojawiczyńskiej. W uznaniu zasług dla literatury polskiej minister Kultury i Sztuki K. Kuryluk wręczył jubilatce przyznany przez Radę Państwa Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski. Pisarka otrzymała również Złotą Odznakę Odbudowy Warszawy. W prasie ukazały się liczne artykuły poświęcone P. Gojawiczyńskiej.

L. BARTELSKI: Na marginesie jubileuszu. "Świat", nr 25. - J. KADZIELA: Jubileusz P. Gojawiczyńskiej. "Przedpole", nr 7. - (Z.H) [Z. HIEROWSKI]: P. Gojawiczyńska w sześćdziesięciolecie

urodzin. "Życie liter.", nr 25. - Z. HIEROWSKI: Jubileusz P. Gojawiczyńskiej. "Twórczość", nr 7 s. 175 - 179. - (i. o.): Warszawa dziękowała P. Gojawiczyńskiej za warszawskie książki. "Express Wiecz.", nr 142. - M. WARNEŃSKA: Zamiast sprawozdania. "Tryb. Ludu" nr 158. - J. ZAKRZEWSKA: Twórczość P. Gojawiczyńskiej. "Naprzód", nr 3. -

70

11 - 12 Z g r o m a d z e n i e O g ó l n e P o l s k i e j
A k a d e m i i N a u k. Tematem VI sesji Zgromadzenia było
sprawozdanie z działalności PAN w 1955 oraz powołanie nowych
członków rzeczywistych i członków-korespondentów. Zgromadzenie
Ogólne poprzedziły dyskusje na poszczególnych wydziałach PAN,
w czasie których wysunięto liczne dezyderaty zmierzające do
usprawnienia działalności PAN, do demokratyzacji i odbiurokra-
tyzowania organizacji życia naukowego.

Referat sprawozdawczy na Zgromadzeniu Ogólnym wygłosił
sekretarz PAN prof. H. Jabłoński. Referat i dyskusja nad nim
dotyczyła błędów i wypaczeń w organizacji i pracach nauki pol-
skiej w okresie stalinowskim. W dyskusji głos zabrali profeso-
rowie: S. Arnold, J. Chałasiński, L. Fleck, A. Gruda, L. In-
feld, H. Jabłoński, T. Kotarbiński, K. Kuratowski, E. Lipiń-
ski, S. Lorentz, I. Malecki, T. Manteuffel, M. Michałowicz,
J. Supniewski, W. Trzebiatowski, S. Żółkiewski i in.

Obrały zakończono wyborem nowych członków PAN. Na Wydzia-
le I na członka rzeczywistego powołano W. Tatarkiewicza, a
na członków-korespondentów: K. Kumanieckiego, S. Szulca i W.
Taszyckiego. ("Polska Akademia Nauk. Sprawozdania z czynności
i prac" R. IV: 1956 nr 3).

71

14 Z m a r ł w e W ł o c h a c h p o d W a r s z a w ą
C z e s ł a w J a s t r z ę b i e c - K o z ł o w s k i

pisarz i tłumacz. (Dane bio- bibliograficzne podaje Słownik Współczesnych Pisarzy Polskich. T. 2 s. ⁴³⁻⁴⁶).

72

17 Wyjazd delegacji polskich pisarzy na zjazd pisarzy rumuńskich. W skład delegacji weszli S. R. Dobrowolski i E. Gołębiowski.

73

19 Posiedzenia Wydziału Filologiczno-Filozoficznego Towarzystwa Naukowego w Toruniu. Wydział odbył ^{w 1956 r} trzy posiedzenia naukowe, na których przedstawiono 9 prac oraz omówiono materiały do Księgi pamiątkowej E. Kucharskiego. Na posiedzeniach przedstawione zostały m. in. następujące prace: H. Turska: Słownik rymów St. Trembeckiego (19 VI); A. Hutnikiewicz: Stefan Grabiński. 1887 - 1936. Życie i twórczość (14 IX); B. Nadolski: Bartłomiej Keckermann uczony gdański epoki Odrodzenia (16 X). Ponadto w Komisji Filologicznej przedstawiono dodatkowo następujące prace: B. Nadolski: Henryk Meller, humanista, rektor gimnazjum gdańskiego i Wokół lwowskiej profesury Jana Kasprowicza (24 II); W. Preisner: Recepcja fragmentu Orlanda Szalonego u autora polskiego z końca XVIII w.; W. Mincer: O nieznanym utworze Naruszewicza i Niemcewicza (24 III). B. Nadolski: Kształtowanie się życia literackiego na Pomorzu w dobie Odrodzenia (27 VI); B. Osmólska - Piskorska: Spór Towarzystwa Naukowego z pruską policją. (Z dziejów walki o naukę polską na Pomorzu). (13 XI).

74

21 Zmarł w Sopocie Władysław Jabło-

nowski, krytyk literacki, polityk Narodowej Demokracji. Pogrzeb odbył się 26 VII na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie. (Szczegółowe informacje biograficzne podaje ^{Polski} Słownik Biograficzny T. X/2 Wr. 1963 z. 247-251.)

Ne k r o l o g i : /P. Grzegorzyc/ (pg) : Zmarł W. Jakubowski, nestor krytyki polskiej, literackiej. "Słowo Powsz." 1956 nr 158 - /Z. HIEROWSKI/ zh. "Twórczość", nr ~~155~~ 12 s. 197-198. - "Dzien. bałt.", nr 155. - "Kultura i Społeczeństwo" 1957 nr 3.

- 24 N o w o ś c i ^z d w u d z i e s t o l e c i a. Pod tym tytułem "Życie literackie" wprowadziło stałą rubrykę poświęconą wybitnym pozycjom z dwudziestolecia międzywojennego, ^{na ogół} nie wznawianym jeszcze po wojnie. Jako pierwsza pozycja ukazał się w nr 26 (z 24 VI) artykuł Z. Grenia o Zmowie mężczyzn Iwaszkiewicza. W następnych felietonach przypomniano książki: Ferdydurke - Gombrowicza (L. Flaszen w nr 28), Sól ziemi - Wittlina (W. Maciąg w nr 29), Ład serca - Andrzejewskiego (W. Maciąg w nr 32), Bezrobotny Lucyfer - Wata (Z. Greń w nr 33), Życie trwa cztery dni - Otwinowskiego (S. Stanuch w nr 34), Zazdrość i medycyna - Chormańskiego (Z. Greń w nr 39), Czarne skrzydła Kadena-Bandrowskiego (W. Maciąg w nr 43). 76
- 26 J u b i l e u s z R e m i g i u s z a K w i a t k o w s k i e g o, poety i tłumacza, obchodzono uroczystości w siedzibie Związku Literatów Polskich w Warszawie. 77
- 29 W i e c z ó r p o ś w i ę c o n y p a m i ę c i J . L e c h o n i a odbył się w Warszawie z inicjatywy Związku Literatów Polskich i Spółdzielni Wydawniczej "Czytelnik". J. Lechoń, poeta przebywający na emigracji od 1939 r. popełnił samobójstwo w Nowym Yorku w dn. 8 ^{Czerwca} 1956. (Dane bio- bibliograficzne podaje Słownik Współczesnych Pisarzy Polskich T. 2 s. 329 - 333). 78
- 28 W y j a z d p i s a r z y ś l ą s k i e h d o C z e c h o - s ł o w a c j i. Na zaproszenie Związku Pisarzy Czeskich literaci: M. Klimas-Błahutowa, A. Baumgarten, J. Baranowicz, J. Brzoza i W. Szewczyk wyjechali do Czechosłowacji. Zorganizowano wieczory autorskie w Ostrawie, Opawie, Zarach i Krnowie. 79
- 30 U m o w a o w s p ó ł p r a c y k u l t u r a l n e j m i ę d z y P o l s k ą a Z w i ą z k i e m S o c j a - l i s t y c z n y c h R e p u b l i k R a d z i e c k i e h. Umowa podpisana w Warszawie zapewnia poparcie rządów obu państw dla różnych form wymiany i propagandy kulturalnej. W szczególności poparcie to dotyczyć będzie współpracy między Akademiami

Nauk i innymi instytucjami naukowymi i kulturalno-oświatowymi obu krajów, wymiany informacji i materiałów o życiu kulturalnym, wymiany naukowców i studentów, ustanawiania wzajemnych stypendiów dla pracowników naukowych, twórców i studentów, działalności katedr literatury i historii drugiej strony we własnym kraju oraz lektoratów językowych, przekładów i publikacji dzieł literatury pięknej a także wydawnictw politycznych, naukowych i artystycznych, wystawiania sztuk teatralnych i akcji odczytowej.

W zakres umowy wchodzi również ułatwienie badań naukowych drugiej strony w archiwach, bibliotekach i innych instytucjach naukowych własnego kraju, wymiana dziennikarzy, rozpowszechnianie prasy i publikacji, współpraca radia i telewizji i kinematografii.

Do realizacji zadań wymienionych w umowie została powołana Polsko-Radziecka Komisja Mieszana, której zadaniem było opracowanie rocznych planów współpracy kulturalnej. Umowa zawarta została na 5 lat z tym, że niewypowiedzenie jej przez którąś ze stron na 6 miesięcy przed upływem ważności przedłuża ją automatycznie na dalsze 5 lat. Umowę podpisali ze strony polskiej - Minister Szkolnictwa Wyższego - S. Żółkiewski, ze strony radzieckiej - Minister Kultury N. A. Michajłow. Umowa weszła w życie z chwilą wymiany dokumentów ratyfikacyjnych, co nastąpiło w Moskwie 22 XI 56 r. ("Dz. Ustaw" 1957 nr 16 poz. 84).

80

- Powstanie grupy literackiej "Metafora". W skład grupy weszli młodzi poeci Szczecina: J. Bursewicz, A. Dzierżanowski, R. Grabowski, J. Krzywiński. W manifestie grupy opublikowanym w tygodniku "Ziemia i Morze" (nr 6) poeci ci stwierdzali: "Poezja jest dla nas siłą, która

walczy o codzienne ludzkie sprawy poprzez piękno nowych metafor, skojarzeń i wzruszeń. /.../ Pragniemy stare elementy poezji (księżyc, gwiazdy, drzewa, barwę, uśmiech) oddać własnym spojrzeniem. Dążymy do wiersza, który powinien być sam w sobie metaforą. Sprawa treści jest dla nas najważniejsza. Treść powinna narzucać formę. Nie popieramy każdej treści. /.../ Popieramy natomiast każdą formę. Dopuszczamy do liryki akcenty satyryczne w sensie alegorii - abstrakcję zaś jako wytchnienie poetyckie. /.../ Patronować naszym poszukiwaniom będą: Apol^linaire, Whitman, Lorca, Leśnian, Gałczyński, Flukowski. Zestawienie dość różnych poetów nie jest przypadkowe. Ani Apol^linaire'a ani Whitman'a nie łączy forma czy środki wyrazu. Łączy natomiast treść sprowadzająca się do wygładzenia zmarszczek na ludzkiej twarzy poprzez poetyckie piękno".

Obok manifestu opublikowane zostały wiersze członków grupy. Manifest i wiersze grupy "Metafora" stały się przedmiotem dyskusji na łamach tygodnika "Ziemia i Morze".

/F. JORDAN/ F.J.: "Poezja dla mas" w starożytnym Bagdadzie., nr 6 s. 8. - H.J. - student PAM: W samej nowości jest wiele poezji, nr 9. - CZ. KURIATA: Szanowna redakcjo., nr 9. - R. LISKOWACKI: Chaos i niekonsekwencja., nr 9. - B. JUSTYNOWICZ: To właśnie poezja., nr 11. - J. SAUER: Przeciw Patronom., nr 11. - W. WIKTORSKI: Nowość czy małpowanie?, nr 11.

81

- Dziesięciolecie Państwowego Instytutu Wydawniczego. Z okazji jubileuszu zasłużeni kierownicy i pracownicy wydawnictwa zostali udekorowani odznaczeniami państwowymi. Naczelny redaktor PIW I. Szymańska i zastępca redaktora naczelnego A. Leyfell otrzymali Krzyże

Kawalerskie Orderu Odrodzenia Polski. Po dekoracji dyrektor PIW A. Ostrowski podejmował pracowników, współpracowników i gości lampką wina.

Bilans dziesięcioletniej pracy wydawnictwa zamykał się liczbą 1 603 tytułów wydanych w nakładzie ponad 30 milionów egzemplarzy. Poważnym osiągnięciem wydawnictwa jest szeroka popularyzacja polskiej literatury klasycznej. (Dzieła klasyków stanowiły 60% produkcji wydawniczej PIW). ("Życie liter.", nr 27).

82

- Nowe teatry studenckie. W Krakowie powstał studencki "Teatr ASP". W przedstawieniu inauguracyjnym pokazano Orfeusza J. Cocteau.

Również w czerwcu powstał Akademicki Teatrzyk Satyryczny "Skrzata" przy Politechnice Szczecińskiej. Pierwszy program "Skrzata" nosił tytuł Karuzela.

83

- Inicjatywy artystyczne tygodnika "Po prostu". W Warszawie powstał Salon Młodej Plastyki zorganizowany z inicjatywy młodych plastyków współpracujących z redakcją "Po prostu". Salon miał ukazać osiągnięcia młodych malarzy, rzeźbiarzy i grafików i ułatwić dyskusję nad wystawianymi pracami. Pierwsza wystawa została otwarta w foyer Teatru Żydowskiego; obejmowała obrazy plastyków, z których większość wystawiała swe prace w roku ubiegłym w Arsénale (zob. poz.). Zgodnie z regulaminem każdy artysta prezentował jedną pracę.

Z inicjatywy "Poprostu" i Telewizji grupa młodych aktorów i reżyserów warszawskich założyła również "Klub aktor-ski". Celem jego działalności było stworzenie nowoczesnego teatru politycznego. Na pierwszy program złożyły się dwa utwory

dotychczas w Polsce nie grane: adaptacja noweli Vercorsa Kłamstwo polityczne w reżyserii J. Bratkowskiego oraz ^{B.} Brechta Wyjątek i reguła w reżyserii Jana Kulczyńskiego. ("Życie liter.", nr 26).

W wielu miastach powiatowych działały Kluby Młodej Inteligencji zorganizowane z inicjatywy "Po prostu". Centralny Ośrodek Klubów Młodej Inteligencji powstał w marcu 1956 w Warszawie przy redakcji pisma.

84

LIPIEC

- 5 Wyjazd delegacji polskiej na XXIII Międzynarodowy Kongres PEN-Clubów w Londynie. W skład delegacji weszli: K. Brandys, J. Brzechwa, M. Dąbrowska, J. Parandowski, M. Rusinek, A. Słonimski, J. Zawieyski i z ramienia RSW-Prasa - A. Olcha.

M. RUSINEK: O kongresie PEN-clubów i emigrantach. "Przeł. kult.", nr 34. - Z. BRONCEL: Polskie echa kongresu PEN-Clubu. "Życie liter.", nr 39.

85

- 6 Umowa o współpracy kulturalnej między Polską a Jugosławią. Podpisana w Belgradzie umowa dotyczyła współpracy i wymiany w zakresie m. in. nauki, szkolnictwa wyższego, oświaty, literatury, teatru, filmu, radia i telewizji. Podobnie jak inne tego typu porozumienia umowa przewidywała obustronne zatwierdzanie rocznych planów współpracy kulturalnej. Umowę podpisał za stronę polską K. Kuryluk, za rząd FLRJ - Krste Crvenkowski. Wymiana dokumentów ratyfikacyjnych nastąpiła w Warszawie 19 II 1957 r. (Dzien. Ustaw¹ 1957 nr 20 poz. 99).

W związku z podpisaniem umowy o współpracy kulturalnej z Jugosławią w prasie literackiej polskiej po raz pierwszy po długoletniej przerwie ukazywały się liczne publikacje o jugosłowiańskim życiu kulturalnym.

86

7 Przyjazd delegacji irańskiej. Delegacji przewodniczył pisarz perski i senator Mohamed Hediazi. Celem wizyty było poznanie polskiego życia kulturalnego.

87

15 Odsłonięcie pomnika Aleksandra Fredry we Wrocławiu na Starym Rynku. Pomnik ten dłuta L. Marconiego, ufundowany przed pierwszą wojną światową przez Związek Literatów we Lwowie, został przekazany Polsce przez Związek Radziecki.

88

18 Nagrodę artystyczną Lublina w dziedzinie literatury otrzymał E. Gołębiowski. Za działalność kulturalną nagrodzony został K. Bielski.

89

19 Przyjazd delegacji hinduskiej, której przewodniczył prof. Chanda. Wraz z delegacją przybył 30-osobowy zespół artystyczny, który wystąpił w Warszawie, Krakowie i Łodzi.

90

22 Odznaczenia literatów z okazji święta Odrodzenia. Za zasługi i osiągnięcia w pracy literackiej odznaczeni zostali:

Orderem Sztandaru Pracy II klasy -
A. Polewka.

Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski - J. Kornacki.

Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski - M. Kownacka, I. Krzywicka, A. Rudnicki, Z. Skowroński.

Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski: L. L. Beynar /P. Jasienica/, L. Buczkowski, Cz. J. Centkiewicz, J. Gałaj, J. Gomulicki, A. Górski, Z. Hierowski, T. Hołuj, J. Koller, J. Lutowski, J. Minkiewicz, J. Mortkowicz, A. Sandauer, F. Sędzicki, A. Stern, Z. Starowiejska-Morstinowa, J. Sztaudynger, A. Świdorska, A. Tarn, M. Topo-

rowski, J. Zawieyski, K. Wroczyński, B. Żyranik.

Ponadto przyznano złote, srebrne i brązowe krzyże zasługi.

- 22 Nagrodę literacką Szczecina otrzymał Franciszek Gil. 91
- 22 Nagrodę literacką Olsztyna otrzymała M. Zientara-Malewska i Wł. Gębik. 92
- 22 Nagrodę województwa katowickiego w dziedzinie literatury otrzymał J. Baranowicz, a miasta Katowice A. Baumgardten. 93

31 Wyniki konkursu zamkniętego na jednoaktówkę o tematyce współczesnej, dla amatorskich zespołów teatralnych. Konkurs ogłosił ZLP, Centralny Dom Twórczości Ludowej i Spółdzielnia Wydawnicza "Czytelnik". 94

Jury - w składzie: Cz. Wojeńska, E. Csato, S. Dembiński, K. Puzyna i J. A. Szczepański - przyznało trzy równorzędne nagrody po 8 000 zł: K. Korcellemu - za sztukę Dokument poufny, J. Kuśmierkowi - za sztukę Niedaleko ginie człowiek, i J. Słotwińskiemu za sztukę Nosił wilk...

- Nowy "Teatr Komedia" w Warszawie. Teatr powstał z inicjatywy artystów Teatru Młodej Warszawy i Zarządu Okręgowego Związku Zawodowego Pracowników Kultury. Inauguracyjnym przedstawieniem była komedia C. A. Pugeta Szczęśliwe dni w reżyserii T. Cyglera i scenografii J. Hawryłkiewicza. 95

- Powstanie Wydawnictwa Poznańskiego. Poczynając od lipca rozpoczęło działalność organizacyjną. 96

Wydawnictwo Poznańskie. Nowe wydawnictwo miało wydawać przede wszystkim autorów północno-zachodniego regionu Polski oraz przekłady niektórych pozycji niemieckiej literatury pamiętnikarsko-dokumentarnej i literatury skandynawskiej. Pierwsze publikacje Wydawnictwa Poznańskiego ukazały się w 1957. (Zob. poz.).

r.: Wydawnictwo rzeczywiście poznańskie. "Tyg. Zach.",
nr 2.

97

SIERPIEŃ

1 Inauguracja Roku Kasprowiczo-w-skiego obchodzonego z okazji trzydziestej rocznicy śmierci J. Kasprowicza. Uroczystość inauguracyjna odbyła się 29 VII na Harendzie pod Zakopanem, gdzie w dawnym domu Kasprowicza urządzono muzeum zawierające pamiątki po poecie, jego rękopisy i dzieła wydane drukiem oraz zbiory sztuki podhalańskiej. W uroczystości wzięły udział zespoły chóralne, kapele i licznie zebrani górale z Podhala, Spisza i Orawy.

31 VII zorganizowano w Zakopanem uroczystą akademię ku czci J. Kasprowicza. O twórczości poety mówił K. Górski.

1 VIII we Wrocławiu dokonano odsłonięcia tablicy pamiątkowej na domu (przy ul. Cybulskiego 17), w którym Kasprowicz mieszkał w latach 1887 - 1888. W czasie uroczystości S. Kolbuszewski mówił o latach studiów poety na Uniwersytecie Wrocławskim. W tym samym dniu w Teatrze Miejskim w Inowrocławiu otwarto wystawę poświęconą życiu i twórczości J. Kasprowicza. Ekspozycjami były przede wszystkim pamiątki dotyczące pobytu poety w Szymborzu i Inowrocławiu.

5 VIII odbyły się uroczystości jubileuszowe w Szymborzu. Uroczystości połączone były z akademią i wieczorem artystycznym

w Inowrocławiu.

8 VIII zorganizowano w Zakopanem koncert muzyki związanej z twórczością Kasprowicza.

18 VIII na Harendzie odbył się odczyt prof. J. Reim-schüsel o twórczości Kasprowicza.

Dla uczczenia 30 rocznicy śmierci Kasprowicza poszczególne wydawnictwa przygotowały nowe publikacje książkowe jego dzieł. Państwowy Instytut Wydawniczy wydał Księgę ubogich (1956) i dramat Świat się kończy (1956, oprac. J. J. Lipski); Wydawnictwo "Pax" - tom Hymny. Księga ubogich. Mój świat (1956, wstęp K. Górski), "Czytelnik" - wybór Poezje (1957, wybór i wstęp J. J. Lipski). W prasie literackiej ukazały się liczne artykuły o życiu i twórczości J. Kasprowicza.

A. CZERMINSKI: Gazda z Kujaw na Harendzie. "Dziewiąta Fala", nr 26. - K. GÓRSKI: J. Kasprowic. "Pomorze", nr 6. - M. GRZĘDZIELSKA: Z warsztatu poetyckiego Kasprowicza. "Życie liter.", nr 31. - S. HELSZTYŃSKI: Młody Kasprowic. "Pomorze", nr 4. - Z. HIEROWSKI: Trzydzieści lat temu. "Panorama", nr 25. - A. HUTNIKIEWICZ: Spojrzenie na Kasprowicza. "Życie liter." nr 31. - J. Z. JAKUBOWSKI: J. Kasprowic. "Polonistyka", nr 5 s. 1 - 18. - J. KRZYŻANOWSKI: J. Kasprowic - poeta myśli. "Pam. liter." z. 3 s. 61 - 85 i nadb. - K. MAKUSZYŃSKI: Jak poeta został gazdą. "Świat", nr 32. - A. TREPŃSKI: Pokłosie kasprowic. "Twórczość", nr 12 s. 195 - 197. - M. WAR-NENSKA: O "wolność, światło, chleb". "Tryb. Ludu", nr 213 i wiele innych.

23 VIII w Bibliotece Miejskiej w Bydgoszczy otwarto wystawę poświęconą życiu i twórczości Kasprowicza. Wśród eksponatów był bogaty dział rękopisów poety. Wystawa przeniesiona zo-

stała po pewnym czasie do Torunia.

7 X w Opolu odbyła się akademія ku czci J. Kasprowicza.

K. BANAS: Schodząc z Harendy. "Życie liter.", nr 33. -
(Kr.) /K. MAZUR /: Imprezy Roku Kasprowiczońskiego. "Tryb. Ludu",
nr 217 i in. 98

6 Złożenie dokumentu ratyfikacyjnego konwencji o ochronie dóbr kulturalnych. W Warszawie sporządzono dokument ratyfikacji podpisanej w Hadze 14 maja 1954 r. konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego. W dniu 16 VIII dokument ratyfikacyjny został złożony Dyrektorowi Generalnemu ^{Organizacji} Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury. (Oświadczenie rządowe ogłoszone w "Dzien. Ustaw" 1956 nr 46 poz. 215.) 99

12 Dyskusja o Związku Literatów Polskich. Z okazji zapowiedzianego na jesień 1956 r. Walnego Zjazdu Pisarzy redakcja "Nowej Kultury" zwróciła się do grupy literatów z prośbą o wyrażenie opinii o dotychczasowej działalności Związku Literatów Polskich i określenie roli, jaką Związek winien odegrać w życiu literackim. Jak wynikało z publikowanych w "Nowej Kulturze" odpowiedzi - wszyscy dyskutujący zgodnie stwierdzili, że ówczesne formy organizacyjne nie odpowiadały aktualnym potrzebom życia literackiego.

Krytykując dotychczasową działalność Związku podkreślano jego współodpowiedzialność za powstałą po zjeździe szczecińskim sytuację w literaturze oraz obniżenie poziomu literatury i krytyki literackiej (A. Ważyk, J. Przyboś, A. Sandauer). Domagano się

likwidacji sekcji twórczych. Zarzucano Związkowi złe wywiązywanie się z obowiązku opieki nad sprawami zawodowymi i bytowymi pisarzy (J. Przyboś). Z obroną działalności Związku wystąpił K. Koźniewski. Stwierdził on, że niedociągnięcia i wypaczenia w pracy Związku należy oceniać na tle ogólnej atmosfery politycznej i kulturalnej okresu kultu jednostki. Uważał, że zarzuty J. Przybosia pod adresem działalności gospodarczo-bytowej ZLP były bez podstaw. Zdaniem Koźniewskiego Związek robił wszystko, co w owych warunkach można było zrobić.

Przy określeniu roli i struktury Związku w przyszłości spór dotyczył głównie sprawy likwidacji czy zachowania ideologicznego charakteru ZLP. Zarysowały się dwa zasadnicze stanowiska. Jedni (m. in. A. Sandauer, J. Przyboś, A. Ważyk) uważali, że Związek powinien być organizacją typu zawodowego, opiekującą się sprawami bytowymi pisarzy, zapewniającą im swobodę myśli i twórczości. Ciężar dyskusji ideowo-artystycznych powinny przejąć czasopisma wydawane przez poszczególne grupy literackie. Grupy te powinny stać się rzeczywistymi organizatorami życia literacko-artystycznego. A. Sandauer w ówczesnej literaturze widział następujące trzy zasadnicze grupy, które powinny mieć własne czasopisma: 1) grupa literatów, która wypłynęła w 1949 r. pod hasłami socrealizmu, ostatecznie zaś /w 1956 r. - F. L./ skupiła się - niby wokół sztandaru - dookoła Obrony Grenady Brandysa. 2) Były zespół "Kuźnicy" oraz pisarzy z nią zaprzyjaźnionych, których cechą wyróżniającą jest związenie z XIX-wieczną tradycją i 3) Grupa "nowoczesnych", ciąg dalszy awangardy krakowskiej, wzbogacony ostatecznie o paru młodych pisarzy, szczególnie jednak silnie reprezentowany wśród plastyków."

Pozostali dyskutanci (m. in. S. R. Dobrowolski, K. Koźniewski, A. Mandalian) opowiedzieli się za zachowaniem charakteru ideologicznego Związku. Postulowali tylko zasadniczą zmianę atmosfery i metod jego pracy w kierunku pogłębiania demokratyzacji oraz wolności słowa i twórczości. Ich zdaniem nie wykluczając pierwszoplanowej w tej sprawie roli czasopism i grup literackich - Związek powinien być kuźnią myśli ideowej, terenem dyskusji ideowo-artystycznych. Zakres działalności tak pojętej organizacji pisarzy najszczegółowiej określił K. Koźniewski. Według niego Związek Literatów Polskich powinien: 1) Szeroko popierać wszelkie inicjatywy artystyczne. 2) Znieść firmowanie pism, ale zachować "głos" w doborze ich redaktorów. 3) Poprzez organizację partyjną i jej zebrania otwarte prowadzić pracę ideowo-dyskusyjną. 4) Organizować imprezy zewnętrzne i wewnętrzne. 5) Prowadzić normalną działalność organizacyjną, towarzyską i gospodarczą.

Na marginesie dyskusji o ZLP często poruszana była sprawa "Nowej Kultury" jako pisma Związku. Wszyscy zabierający na ten temat głos stwierdzili, że podtytuł "Nowej Kultury": "Tygodnik Związku Literatów Polskich" nie odpowiada od roku rzeczywistemu stanowi, gdyż pismo reprezentuje stanowisko nie ogółu pisarzy, a określonej grupy.

Wypowiedzi w "Nowej Kulturze": P. HERTZ, A. BRAUN, nr 33. - A. SANDAUER, nr 35. - J. PRZYBOS', nr 36. - K. KOŹNIEWSKI, nr 37. - A. KIJOWSKI: Od pieca; A. MANDALIAN, nr 38. - A. ŚCIBOR-RYLSKI, nr 40. - S. R. DOBROWOLSKI, nr 41.

W innych pismach: S. ŚMIAŁOWSKI: Przybos' w ofensywie. "Kamena", nr 9. - Tenże: Niech żyje Mandaliana. "Kamena", nr 10.

/ Zob. również bibliografię do Zjazdu Związku Literatów Polskich poz. /

25 Delegacja ZLP na kijowskie uroczystości związane z setną rocznicą śmierci I. Franki. W skład delegacji weszli R. Matuszewski i J. Strykowski.

72

107

31 Zmarł w Londynie Antoni Bogusławski, poeta.

Dane bio-bibliograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich T. IV s.

108

- Nowa scena teatralna w Lublinie. W Teatrze im. Osterwy otwarto scenę kameralną. Przedstawieniem inauguracyjnym była premiera Dramatu księżycowego R. Brandstaettera. Reżyserował A. Aleksy.

104

17 Delegacja polska na pogrzeb B. Brechta. W skład delegacji weszli redaktor pisma "Teatr" E. Csato i L. Przemski.

W związku ze śmiercią znakomitego dramaturga i poety w Domu Dziennikarza w Warszawie odbył się wieczór literacki. Odczyt o twórczości B. Brechta wygłosił E. Csato. W prasie literackiej ukazały się liczne artykuły.

E. CSATO: O B. Brechcie. "Teatr", nr 22 s. 4 - 5. -

J. FRÜHLING: Spotkanie z Brechtem. "Przegl. kult.", nr 34. -

A. GRODZICKI: Wielki pisarz Brecht. "Życie Warsz.", nr 198. -

Z. KRAWCZYKOWSKI: Spojrzenie wstecz. "Teatr", nr 22 s. 6 - 8. -

Z. KUTHAN. "Film", nr 36. - W. NATANSON: Droga B. Brechta. "Twórczość", nr 10 s. 157 - 158. - R. SZYDŁOWSKI: Pochodnia nowego

czasu. "Tryb. Ludu", nr 231. - S. WYGODZKI. "Przegl. kult.",

nr 34. - Po śmierci Brechta /Przegląd artykułów pośmiertnych w prasie zagranicznej/ "Dialog", nr 5 s. 129 - 132.

WRZESIEŃ

- 1 Rozstrzygnięcie konkursu na temat "Moje miasto Wrocław". Jury konkursu ogłoszonego przez Radę Narodową Wrocławia nie przyznało pierwszej nagrody. Nagrodę drugą otrzymała Steff-Łatkowska, a dwie trzecie nagrody - M. Nowak i J. Błazejewska.
- 6 Otwarcie Wystawy Książki Francuskiej. W Warszawie w Pałacu Kultury i Nauki otwarto Wystawę Książki Francuskiej. Pokazano na niej 4000 eksponatów stanowiących dorobek 120 wydawców. Wystawa dała bogaty przegląd edytorstwa francuskiego głównie z okresu poprzednich pięciu lat. Wystawiono książki i czasopisma z różnych dziedzin. Obok wydań luksusowych, bibliofilskich ilustrowanych przez najwybitniejszych artystów i reprezentujących najwyższy poziom techniki edytorskiej znajdowały się popularne wydania klasyków i literatury współczesnej. W bogatym wyborze prezentowano wydawnictwa albumowe, luźne reprodukcje współczesnego malarstwa francuskiego oraz różnorakie leksykony i encyklopedie.
- Na zakończenie wystawy przybyła do Polski grupa wydawców francuskich w celu nawiązania kontaktu z wydawcami polskimi.
- Zapowiedziano otwarcie analogicznej wystawy książki polskiej w paryskiej Sorbonie ("Życie liter.", nr 38).
- 7 Delegacja polska na Międzynarodowym Biennale poezji w Knokke le Zoute (Belgia). W skład delegacji weszli z ramienia ZLP J. Przyboś i A. Międzyrzecki. W Biennale tym (trzecim z kolei) po raz pierwszy uczestniczyli poeci z krajów socjalistycznych.

105

106

Oprócz delegacji polskiej obecny był P. Antokolski ze Związku Radzieckiego. Głównym tematem obrad była poezja ludowa i jej związki z poezją literacką.

A. MIĘDZYRZECKI: Na Biennale poezji. "Nowa Kultura", nr 41.

107

8 R a d a M ł o d y c h T w ó r c ó w W y b r z e ż a. W d h.
8 IX V Plenum Zarządu Wojewódzkiego Związku Młodzieży Polskiej powołało do życia Radę Młodych Twórców Wybrzeża. W skład rady weszli: przewodnicząca - Elżbieta Herbst-Kirkor, wiceprzewodniczący - Marian Stec, członkowie: Romuald Bukowski, Zbigniew Cybulski, Sylwia Janowicz, Mikołaj Karp, Stanisław Kamiński, Zdzisław Koseda, Henryk Lula, Longin Organista, Jan Piepka, Marcin Raszka, Leszek Szydłowski. Jak stwierdzał projekt programu "Rada Młodych Twórców będzie stale i systematycznie pomagała kołom ZMP w środowiskach twórczych i na uczelniach artystycznych, które w swych programach działania winny na czoło wysuwać sprawy warsztatu, dbać o zapewnienie wysokiego poziomu ideowego i artystycznego we wszystkich poczynaniach twórczych." Rada obejmowała środowisko literatów i dziennikarzy, plastyków, aktorów i muzyków. ("Kontrasty", nr 3 s. 1).

108

[10] J a r o s ł a w I w a s z k i e w i c z n a m i ę d z y n a -
r o d o w e j k o n f e r e n c j i i n t e l e k t u a l i -
s t ó w zorganizowanej pod egidą U N E S C O. Konferencja od-
była się w Genewie. Tematem było zagadnienie stosunków między
tradycją^a współczesnością.

109

10 W i z y t a d z i a ł a c z y k u l t u r a l n y c h z e
L w o w a. Do Lublina przybyła delegacja działaczy kulturalnych
ze Lwowa w celu omówienia współpracy polsko-ukraińskiej w róż-

nych dziedzinach kultury. Na pierwszym miejscu stawiano sprawę tłumaczeń literatury pięknej.

110

15 - 23 Uroczystości ku czci Władysława Orkana w Porębie Wielkiej, w wiosce rodzinnej pisarza odbyły się uroczystości z okazji 80-lecia urodzin Orkana.

15 IX zorganizowano konferencję poświęconą ^{sprawy} upowszechnianiu twórczości Orkana. Wzięli w niej udział nauczyciele szkół podstawowych, kierownicy bibliotek powiatowych i kierownicy oddziałów kultury powiatowych rad narodowych. Referat o twórczości Orkana wygłosił S. Pigoń.

16 IX w domu rodzinnym Orkana odsłonięto tablicę pamiątkową. W imieniu Krakowskiego Oddziału ZLP przemawiali J. Wiktor i J. Kurek.

22 - 23 VIII odbył się młodzieżowy zlot ku czci Orkana.

14 X zorganizowano raid turystyczny w Gorceach. W czasie raidu na Turbaczu w schronisku im. W. Orkana odsłonięto tablicę pamiątkową.

111

15 Premiera sztuki 'Święto Winkelrida' J. Andrzejewskiego i J. Zagórskiego w teatrze Nowym w Łodzi. Reż. K. Dejmek, scen. J. Rachwański, muz. T. Kisewetter. Z napisanego w 1944 r. widowiska uczynił K. Dejmek przedstawienie współbrzmiące z rzeczywistością³⁾ 1956 r. Spektakl spotkał się z entuzjastycznym przyjęciem. Za jego inscenizację K. Dejmek otrzymał nagrodę krytyki teatralnej im. Boya (zob. poz. 120). Większość recenzentów uznała 'Święto Winkelrida' za najbardziej palącą sztukę współczesną. Odczytano przedstawienie jako "obrachunek z wczorajszym obrazem małości czyli likwidację socrealizmu", "argument w sporze o Wielką Re-

formę" (S. Brucz). A. Wróblewski uznał sztukę za "wielki artystyczny atut w walce z kultem jednostki. Nie ze stalinizmem tylko, i nie z faszyzmem sanacyjnych wodzów powstania. Z każdą "jednostką", z każdym mitem, z pustką pozorów, z oszustwem".

Ze stwierdzeniem o wielkiej aktualności Święta Winkelrida nie zgodził się A. Jarecki. Jego zdaniem w ciągu 1956 r. widowisko to postarzało się. Na skutek zaistniałych zmian politycznych przedstawienie, według Jareckiego, nie zaspakajało rzeczywistych potrzeb, miało tylko pozory aktualności, bo atakowało jedynie zewnętrzne przejawy zła, a nie sięgało do przyczyn.

Podkreślano trafność koncepcji reżyserskiej, wysoki poziom gry aktorskiej, doskonałą scenografię i opracowanie muzyczne sztuki. "Wielką zasługą inscenizatora komedii K. Dejmkę jest, że pod zewnętrzną warstwą widowiska dostrzegł jego drugie dno, dokopał się do niego, wydobyl głębszą, ogólnonarodową treść i uczynił ją motywem przewodnim całego spektaklu" (R. Szydłowski). "Reżyserią każdej sceny, każdym gestem teatr dopowiada tekst, nie wypadając przy tym na chwilę ze stylu groteski". (W. Leopold).

S. BRUCZ: Święto Winkelrida czyli piekło historii. "Kronika", nr 20. - J. CZULIŃSKI: Święto naszego teatru. "Żołn. Woln.", nr 252. - A. DRAWICZ: Spotkanie z Winkelridem. "Sztandar Mł.", nr 247. - E. FLEISZER: Konfrontacje. "Dialog", nr 6 s. 140 - 143. - Z. GREŃ: Wielkie święto Winkelrida. "Życie liter.", nr 40. - A. GRODZICKI: Burmistrz zawsze na czele. "Życie Warsz.", nr 241. - A. JARECKI: Gruszki na wierzbie a "Święto Winkelrida". "Teatr", nr 21 s. 2. - Z. KARCZEWSKA-MARKIEWICZ. "Tyg. demokratyczny", nr 44. - J. KELERA: Uniwersalna polska szopka. "Nowe Sygnały", nr 8. - K. KOŹNIEWSKI: Świetne przedstawienie. "Przekrój", nr 603. - W. LEOPOLD: Dialog z historią. "Nowa Kultura", nr 42. -

W. NATANSON: O pojęciu aktualności i o dwóch aktualnych przedstawieniach. "Teatr", nr 21. - J. POMIANOWSKI: "Święto Winkelrida" w Łodzi. "Nowa Kultura", nr 40. - WISZ /W. SZEWCZYK/:

O burmistrzu Jakubie, który by również po VIII Plenum spadł na cztery łapy. "Przemiany", nr 4. - R. SZYDŁOWSKI: Polska "Łaźnia". "Trybuna Ludu", nr 266. - A. WRÓBLEWSKI: Od Karhana do Winkelrida. "Trybuna Wolności", nr 43. - A. WRÓBLEWSKI: Strzeżmy się bohaterów. "Teatr", nr 21 s. 11 - 12.

21 Ukończenie odbudowy domu J. I. Kra-
szewskiego i chaty Sabały w Zakopa-
nem. 112

22 Wizyta gości radzieckich w ZLP. Zwią-
zek literatów gościł członków delegacji radzieckiego Towarzystwa
Łączności z Zagranicą: krytyka literackiego W. Jermołowa
i reżysera filmowego M. Romma. 113

23 Zmarł w Łodzi Adam Szczerbowski,
poeta, krytyk, tłumacz z języka niemieckiego. (Dane bio-biblio-
graficzne podaje J. SALONI: A. Szczerbowski. "Kronika", nr 21
s. 11). 114

30 ~~Teatr Stary w Krakowie został nazwany Te-~~
~~atrem im. Heleny Modrzejewskiej.~~ 115

- Wystawa "130 lat książki o Warsza-
wie". Z okazji Miesiąca Budowy Warszawy otwarto w księgarni
przy ul. Pięknej wystawę "130 lat książki o Warszawie". Wystawę
zorganizował warszawski "Dom Książki" przy współudziale biblio-
filów W. Błażejewskiego i J. Gomulickiego. Wśród eksponatów zgro-
madzono warszawiana wydane w okresie powojennym oraz bogatą ilość
dawnych publikacji. Najstarszą pozycją było wydane w 1827 r.
Opisanie historyczno-statyczne miasta Warszawy Ł. Gołębiowskiego.
<http://rcin.org.pl>
Twórcą ekspozycji plastycznej była L. Chmielowska.

Struna światła Zbigniewa Herberta.
 Tom będący debiutem poetyckim Herberta spotkał się z pozytywnym przyjęciem krytyki i zaliczony został do najciekawszych zbiorów poetyckich roku 1956. Zwracano uwagę na związki poetyki Struny światła z twórczością Miłosza, Jastruna, Różewicza i Wyspiańskiego, na synkretizm Herberta w stosunku do poetyki katastrofistów i awangardy (K. Wyka). Podkreślano walor intelektualny zbioru i przejawiającą się w nim odwagę w podejmowaniu wielkich tematów, "umiejętność transponowania na lirykę centralnej problematyki filozoficznej" (R. Matuszewski).

"Generalna linia rozwoju artysty Herberta godna jest odwagi - pisał Z. Najder w "Twórczości". Opierając się na doświadczeniach poetyckich awangardy i Czechowicza (te dwa nurty wydają mi się najbliższe poecie) tworzy autor styl własny, intelektualny i nasycony realiami. Nie waha się przed wyborem "wielkiej", ogranej zdawałoby się, tematyki i umie sobie z nią poradzić. Jest lirycznym a nie poetycznym kalamburzystą".

J. Z. BOLEK: Dialogi filozoficzne i piękne. "Książka dla Ciebie", nr 18. - R. MATUSZEWSKI. "Roczn. Liter.", s. 46-47. - Z. NAJDER: O poezji Z. Herberta. "Twórczość", nr 9 s. 179-183. - W. SADKOWSKI: Wśród poetyckich debiutów. "Trybuna Ludu", nr 299. - J. A. T. /J. TCHORZEWSKI/. "Kultura i Życie", nr 32. - Z. Mikulski: Trudna sztuka cytatu. "Kultura i Życie", nr 33. - J. WALEŃCZYK: Liryka spraw nieoczywistych. "Kronika", nr 21. - K. WYKA: Składniki świetnej struny. "Życie Liter.", nr 42.

1 Powstanie pisma "Współczesność". Z datą 1 października wyszedł pierwszy numer "Współczesności", organu grupy literackiej o tejże nazwie. W skład redakcji wchodził: Leszek Szymański (redaktor naczelny), ^{(zastępca redaktora naczelnego), Jęży Siewierski} Roman Sliwonik, Andrzej Chąciński. Od nr-u drugiego (z dn. 25 XI) do zespołu redakcyjnego doszli E. Kabate i Andrzej Korczak.

Program pisma i grupy głosił: "Jesteśmy grupą młodych pisarzy, których złączyła troska o rozwój naszej socjalistycznej kultury i wspólne poglądy na rolę sztuki w naszym społeczeństwie. Chcemy, by nasza sztuka pomogła w budowie socjalizmu, odzwierciedlając wszystkie problemy polityczne i moralne, nurtujące nasze społeczeństwo. Chcemy pomóc w procesie demokratyzacji i walczyć ze wszystkim co dzieło to hamuje bez względu na ośrodki, z których takie tendencje wychodzą.

W dziedzinie kultury zwalczać będziemy wszelki akademizm, krepujący rozwój nowoczesnej literatury i sztuki. Chcemy pisać żywym i nowoczesnym językiem. Mamy swoje koncepcje poezji i prozy, nie zacieśniamy się jednak do jakiegoś wąskiego kręgu receptury formalnej." (Zamiast manifestu. "Współczesność" nr 2).

Ambicją redakcji było utworzenie ze "Współczesności" trybuny młodych literatów, poszukiwanie ciekawych debiutów z terenu całej Polski i nawiązanie kontaktu z najmłodszą literaturą innych krajów.

W 1956 r. ukazały się tylko dwa numery "Współczesności", w których opublikowano m. in. szkic J. Wyki: Uwagi o najmłodszej poezji, artykuł O Hemingwayu czyli próba detronizacji (podp. BAC) oraz utwory młodych poetów i prozaików I. Ireduńskiego, E. Kabateca, M. Kotowskiej, M. Leji, J. Siewierskiego, L. Szymańskiego, R. Sliwonika i in.

ta i literat, poseł na sejm.

80

Pogrzeb odbył się 4 X na Cmentarzu Rakowickim. A. Polewka pośmiertnie został odznaczony Sztandarem Pracy I klasy. (Dane bibliograficzne podaje Słownik Współczesnych Pisarzy Polskich. T. 2 s. 701 - 703).

Z. EIBLOWA: Wspomnienie o A. Polewce. "Dzien. Bałtycki", nr 258 dod. "Rejsy", nr 43. - J. KUREK: Mąż czystych rąk. "Od A do Z", nr 39. - W. MACHEJEK: Było to kilka dni... "Życie liter." nr 43. - J. SZELAG /Z. MITZNER/. "Szpilki", nr 41. - S. OTWINOWSKI: Umarł poeta Krakowa. "Dzien. pol.", nr 236. - K. WYKA: Perypatetyk z Krakowa. "Życie liter.", nr 43. - i in.

119

- 3 P i e r w s z y n u m e r t y g o d n i k a "W y b o j e". Wydawane w Poznaniu "pismo studentów i młodej inteligencji Wielkopolski" było organem Zarządu Wojewódzkiego Związku Młodzieży Polskiej. Redagowało je kolegium w składzie: W. Braniecki, B. Czarnocki, M. Misiorny (red. nacz.), Z. Romanowski, J. Sikorski. Pismo powstało w atmosferze przemian⁴/dyskusji po VIII Plenum. Wiele uwagi poświęcało aktualnym wówczas sprawom polityczno-społecznym. Autorami materiału literackiego (artykułów, recenzji, wierszy i opowiadań) byli m. in. R. Danecki, G. Górnicki, M. Grześczak, J. Kmita, J. Małecki, Z. Romanowski, K. Sutarski, J. Ziomek. Pismo publikowało również utwory W. Broniewskiego, K. I. Gałęzyńskiego, W. Saroyana, W. Whitmana, A. Zweiga i in. Tygodnik "Wyboje" wychodził do 1957 r. (zob. poz.).

120

- 3 O d z n a c z e n i a p i s a r z y ś l ą s k i c h. Na posiedzeniu Wojewódzkiej Rady Kultury w Katowicach pisarze śląscy otrzymali przyznane przez Radę Państwa odznaczenia: Z. Hierowski: Krzyż Kawalerski Odrodzenia Polski, A. Baumgardten i J. Brzoza - Złote Krzyże Zasługi.

121

- 5 P i e r w s z y n u m e r "N o w y c h S y g n a ł ó w", tygodnika społeczno-kulturalnego Wrocławia. Pismo redagował zespół w składzie: J. Bajdor, T. Banaś, B. Butryńczuk, J. Cieślikowski, W. Dzeduszycki, CZ. Hernas, R. Karpiński, T. Karpowicz, J. Kelera, W. Kotowicz, Z. Kubikowski, T. Lutogniowski

(redaktor naczelny), T. Mikulski, Cz. Ostankowicz, A. Will, R. Wołoszyński.

Pismo nawiązywało do radykalnych "Sygnałów" lwowskich, wydawanych w latach 1933 - 1934, 1936 - 1939. "Nowe Sygnały" zajmowały się przede wszystkim problemami kultury (literatury, teatru, plastyki, zabytków) Wrocławia i Dolnego Śląska. Wiele uwagi poświęcały również ogólnopolskim sprawom odnowy życia kulturalnego i informowały o wybitniejszych nowościach literackich. Oprócz prac literatów i publicystów miejscowych drukowały utwory pisarzy z innych dzielnic oraz fragmenty dzieł wybitnych pisarzy zachodnioeuropejskich (m. in. T. Manna i A. Camusa). Współpracowali z "Nowymi Sygnałami" m. in. H. Greb, A. Kowalska, J. Przyboś, A. M. Swinarski, ~~W. Żukrowski~~ W. Żukrowski.

Redakcja "Nowych Sygnałów" zorganizowała stały salon plastyki oraz cykl spotkań czytelników z wybitniejszymi pisarzami i artystami. Cykl zainaugurowało 8 X spotkanie z St. Mackiewiczem.

Z. HIEROWSKI: "Nowe Sygnały" i "Przemiany". "Panorama", nr 43. - S. K. /S. KUSZEWSKI/: Nie chcemy być prowincjonalnym pi-semkiem. (Wywiad z naczelnym redaktorem). "Sprawy i Ludzie", nr 1. - J. PAWŁOWICZOWA: I oto mamy nowe pismo. "Sprawy i Ludzie", nr 40. - /W. SZEWCZYK/ Spartacus: Nowe pisma tygodniowe Ziemi Zachodnich. "Przemiany", nr 8. - /O. TERLECKI/ (olg.): "Przemiany" - "Nowe Sygnały" - "Tygodnik Zachodni". "Życie liter.", nr 49.

122

6 - 7 O g ó l n o p o l s k i Z j a z d T o w a r z y s t w a L i -
t e r a c k i e g o i m. A d a m a M i c k i e w i c z a.
Zjazd odbył się w Rzeszowie w 70-lecie działalności Towarzystwa.
W zjeździe uczestniczyli historycy literatury z ośrodków uniwer-

syteckich, nauczyciele poloniści oraz działacze kulturalni z poszczególnych oddziałów Towarzystwa. Wygłoszono m. in. następujące referaty: J. Krzyżanowski Światowa sława Mickiewicza, - J. Nowak-Dłużewski Z dziejów literatury dawnej Rzeszowszczyzny. - R. Pollak O przedrozbiorowych emancypantkach. - Cz. Zgorzeński O sztuce lirycznej Mickiewicza. Ponadto K. Wyka zanalizował twórczość J. Przybosia i M. Białoszewskiego.

Zjazd wybrał nowe władze Towarzystwa. Prezesem został ponownie J. Krzyżanowski. Na honorowych członków powołano m. in. St. Pignonia i L. Staffa.

W 1956 Towarzystwo Literackie im. A. Mickiewicza zorganizowało szereg imprez. Oddział Warszawski zorganizował cykl odczytów Sienkiewiczowskich (zob. poz. 37).

Oddział Rzeszowski - cykl prelekcji związanych tematyką z Rzeszowszczyzną.

Ponadto Oddział Katowicki wspólnie z miejscową Wyższą Szkołą Pedagogiczną zorganizował Sesję Mickiewiczowską (zob. poz. 58).

8 Wieczór poezji i pieśni powstania warszawskiego. Wieczór odbył się w Klubie Międzynarodowej Książki i Prasy w Warszawie. Układ i słowo wiążące opracował W. Bartoszewski i T. Porayski.

Teksty recytowanych wierszy w opracowaniu jw. wydane zostały osobno na powielaczu.

124

8 Siedemdziesięciopięciolecie śmierci F. Dostojewskiego w Polsce. Z okazji rocznicy odbył się w Warszawie wieczór ku czci Dostojewskiego z udziałem krytyka radzieckiego W. Jermołowa. Słowo wstępne wygłosił A. Stawar. W Poznaniu twórczości Dostojewskiego poświęcono czwartek literacki w dn. 12 X. Prelekcję wygłosił S. Mackiewicz.

Na obchody rocznicowe do Moskwy wyjechał jako delegat ZLP - Igor Neverty.

W prasie literackiej i codziennej ukazały się fragmenty prozy Dostojewskiego i kilkadziesiąt artykułów poświęconych jego twórczości i życiu. M. in. opublikowano artykuł A. Stawara i przekłady fragmentów studiów G. Lukacsa i T. Manna.

Wybór: H. BARAŃSKI: Wielki inkwizytor dusz ludzkich. "Nowy Świat", nr 6. - W. BEŁCIKOWSKI. "Ilustr. Kur. pol.", nr 31, "Jęz. ros.", nr 4. - E. BRYLL. "Szandar Młodych", nr 36. - L. GROSSMAN: Prawda o rodzinie Dostojewskiego. "Nowe Czasy", nr 16. - J. HEN: Spotkanie z Jeremiaszem. "Życie Warsz.", nr 138. - P. HERTZ: Dostojewski po polsku. "Biul. «Kraj»", nr 7. - M. HŁASKO: Dopóki żyje człowiek. "Polska", nr 7 s. 30, "Tryb. Ludu", nr 128. - S. LEM: O Dostojewskim i innych. "Życie liter.", nr 8. - G. LUKACS: O Dostojewskim. "Tryb. Ludu", nr 126. - MANN o Dostojewskim. Tłum. J. Błoński. "Życie liter.", nr 17. - M. PIECHAŁ: Cały świat cześć pamięć Dostojewskiego. "Łódzki Expr. ilustr.", nr 37. - A. ROGALSKI: Między miłością a odrazą. "Dziś i Jutro", nr 5. - A. RUDNICKI: Niebieskie kartki. "Świat", nr 1 - 5.

(Polem.: /K. BRANDYS/ Co jest z garbem? "Nowa Kultura", nr

6). - A. STAWAR: Dostojewski. "Nowa Kultura", nr 19 - 21. - L. STROŻECKA: Tragiczny badacz duszy ludzkiej. "Tryb. Ludu", nr 39. - Z. TOŁŁOCZKO: Dostojewszczyzna. "Horyzonty", nr 17. - D. TRYLEWICZ: Poeta ludzkiej krzywdy i niedoli. "Gaz. zielonogórska", nr 36. - J. TURNAU: Pisarz ludzkiej nędzy. "Wrocł. Tyg. Katol.", nr 9. - B. WIT-ŚWIĘCICKI. "Tyg. demokr.", nr 4.

125

10 Delegacja literatów jugosłowiańskich w Polsce. W skład delegacji wchodził: T. Mladenović, S. Novak, B. Novaković. Delegacja zwiedziła Kraków, Śląsk, Warszawę, Poznań i Wybrzeże.

126

10 - 21 "Warszawska jesień". W dniach 10 - 21 października odbył się w Warszawie pierwszy Międzynarodowy Festiwal Muzyki Współczesnej zwany "Warszawską jesienią". Celem festiwalu było pokazanie w szerokim przekroju współczesnych osiągnięć w zakresie muzyki symfonicznej i kameralnej. Wzięli w nim udział soliści i dyrygenci oraz orkiestry symfoniczne i kwartety muzyczne z Austrii, Czechosłowacji, Francji, Polski, Rumunii, Węgier i Związku Radzieckiego.

127

12 Nawiązanie współpracy z Międzynarodową Federacją Związku Autorów i Kompozytorów. Po raz pierwszy od ośmiu lat w XIX ^{Kongresie} Międzynarodowej ^{delegacji} Konferencji Związku Autorów i Kompozytorów w Hamburgu uczestniczyli polscy delegaci ZAIŚu: W. Żuławski i J. Brzechwa. Pisarze zostali wybrani do zarządów federacji praw wykonawczych i federacji praw literackich. Przeprowadzili również rozmowy z delegatami innych stowarzyszeń autorskich na temat naszych zobowiązań finansowych wobec zagranicznych autorów.

W celu przeprowadzenia szczegółowych pertraktacji na ten temat i zawarcia konkretnych umów rozliczeniowych z poszczególnymi stowarzyszeniami autorskimi zaproszeni zostali do Polski przedstawiciele tych stowarzyszeń z krajów demokracji ludowej oraz z krajów zachodnich. Ostateczne uregulowanie tych spraw miało nastąpić do lutego 1957 r.

W okresie poprzednim Polska podobnie jak inne kraje demokracji ludowej nie brała udziału w pracach MKZAIK i nie honorowała przepisów o międzynarodowym prawie autorskim.

128

przed 14 Nagrodę krytyki teatralnej im. B. G. G. otrzymał Kazimierz Dejmek, reżyser Teatru Nowego w Łodzi za inscenizację widowiska J. Andrzejewskiego i J. Zagórskiego Śmierć Winkelrida. Nagroda przyznana została w r.

1956 po raz pierwszy. W skład jury wchodzili: E. Csato', A. Grodzicki, J. Kott, W. Natanson, J. Pomianowski, K. Puzyna, J. A. Szczepański, R. Szydłowski i S. Treugutt.

129

ok. 12 W i z y t a p r o f. M a u r i c e L a m l i o t t e. Prof. M. Lamliotte, redaktor brukselskiego pisma literackiego "Synthèses", przyjechał na kilka dni do Warszawy. Celem wizyty było przygotowanie polskiego numeru specjalnego "Synthèses".

130

14 P i e r w s z y n u m e r t y g o d n i k a " P r z e m i a - n y", pisma wydawanego przez Wojewódzką Radę Kultury w Katowicach. Kolegium redakcyjne "Przemian" tworzyli: J. Baranowicz, M. Klimas-Błahutowa, L. Mech, J. Moskał, W. Szewczyk (redaktor naczelny), J. Wołczyński (sekretarz redakcji), A. Wydrzyński (zastępca redaktora naczelnego). Początkowo nakład pisma wynosił 17 000 egz. W końcu 1956 r. wzrósł do 50 000 egz.

Oprócz regionalnej problematyki politycznej, społecznej i kulturalnej "Przemiany" poruszały również zagadnienia ogólnopolskie (m. in. sprawa ostatniej wojny światowej). Dużo uwagi poświęcały literaturze i plastyce. Pod względem graficznym stanowiły połączenie pisma literackiego z magazynem. W 1956 r. drukowały artykuły i utwory literackie L. Bartelskiego, S. Broszkiewicza, J. Brzozy, J. Klimas-Błahutowej, T. Różewicza i in.

W końcu 1956 redakcja pisma "Przemiany" zorganizowała Klub Dyskusyjny. Działalność klubu zainaugurowało spotkanie w dn. 8 XII poświęcone dyskusji nad Powstaniem Śląskimi.

(z ch) /Z. CHOJNACKI/: O "Przemianach" i Klubie Inteligencji. "Tryb. rob.", nr 301. - Z. HIEROWSKI: "Nowe Sygnały" i "Przemiany". "Panorama", nr 43. - (Kemp) /Z. KEMPIŃSKA/: "Przemiany" nowy tygodnik śląski. "Tryb. rob.", nr 229. - (olg) /O. TERLECKI/: "Przemiany" - "Nowe Sygnały" - "Tygodnik Zachod-

ni". "Życie liter.", nr 49. -

131

15 Dwudziestolecie "Dziennika Popularnego". Dla uczczenia 20-tej rocznicy ukazania się pierwszego numeru pisma Frontu Ludowego wydawanego w okresie 15 X 1936 - 3 III 1937, zorganizowano 16 X spotkanie byłych pracowników, współpracowników i sympatyków pisma. W spotkaniu wzięli udział m. in. L. Kruczkowski i sekretarz KW PZPR Staszewski. Przemówienia wygłosili: M. Kubicki, B. Drobner, J. Jakubowski, J. Rawicz, B. Drzewiecki i in. W drugiej części spotkania autorzy i artyści scen warszawskich odczytali artykuły i utwory literackie, drukowane w "Dzienniku Popularnym". ("Tryb. Ludu").

132

16 Polemika wokół artykułu B. Piaseckiego. Przewodniczący Stowarzyszenia "PAX" B. Piasecki ogłosił w "Słowie Powszechnym" z dn. 16 X artykuł Instykt państwowy. Treścią jego główną był postulat zaprzestania toczącej się w atmosferze VIII Plenum ogólnopolskiej dyskusji polityczno społecznej. "Po okresie milczenia - pisał B. Piasecki - słusznie było nawet zafundować sobie luksus nieodpowiedzialnej dyskusji po to, by rozbudzić i umocnić potrzebę i poczucie celowości myślenia o sprawach państwowych u najszerszych mas obywateli. Obecnie jednak nie wolno tego luksusowego okresu przedłużać, gdyż stanu tego nie wytrzyma autorytet władzy państwowej. /.../ jeśli nie ujmemy dyskusji w ramy odpowiedzialności zamiast demokratyzacji sprowokujemy procesy konieczności brutalnego realizowania racji stanu w okolicznościach podobnych do ogłoszenia stanu wyjątkowego".

Artykuł Piaseckiego wywołał przeszło dwa miesiące trwającą polemikę w prasie codziennej i społeczno-kulturalnej. Rozumiany był jako wystąpienie antydemokratyczne i antysocjalistyczne.

Z potępieniem stanowiska Piaseckiego wystąpiło wielu literatów

i działaczy kulturalnych. W prasie ukazało się kilka listów otwartych do B. Piaseckiego. Krytykowano nie tylko artykuł Instynkt państwowy ale i całą dotychczasową działalność jego autora. (P. Jasienica, W. Chylicka, L. Tyrmand i in.). Stanowisko B. Piaseckiego było przedmiotem żywej dyskusji na zebraniu Warszawskiego Oddziału ZLP w dn. 23 X. Na wniosek A. Ścibor-Rylskiego postanowiono zwrócić się do Ogólnopolskiego Komitetu Frontu Narodowego o odwołanie Piaseckiego z Prezydium OKFN. Rezolucję podobnej treści uchwalili członkowie Klubu Krzywego Koła na zebraniu w dn. 18 X. W dniu 23 X pisarze i działacze katolicy nie związani z "PAX"-em ogłosili w "Życiu Warszawy" oświadczenie, w którym, odcinając się od wypowiedzi Piaseckiego, wyrazili poparcie dla programu I sekretarza partii W. Gomułki. "Wszystkie postępowe i żywe siły katolickie - głoszą oświadczenie - witają z zapałem wielki przełom dokonany w naszym życiu i mają szczerą wolę współdziałać w dziele budowy w Polsce sprawiedliwości społecznej opartej na wolności, prawdzie i uczciwości. Wbrew istniejącym pozorom Piasecki i grupa "PAX" nie reprezentują ogółu katolickiego w Polsce."

Oświadczenie podpisali: Wacław Auleytner, Paweł Czartoryski, ~~Antoni~~ Gołubiew, ~~Stefan~~ Kisielewski, Zygmunt Kubiak, ~~Zofia~~ Lewinówna, ~~Zbigniew~~ Makarczyk, ~~Hanna~~ Malewska, ~~Tadeusz~~ Mazowiecki, ~~Dominik~~ Morawski, ~~Maria~~ Morstin-Górska, ~~Władysław~~ Senko, ~~Zygmunt~~ Skórzyński, ~~Zofia~~ Starowieyska-Morstinowa, ~~Stanisław~~ Stomma, ~~Stefan~~ Świeżawski, ~~Jerzy~~ Turowicz, ~~Stefan~~ Wilkanowicz, ~~Jacek~~ Woźniakowski, ~~Janusz~~ Zabłocki, ~~Zbigniew~~ Zaborski, ~~Jerzy~~ Zawieyski.

W obronie B. Piaseckiego i "PAX"-u wystąpili jego współpracownicy i współpracujący z wydawnictwami "PAX" pisarze Warmii i Mazur. Również Prezydium Komisji Duchownych i Świe-

ckich Działaczy Katolickich przy Ogólnopolskim Komitecie Frontu Narodowego złożyło na ręce ^{przewodniczącego} OKFN A. Zawadzkiego oświadczenie protestujące przeciwko "bezpodstawnym i krzywdzącym oskarżeniom" pod adresem Piaseckiego i PAX. Oświadczenie opublikowane w "Kierunkach" (nr 24) podpisali m. in. J. Dobraczyński, W. Kętrzyński, M. Rostworowski, K. Łubieński.

W dn. 28 na zebraniu Zespołu "PAX" odbyła się burzliwa dyskusja na temat artykułu Instynkt państwowy i ważej polityki Piaseckiego między VII a VIII Plenum KC PZPR. Mimo krytyki przewodniczący "PAX" nie wycofał się z zajętego stanowiska. Doprowadziło to do rozłamu w "PAX"-ie. Część członków nie zgadzając się z postawą kierownictwa wystąpiła z zespołu. Oświadczenie uzasadniające tę decyzję opublikowane zostało na prawach wolnej trybuny w "Po prostu" nr 46. Obok oświadczenia redakcja "Po prostu" wydrukowała obszerny artykuł Wielkie sprzeniewierzenie napisany przez innych byłych członków "PAX". Artykuł przeprowadzał ostrą krytykę metod kierowniczych B. Piaseckiego, autokratycznej struktury i antydemokratycznych stosunków wewnątrz zespołu "PAX".

BARCZ W.: Sprawa Piaseckiego. "Trybuna Wolności", nr 44. - K. BORUŃ, P. STEFAŃSKI, H. TYCNER: "Instynkt państwowy" a mądrość mas. "Tyg. Demokr.", nr 43. - W. CHYLICKA: To nie jest "Obrona Sokratesa". "Nowa Kultura", nr 45. - J. FRANKOWSKI: W związku z artykułem B. Piaseckiego. "Trybuna Ludu", nr 316. - A. JARECKI: Społecznie postępowi i aspołecznie wsteczni. "Walka Młodych", nr 9. - P. JASIENICA: Jeszcze jeden zwierzchnik. "Nowa Kultura", nr 44. - H. KALINOWSKI: Instynkt państwowy p. B. Piaseckiego. "Życie Warsz.", nr 253. - J. KOSSAK: Sojusznik. "Po prostu", nr 43. - W. KĘTRZYŃSKI: Rozmawiajmy mimo wszystko. "Kierunki", nr 25. - M. KURZYNA: Przemysłmy sprawę do końca. "Kierunki", nr 25. - List z Warmii i Mazur. /Podp.: M. Zientara-Malewska, M. Lengowski, A. Śliwa i in./ - REDAKCJA: Wyjaśnienie i zaproszenie. "Nowa Kultura", nr 45. - L. TYRMAND: Sprawa Piaseckiego. "Świat" nr 47. - Oświadczenie b. członków Stowarzyszenia "PAX". /Podp.: A. CHRUSZCZEWSKI, S. FITA, C. KLEPACKI, J. KOWAL, L. MARCHLEWICZ, A. MARKOWA, Z. MAREK, I. OPACKI, R. PIOTROWSKI, C. RAJCA, J. SKWARA, A. ŚNIEŻEK, L. WAWRZYŃSKI/. - Oświadczenie Prezydium Komisji Duchownych i Świeckich Działaczy Katolickich... "Kierunki" nr 24. - Wielkie sprzeniewierzenie. /podp.: S. BAKIŃSKI, R. BUCHAŁA, T. MAZOWIECKI, T. MYŚLIK, I. RUTKIEWICZ, J. ZABŁOCKI/.

19 - 21 VIII Plenum KC P Z P R. Jak stwierdził na wstępie obrad E. Ochab, trudna sytuacja polityczna, która wytworzyła się w kierownictwie partii w okresie poprzedzającym VIII Plenum nie pozwoliła na przygotowanie referatu. E. Ochab ograniczył się do zreferowania aktualnych decyzji Biura Politycznego. Na wniosek Biura Politycznego VIII Plenum postanowiło m. in. 1) dokooptować do składu KC PZPR towarzyszy odsuniętych w okresie stalinowskim: W. Gomułkę, M. Spychalskiego, Z. Kliszkę, I. Logę-Sowińskiego, 2) zmniejszyć skład Biura Politycznego do dziewięciu osób. W tajnym głosowaniu dokonano wyboru członków Biura Politycznego i Sekretariatu Komitetu Centralnego. Na pierwszego sekretarza w głosowaniu jawnym wybrano W. Gomułkę.

Po długotrwałej dyskusji na temat aktualnej sytuacji i zadań politycznych i gospodarczych VIII Plenum podjęło uchwałę, w której aprobowało linię polityczną nakreśloną w przemówieniu dyskusyjnym W. Gomułki. Uchwała stwierdziła m. in.:

„Komitet Centralny stwierdza, że w chwili obecnej decydującym zadaniem dla dalszego rozwoju Polski ku socjalizmowi jest wzmocnienie roli kierowniczej naszej partii jako przewodniej siły politycznej i ideologicznej klasy robotniczej, narodu polskiego i państwa ludowego.

Partia spełni swą kierowniczą rolę wtedy jedynie, gdy z rozmachem i bez wahań wcielić będzie w życie słuszną linię nakreśloną przez VII Plenum KC, linię na systematyczną poprawę warunków życia ludzi pracy miast i wsi, na głęboką socjalistyczną demokratyzację. /.../

Partia musi stanąć na czele klasy robotniczej i wszystkich przodujących, socjalistycznych sił narodu w procesie przezwyciężania pozostałości, błędów i wypaczeń minionego okresu, aby proces ten doprowadzić do końca, bez względu na nieuniknio-

156 90
ne przejściowe trudności i wahania, wbrew manewrom sił reakcyjnych.

Partia musi konsekwentnie pokonywać we własnych szeregach konserwatyzm i małoduszność, lęk przed nowym, kurczowe trzymanie się przestarzałych doktryn i schematów, próby cofania się i nawrotów do starych metod kierowania i rządzenia, obciążonych zarówno stalinowskimi, jak i rodzimymi wypaczeniami.

Tylko pod tym warunkiem przezwyciężymy nastroje dezorientacji i defensywności, zmobilizujemy i zewrzymy szeregi partyjne. Tylko pod tym warunkiem nadamy słuszny kierunek poszukiwaniom ludzi niekiedy błądzących, ale żarliwie oddanych sprawie socjalizmu."

Obradom VIII Plenum towarzyszyło niezwykle żywe zainteresowanie całego społeczeństwa. W wielu zakładach pracy i instytucjach, uczelniach organizowano zebrania, które bardzo często przekształcały się w wiece. Podejmowano i przesyłano do Komitetu Centralnego rezolucję i uchwały postulujące dalszą demokratyzację życia, solidaryzujące się z dominującą w obradach VIII Plenum linią odnowy i naprawiania błędów poprzedniego okresu. (Wystąpienie w tej sprawie Związku Literatów Polskich zob. poz.).

Przebieg VIII Plenum szczegółowo relacjonowała prasa. Przemówienia dyskusyjne opublikowały "Nowe Drogi" w numerze 10, poświęconym w całości obradom VIII Plenum.

W czasie obrad Plenum, 19X przybyła do Warszawy delegacja Prezydium K C KPZR w składzie: N. Chruszczow, Ł. Kaganowicz, A. Mikojan, W. Mołotow.

leckiego przyznana została W. Babiniczowi, S. Banasiowi i W. Burkowi za całokształt twórczości literackiej.

136

- 23 Rezolucje pisarzy po VIII Plenum KC PZPR. Bezpośrednio po VIII Plenum KC PZPR obradującym w dniach 19 - 21 października pisarze polscy ogłosili rezolucje solidaryzujące się z decyzjami i uchwałami VIII Plenum, z oceną gospodarczej i społecznej sytuacji w kraju wyrażoną w przemówieniu W. Gomułki.

23 X w Domu Literatury w Warszawie odbyło się ogólne zebranie Oddziału Warszawskiego ZLP, poświęcone aktualnym wydarzeniom politycznym. Po długiej i ożywionej dyskusji zapadła uchwała ogłoszenia rezolucji pisarzy solidaryzującej się z ruchem naprawy Polski.

Tekst rezolucji (ogłoszony m. in. w "Nowej Kulturze" nr 4) brzmiał:

"W trudnych i pięknych dniach walki o nową treść demokracji łączymy się z godnym podziwu ruchem naprawy Rzeczypospolitej, obejmującym cały lud Polski. Społeczeństwo z wielką dojrzałością polityczną wystąpiło w obronie godności i suwerenności narodowej, szacunku dla człowieka i jego praw.

Po latach kłamstw i krzywd nastaje czas nadziei. Zawdzięczamy ją przede wszystkim męstwu i rozumowi robotników i młodzieży. Nasze myśli i uczucia jednoczą się w powszechnym potępieniu bezprawia i w powszechnym dążeniu do wolności i sprawiedliwości społecznej. Otwarta została polska droga do socjalizmu".

Oświadczenie podobnej treści podpisali i ogłosili również pisarze innych miast i ośrodków twórczych.

137

- 25 Pierwszy numer "Tygodnika Zachodniego", pisma społeczno-kulturalnego wydawanego w Poznaniu. Zapowiedziane na miesiąc listopad nowe pismo poznańskie rozpoczęło swą działalność o prawie miesiąc wcześniej. Numer pierwszy z 10 listopada poprzedziło nienumerowane "wydanie nadzwyczajne" "Tygodnika Zachodniego" z datą 25 października. Treść tego wydania, będącego wyrazem stanowiska redakcji wobec ówczesnych wydarzeń politycznych i społecznych, stanowiły głównie artykuły publicystyczne poruszające problematykę VIII Plenum, wydarzenia poznańskie i sprawę Węgier.

Pismo redagowało kolegium. Skład jego, podawany poczynając od pierwszego numeru, był następujący: R. Danecki, B. Danowicz, P. Guzy, H. Jantos, M. Jaśkowski, S. Kamiński, B. Kogut (red. naczelny), J. Likowski, R. Łoboda, W. Odojewski (zastępca red. naczelnego), Z. Szumowski. Pismo ukazywało się w nakładzie 25 000 egzemplarzy.

W 1956 r. dominowała w "Tygodniku Zachodnim" publicystyka

społeczno-polityczna. Dużo miejsca poświęcono problematyce niemieckiej i opinii zachodniej o wydarzeniach w Polsce. W dziale literackim przeważała poezja oraz felietony i recenzje teatralne, literackie i filmowe. Poza członkami kolegium redakcyjnego w tym zakresie współpracowali z pismem E. Bernsztein, J. Bieniek, W. Jasiński, T. Kotarbiński, S. Mackiewicz, E. Morski, J. Ratajczak, W. Ścisłowski i in.

Materiał literacki pisma uległ znacznemu wzbogaceniu w 1957.

B. KOGUT: Refleksje nie tylko botaniczne. "Tyg. Zach." nr 5. - B. KOGUT: "Tygodnik Zachodni". "Widnokrag", nr 39. - tur /A. F. ASZCZYŃSKI/: Miłość za zł 1.50. "Tyg. Zach." nr 5 s. 8. - MAK /CZ. MICHNIAK/: Czy poznańskie "Po prostu"? "Nowy Świat", nr 45. - Spartacus /W. SZEWCZYK/: Nowe pisma tygodniowe Ziem Zachodnich. "Przemiany" nr 8. - (olg.) /O. TERLECKI/: "Przemiany" - "Nowe Sygnały" - "Tygodnik Zachodni". "Życie liter.", nr 49.

138

28 U c z c z e n i e p a m i ę c i J a n u s z a K o r c z a k a. W "Domu Sierot" w Warszawie (Krochmalna 92), którego założycielem i opiekunem był J. Korczak (dr Henryk Goldszmit), odbyła się uroczystość ku czci zasłużonego społecznika i literata. Przybyli na nią przyjaciele, współpracownicy i wychowankowie Korczaka. Obecni byli również premier J. Cyrankiewicz, wiceministrowie Dembińska i Motyka oraz sekretarz Rady Państwa S. Skrzyszewski. Sylwetkę Korczaka naszkicowali I. Newerly i H. Mortkowicz-Olczakowa. Odczytano też fragmenty utworów Korczaka.

Przewodniczący Stołecznej Rady Narodowej J. Zarzycki odsłonił tablicę pamiątkową, wmurowaną w ścianę gmachu i zapowiedział uczczenie pamięci J. Korczaka wydaniem jego dzieł i otwarcie zakładu opiekuńczego jego imienia. ("Tryb. Ludu").

30 P i s a r z e i d z i a ł a c z e k a t o l i c y u
 W. G o m u ł k i. I sekretarz KC PZPR W. Gomułka przyjął
 przedstawicieli inteligencji katolickiej nie wchodzącej w skład
 Stowarzyszenia "PAX". W rozmowie wzięli udział A. Gołubiew,
 J. Zawieyski, J. Turowicz, S. Stomma i J. Woźniakowski. ("Tryb.
 Ludu").

140

- P o r o z u m i e n i e w s p r a w i e z a k u p u
 p r z e z P o l s k ę f i l m ó w a m e r y k a ń s k i c h.
 Przebywający w Warszawie przedstawiciele Amerykańskiego Stowarzy-
 szenia Eksportu Filmów (MPEA) przeprowadzili rozmowy z prezesem
 Centralnego Urzędu Kinematografii. W wyniku osiągniętego po kil-
 kuletniej przerwie porozumienia Polska zakupiła szereg filmów
 amerykańskich wyprodukowanych w wytwórniach wchodzących w skład
 MPEA. Wejście tych filmów na ekrany polskie przewidywano na po-
 czątek 1957 roku.

141

- P r o j e k t r e o r g a n i z a c j i s t r u k t u r y
 r u c h u w y d a w n i c z e g o w P o l s c e. Pracowni-
 cy wydawnictwa "Nasza Księgarnia" łącznie z przedstawicielami
 "Czytelnika", "Iskier" i PIW na specjalnym zebraniu przedyskuto-
 wali projekt nowej organizacji wydawnictwa "Nasza Księgarnia"
 i całego ruchu wydawniczego w Polsce. Projekt przewidywał usa-
 modzielnienie się przedsiębiorstw wydawniczych i likwidację
 Centralnego Urzędu Wydawnictw, na którego miejsce proponowano
 powołanie koordynacyjnej komisji wydawnictw przy Prezydium Rzą-
 du. Projekt postulował opracowanie nowych jednolitych układów
 zbiorowych dla wszystkich wydawnictw i wprowadzenie czterdzie-
 stogodzinnego tygodnia pracy.

Część projektu dotyczącego "Naszej Księgarni" postulowała
 współdziałanie załogi w zarządzaniu przedsiębiorstwem poprzez wy-
 brany komitet, powołanie rady programowej, opiniującej plan te-

matyczny. Przewidywano utworzenie własnej bazy poligraficznej i otwarcie własnych wzorcowych księgarń, zainteresowanie załogi działalnością wydawnictwa poprzez zarezerwowanie do rozdziału między pracowników pewnej części zysku. Postulowano również utworzenie odrębnego związku zawodowego dla pracowników prasy i wydawnictw.

Zebranie powołało komisję, w skład której weszli przedstawiciele "Czytelnika", "Iskier", PIW-u i Wydawnictwa Literackiego. Zadaniem komisji było przedyskutowanie projektu i przedstawienie go komisji partyjno-rządowej. ("Życie liter.", nr 44).

142

- L u k a c s o w o l n o ś c i d y s k u s j i. "Zeszyty Teoretyczno-Polityczne" (nr 9/10) przedrukowały z budapeszteńskiego "Szabad Nep" wywiad z G. Lukacsem na temat wolności dyskusji pomiędzy przedstawicielami różnych kierunków w dziedzinie filozofii i sztuki. Lukacs stwierdził, że należy skończyć z administrowaniem w sprawach artystycznych i zostawić twórcom swobodę wyboru formy. Nie znaczy to, że wszystkie koncepcje mają dla marksistów jednakową wartość. Krytyka powinna je różnicować. W dalszym ciągu wywiadu Lukacs podkreślał konieczność zaznajamiania się z poglądami filozofii burżuazyjnej i stworzenia warunków wypowiedzenia się filozofom nie-marksistom. Mówiąc o realizmie socjalistycznym stwierdził, że należy zerwać z poglądem o ogromnej przepaści dzielącej realizm socjalistyczny od innych kierunków socjalistycznych. Postulował swobodę dyskusji, która jego zdaniem nie stanowi niebezpieczeństwa dla demokracji ludowej, a pozwoli odeprzeć poglądy burżuazyjne ~~argumentacją naukową~~ i odbuduje autorytet myśli marksistowskiej zachwiany w latach dogmatyzmu.

143

Artur Sandauer: Moje odchylenia. Tom obejmował powojenną publicystykę literacką Sandauera, zgrupowaną w następująco zatytułowanych trzech działach opatrzonych komentarzem: I Odchylenie mętniackie, czyli spór o realizm /1945-1947/, II Odchylenie kosmopolityczne, czyli spojrzenie na Zachód /1947-1948/, III Odchylenie formalistyczne, czyli spór o socrealizm /1949-1956/. Recenzenci uznali tom za jeden z "najciekawszych dokumentów życia intelektualnego ostatnich lat dwunastu" /B. Czerwiński/, jeden z "najlepszych tomów eseistycznych" tego okresu /L. Budrecki/.

Według W. Sadkowskiego książka Sandauera ukazywała "konsekwentną, od wielu lat prowadzoną walkę o ścisłość stosowanych w badaniach literackich metod, terminów i pojęć, o wprowadzenie takich kryteriów wartościowania i oceny, które istotnie pozwalają określić i wytłumaczyć zjawiska i utwory literackie". Z opinią o ścisłości wywodów Sandauera i jego dużej sprawności logicznej nie zgadzał się L. Budrecki, stwierdzając, że w Moich odchyleniach brak precyzji terminologicznej. Wartość esejów Sandauera widział Budrecki przede wszystkim w pobudzaniu wyobraźni intelektualnej.

J. BŁOŃSKI. "Roczn. liter.", s. 141-142. - L. BUDRECKI: Esej, precyzja i A. Sandauer. "Życie liter." 1957 nr 20. - M. CZERWIŃSKI: Entuzjastyczny szaman i uczony pedant. "Przeł. kult." 1957 nr 8. - B. MAMOŃ: Odchylenia Sandauera. "Tyg. powsz." 1957 nr 4. - Z. PE-DZIŃSKI: Krytycy i inni. "Kamena" 1957 nr 18. - W. SADKOWSKI: Dwaj krytycy? "Trybuna Ludu" 1957 nr 42. - TENŻE: Sztuka krytyczna A. Sandauera. "Przeł. kult." 1957 nr 5.

1 Przegląd Kulturalny przestał być tygodnikiem Rady Kultury i Sztuki. Począwszy od numeru 44 (z datą 1 XI - 7 XI) decyzją Prezydium Rady Kultury i Sztuki i decyzją kolegium pisma "Przegląd Kulturalny" ukazywał się jako tygodnik kulturalno społeczny redagowany przez zespół w składzie: J. Adamski, B. Bartoszewicz, P. Beylin (zastępca red. naczelnego), Maria Brandys, M. Bristiger, J. Bocheński, J. Broszkiewicz, M. Czerwiński, B. Czeszko, S. Dygat, G. Gottesman^(red. naczelnny), S. Jarociński, J. Kott, B. Majewska, J. Ochęduszko, A. Pawlikowski, J. Płazewski, J. Przyboś.

145

4 Tablica pamiątkowa ku czci Celestyna Mrongowiusza. W Muzeum Pomorskim w Gdańsku odsłonięto tablicę pamiątkową ku czci C. Mrongowiu^{sz}ca, bojownika o polskość ziem pomorskich, nauczyciela języka polskiego, filologa i literata.

146

4 Rozstrzygnięcie konkursu olimpijskiego. W ogłoszonym przez ZLP i Polski Komitet Olimpijski konkursie na cykl wierszy, nowelę i scenariusz filmowy o tematyce sportowej pierwszą nagrodę za cykl wierszy otrzymał Z. Mauler z Częstochowy Bez rękawiczki, drugą - J. Laskowski za Słowa olimpijskie, trzecią - R. Śliwonik za Stadion. Za nowelę - pierwszej nagrody nie przyznano, drugą otrzymał J. Suszko za pracę Cierpliwe serce maratonu, trzecią - R. Karyś - za Bumerang. W konkursie za scenariusz filmowy nie przyznano żadnej nagrody.

147

5 Jerzy Zawieyski prezesem Ogólnopolskiego Klubu Postępowej Inteligencji Katolickiej. Wyboru dokonano na pierwszym

zebraniu klubu. Klub skupiał postępową inteligencję katolicką Warszawy, Krakowa i Lublina.

148

5 O s w i a d c z e n i e p r e z y d i u m P A N . Na pierwszym po VIII Plenum KC PZPR posiedzeniu prezydium PAN uchwalono jednomyślnie oświadczenie stwierdzające m. in. że w historycznym okresie naprawy Rzeczypospolitej - PAN i cała nauka polska "powinny w jak największym stopniu uczestniczyć w realizacji zadań stojących przed krajem. Całą swą wiedzę, dorobkiem i długoletnim doświadczeniem i wszystkimi siłami twórczymi służyć narodowi i władzy ludowej w pokonywaniu istniejących trudności." ("Tryb. Ludu").

149

7 P o s i e d z e n i e P o l s k i e g o K o m i t e t u d o s p r a w U N E S C O . Na posiedzeniu odbyтым w Warszawie dookooptowano 9 nowych członków. W związku z rezygnacją wiceprzewodniczącego komitetu ambasadora J. Michałowskiego, oraz sekretarza generalnego M. Żuławskiego, (który został stałym przedstawicielem PRL przy UNESCO) - prezydium wybrało na wiceprzewodniczącego W. Sokorskiego a na sekretarza generalnego Wł. Grzędzielskiego.

150

7 J u b i l e u s z O s s o l i n e u m . We Wrocławiu obchodzono 130-lecie działalności Zakładu Narodowego im. Ossolińskich oraz 10-lecie powojennej działalności tej placówki. Z okazji jubileuszu zorganizowano wystawę zbiorów bibliotecznych i wydawnictw ilustrującą rozwój zakładu, wydano "Księgę Pamiątkową" oraz katalog wszystkich wydawnictw z okresu 10-lecia.

151

8 O s w i a d c z e n i e p i s a r z y p o l s k i c h w s p r a w i e W ę g i e r . Pisarze polscy ogłosili oświadczenie następującej treści: "Wstrząśnięci tragedią narodu węgierskiego-

98
go - nie mogąc milczeć wobec apelu pisarzy węgierskich - pragniemy - jako pisarze, obywatele kraju, znającego wagę i cenę wolności - wyrazić swój najgłębszy ból z powodu rozlewu krwi, do którego doprowadziły skompromitowane metody rządu i interwencja obcych wojsk."

Wobec trudności porozumienia się w ciągu krótkiego czasu z resztą pisarzy - oświadczenie opublikowane m. in. w "Nowej Kulturze" nr 50 podpisało kilkudziesięciu pisarzy. Nazwiska literatów, którzy swe podpisy pod oświadczeniem złożyli w terminie późniejszym, wydrukowane zostały w następⁿych numerach /51 - 52/ "Nowej Kultury".

Sprawa węgierska wywołała szerokie echa w prasie literackiej, będąc tematem wielu reportaży, artykułów i wierszy. Wydarzeniem stał się m. in. Dziennik Węgierski W. Woroszylskiego, opublikowany w "Nowej Kulturze" nr 48 - 50.

W wielu miastach (m. in. w Poznaniu, Warszawie i Szczecinie) zorganizowano poranki i wieczornice literatury węgierskiej połączone ze zbiórką pieniędzy na lekarstwa dla Węgrów.

152
9 "Po prostu" laureatem nagrody Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich. Jury w składzie S. Arski, M. Brandys, I. Groszowa, H. Miroszowa, W. Skulska postanowiło przyznać zbiorową nagrodę dla młodych dziennikarzy zespołowi redakcyjnemu "Po prostu".

153
15 Czterdziesta rocznica śmierci Henryka Sienkiewicza. Z okazji tej rocznicy prasa literacka i codzienna opublikowała liczne artykuły poświęcone autorowi Trylogii. Towarzystwo literackie im. A. Mickiewicza zorganizowało serię odczytów (zob. poz. 37). W Woli

Okrzejskiej (pow. Łuków), miejscu urodzin pisarza, urządzono obchód żałobny. Uroczystości rocznicowe odbyły się również w innych miejscowościach Lubelszczyzny.

Redakcja "Pamiętnika Literackiego" wydała specjalny numer poświęcony tematyce sienkiewiczowskiej. Opublikowane zostały w nim rozprawy i artykuły: J. Krzyżanowskiego: Pasek i Sienkiewicz. Do źródeł "Trylogii" I; Z. Najdera: O "Listach z Afryki" H. Sienkiewicza; A. Langego: "W pustyni i w puszczy" H. Sienkiewicza, J. Kulczyckiej-Saloni: H. Sienkiewicz - krytyk i teoretyk literatury; E. Jankowski: Z dziejów znajomości Orzeszkowej z Sienkiewiczem; O. Jędrzejczyk: "Mowa rektorska" H. Sienkiewicza; D. Živanović: Sienkiewicz jako członek Serbskiej Akademii Nauk; J. Krzyżanowski, E. Kiernicki, R. Steczowicz: Zestawienie autografów H. Sienkiewicza.

154

- 15 Wystawa Książki Polskiej w Paryżu. Trwającą od 15 XI do pierwszych dni grudnia wystawę zwiedziło 6 tys. osób. Przez cały ten czas napływały zamówienia na książki polskie. Na zaproszenie Francji część eksponatów wystawiona będzie w początkach 1957 r. w Tuluzie.

155

- 16 Polskie uroczystości związane z setną rocznicą urodzin G. B. Shawa. Ogólnopolski komitet obchodu setnej rocznicy urodzin Shawa (utworzony na apel Światowej Rady Pokoju) zorganizował szereg uroczystości. 16 XI w Pałacu Staszica w Warszawie odbyła się akademia. Przemówienia wygłosili J. Parandowski, A. Szyfman i krytyk angielski Allan Dent. Na zakończenie wyświetlono film dokumentalny G. B. Shaw.

17 XI w foyer Państwowego Teatru Polskiego otwarto wystawę

"Sztuki Shawa na scenie Teatru Polskiego".

Tego samego dnia w Teatrze Polskim odbyła się premiera "Świętej Joanny" Shawa w inscenizacji i reżyserii B. Korzeniewskiego i w oprawie scenicznej T. Roszkowskiej.

W innych większych miastach zorganizowano odczyty i wystawy. W prasie ukazały się liczne artykuły poświęcone życiu i twórczości G. B. Shawa.

K. BRONCZYK: Rozmowy o B. Shaw. "Kierunki", nr 30. - E. CSATO: Paradoxy Shawa. "Teatr", nr 19 s. 7 - 9. - DOUGALL G. MAC: B. Shaw wiecznie żywy. "Trybuna Wolności" nr 33. - A. GRODZICKI: Shaw wiecznie młody. "Życie Warsz.", nr 177. - W. HORZYCA: Słowo o G. B. Shaw. "Teatr", nr 19. - B. KORZENIEWSKI: Shaw dzisiaj u nas. "Pam. teatr.", z. 2/3 s. 247 - 259. - J. PARANDOWSKI: G. B. S. "Twórczość" nr 12 s. 176 - 177. - G. SINKO: G. B. S. po stu latach. "Pam. teatr.", nr 2 s. 239 - 246. - A. SŁONIMSKI: G. B. Shaw. "Nowa Kult.", nr 49. - A. SZYFMAN: Człowiek i pisarz niepowtarzalny. "Teatr", nr 24 s. 17 - 24.

156

18 Usamodzielnienie się "Nowej Kultury". Poczynając od nr 47 (z 18 XI) tygodnik "Nowa Kultura" ukazywał się bez podtytułu "Tygodnik Związku Literatów". Zapowiadając tę zmianę w deklaracji z dn. 28 X, redakcja pisma stwierdziła: "Formalne złączenie ze Związkiem Literatów Polskich szkodzi pismu i dlatego pisarze związani z "Nową Kulturą" przychodzą na Zjazd Literatów z kategorycznym postulatem oderwania się od urzędowych instancji ZLP. "Nową Kulturę" chcemy po zjeździe wydawać jako określone pismo grupowe na równi z innymi pismami grupowymi, które muszą niezwłocznie powstać, aby zlikwidować szkodliwy dla swobodnego rozwoju myśli twórczej monopol druku". /"Nowa Kultu-

ra" 1956 nr 44/. Deklarację podpisał zespół "Nowej Kultury" w składzie: L. Bartelski, K. Brandys, A. Braun, A. Bukowska, Z. Florczak, J. Gembicki, Z. Kałużyński, T. Konwicki, S. Kozicki, S. Lem, W. Leopold, W. Mach, A. Mandalian, R. Matuszewski, A. Międzyrzecki, J. Piórkowski, J. Pomianowski, L. Przemski, J. Strzelecki, A. Ścibor-Rylski, K. Toeplitz, A. Wasilewski, W. Woroszyński. Zespół ten podawany był od nr 49 jako zespół redakcyjny pisma. Redaktorem naczelnym ^{wybranym przez zespół pisma został} był K. Woroszyński.

157

22 Nagroda literacka m. Krakowa została przyznana J. Wiktorowi za całokształt pracy pisarskiej.

158

23 - 25 Zjazd księgarzy. W Warszawie obradował walny zjazd delegatów księgarzy. Na zjeździe reaktywowano Stowarzyszenie Księgarzy Polskich i przedyskutowano projekt jego statutu. Przewodniczącym ZG SKP został J. Osiecki. W czasie obrad dyskutowano nad aktualną sytuacją księgarstwa polskiego. Domagano się reorganizacji dotychczasowej struktury księgarstwa w kierunku uczynienia z księgarni samodzielnych przedsiębiorstw pracujących na zasadach rentowności. Postulowano zmiany w stosunkach między księgarstwem a wydawnictwami, które dotychczas odsprzedawały całe nakłady swych publikacji "Domowi Książki", przerzucając na księgarzy ryzyko finansowe. Proponowano, aby księgarnie przyjmowały publikacje wydawnictw na zasadach sprzedaży komisowej.

Wiele miejsca w dyskusji zajęły sprawy weryfikowania kadr księgarskich i założenia odrębnego związku zawodowego pracowników księgarstwa. ("Trybuna Ludu").

159

[24] Nagroda PEN-Clubu dla tłumacza literatury obcej na język polski przyznana została J. Rogozińskiemu za całokształt

działalności przekładowej z literatury francuskiej. Uroczystość wręczenia nagrody odbyła się 28 listopada w Pałacu Staszica w Warszawie.

160

25 T a b l i c a p a m i a t k o w a k u c z c i S t e f a -
n a Ż e r o m s k i e g o . W Gdyni wmurowano tablicę pamiątko-
wą w miejscu (zbieg ulic Dziesiątego Lutego i Świętojańskiej)
gdzie stał zburzony przez Niemców w 1939 r. domek, w którym został
napisany Wiatr od morza.

161

27 K a z i m i e r z D e j m e k l a u r e a t e m n a g r o -
d y i m . L . S c h i l l e r a . Jury ufundowanej przez
SPATIF nagrody przeznaczonej dla młodego reżysera i teatrologa
przyznało ją K. Dejmкови za działalność reżyserską w Teatrze
Nowym w Łodzi. Nagroda im. L. Schillera została w 1956 r. przyzna-
na po raz pierwszy. Do osiągnięć reżyserskich K. Dejmka w 1956 r.
należały wybitne inscenizacje sztuk Noc Listopadowa S. Wyspiań-
skiego (zob. poz.) i Święto Winkelrida J. Andrzejewskiego i
J. Zagórskiego. (zob. poz.)

162

XI - 2 XII VII W a l n y Z j a z d D e l e g a t ó w Z w i ą z k u
L i t e r a t ó w P o l s k i c h . Zjazd zwołany został przed-
terminowo (przed upływem kadencji poprzedniego zarządu) na wysu-
nięte wkrótce po XX Zjeździe KPZR żądanie ogółu pisarzy. Żądanie
to było wyrazem powszechnie odczuwanej potrzeby dyskusji na temat
roli literatury i ZLP w nowych warunkach polityczno-kulturalnych.
Termin Zjazdu dwukrotnie przesuwany był ze względu na wydarzenia
polityczne.

W obradach (w sali NOT w Warszawie) wzięło udział kilkuset
pisarzy, reprezentujących wszystkie oddziały Związku, oraz przed-

stawiciele partii i rządu: sekretarz KC PZPR - W. Jarosiński i minister Kultury i Sztuki - K. Kuryluk.

Przewodnictwo w obradach objął z wyboru J. Przyboś. Na wstępie uczczono chwilą milczenia pisarzy zmarłych w ostatnim okresie i odczytano list KC PZPR do uczestników zjazdu. List podkreślał wagę zjazdu odbywającego się w okresie trudnej walki o umocnienie zdobyczy VIII Plenum.

Następnie odczytano list pisarzy węgierskich, dziękujących polskim literatom i całemu narodowi za życzliwość okazaną w dniach tragedii Węgier.

Referat sprawozdawczy w imieniu ustępującego zarządu wygłosił L. Kruezkowski. Ukazując krytycznie i samokrytycznie błędy poprzedniego okresu oceniał działalność Związku na tle ogólnej ówczesnej sytuacji. Podkreślił przy tym że "skompromitowana została nie ideologiczna strona kultury, lecz metody jakimi są stosowano." Referat nie zadowolili dyskutantów. Wielu zgłaszało ostre korektury, dokonując rozrachunku z okresem stalinowskim.

Jak stwierdził W. Maciąg obrady zjazdu "stanowiły najwyraźniej zamknięcie okresu jego powojennej historii, dokonały - nie było to zresztą przez nikogo zamierzone - podsumowania lat, które rozpoczął rok 1949 i Zjazd w Szczecinie a zamknął rok 1956, XX Zjazd KPZR a później nasze VIII Plenum".

Moment historyczny, w jakim toczyły się obrady, sprawił, że dyskusja obracała się głównie wokół centralnych wówczas zagadnień politycznych i moralnych. Uwagę większości mówców skupiło określenie sytuacji literatury wobec rozgrywających się wypadków politycznych. Całkowita zgodność panowała w sprawach zasadniczych, jak kontynuowanie procesu demokratyzacji i poparcie wszelkich związanych z tym posunięć rządu, oraz w sprawie Węgier. Różnice uwidoczniły się w sposobach formułowania ocen politycznych.

Żywy oddźwięk znalazły postulaty wolności słowa i twórczości (Mówili o nich m. in. M. Jastrun i J. Przyboś). Odcinając się zdecydowanie od błędów przeszłości, dyskutowano na temat przyszłego oblicza literatury i struktury Związku Literatów Polskich.

Sytuację w dziedzinie krytyki literackiej omówił K. Wyka. Przedstawiwszy wnikliwą analizę przyczyn upadku krytyki w ostatnich latach stwierdził: "W stosunku do krytyki postulować musimy pluralizm jej typów, kilka jej odmian. Podobnie jak literatura jako całość wypełnia dopiero zadania^{epoki}, a nie każdy poszczególny pisarz w pojedynczym swoim dziele, tak samo jest z krytyką. Jako całość wypełnia ona swoje obowiązki wobec literatury jako rzeczywistości, a nie każdy poszczególny krytyk w swoim indywidualnym warsztacie, ba, w swojej poszczególniej recenzji, pojedynczym wystąpieniu".

Postulowano stworzenie nowego typu literatury i sztuki, "re-europeizacji" literatury polskiej (Przyboś, Sandauer). Próby zdefiniowania i skonkretyzowania idei twórczych obracały się dookoła sprawy grup literackich. W swobodnej ich działalności widziano główne panaceum na bolączki literatury i możliwość rozwoju nowej sztuki. Domagano się stworzenia czasopism reprezentujących grupy o określonej artystycznej i ideologicznej postawie. Omówieniem tych spraw zajął się głównie A. Sandauer.

W dyskusji nad Związkiem Literatów Polskich wszyscy stwierdzili, że związek skupiając ogół pisarzy nie może być organizacją

jednolito ideową. Wielu mówców (m. in. A. Słonimski) postulowało aby Związek był jedynie organizacją zawodową. Postulaty tego typu wywołały sprzeciw. M. in. Z. Kisielewski stwierdził: "Uważam to za z gruntu niesłuszne, wręcz niebezpieczne. Oczywiście skończyło się planowanie twórczości i administrowanie nią, nie wolno natomiast Związkowi zrezygnować ze swej roli merytorycznej, nie wolno zwłaszcza w ustroju, który zaczął się dopiero demokratyzować i przebudowywać i w którego przejściowej sytuacji związku wszelkiego rodzaju odgrywać będą siłą faktu rolę coraz większą, rolę instrumentu opinii publicznej". "Walka o uwidocznienie w piśmiennictwie nurtujących społeczeństwo różnic światopoglądowych, walka o możliwości dania wyrazu różnym postawom i różnym wątpliwościom - oto jest najważniejsze zadanie Związku Pisarzy jako instytucji społeczno-ideowej, zrzeszającej bądź co bądź intelektualistów, którym wielość poglądów potrzebna jest jak rybie woda".

Do szczegółowych ustaleń na temat charakteru Związku Literatów nie doszło. Przyjęto jedynie uchwałę likwidującą tzw. poszerzone Plenum Zarządu Głównego i określającą, że Zjazdy Związku odbywać się będą co roku w obecności 80 delegatów i władz związkowych, bez udziału zaproszonych gości.

Komisja wnioskowa zjazdu opracowała 15 wniosków zbiorczych.

Domagano się m. in. zmian zasad działania cenzury, wprowadzenia nowej ustawy prasowej oraz skasowania prohibitów w czytelnich i bibliotekach. Postulowano rozszerzenie stosunków z polskimi pisarzami na emigracji i uchylenie ograniczeń w rozpowszechnianiu prasy emigracyjnej, w szczególności paryskiej "Kultury". Zjazd polecił nowemu Zarządowi Głównemu poczynienie kroków w celu naprawienia krzywd wyrządzonych poszczególnym pisarzom w minionym okresie oraz zajęcie się sprawą stworzenia odpowiednich warunków zabezpieczających starość pisarzom. Wypowiedziano się również przeciwko istniejącemu w Polsce monopolowi "Domu Książki" w dziedzinie dystrybucji wydawnictw. Przyjęto wniosek, że w pismach społeczno-literackich, grupujących pisarzy redaktorzy naczelni winni być wybierani przez komitety lub zespoły redakcyjne. Domagano się również wznowienia dzieł autorów dyskryminowanych w poprzednim okresie.

W ostatnim dniu obrad Zjazd wybrał nowy Zarząd Główny ZLP. Na prezesa powołano A. Słonimskiego. Poza tym do Z. G. weszli: M. Dąbrowska, A. Kowalska, I. Krzywicka, J. Brzechwa, A. Gołubiew, M. Jastrun, S. Kisielewski, A. Maliszewski, S. Pięta, J. Przyboś, M. Rusinek, A. Stawar, J. Zawieyski i J. Żuławski.

M. BEHCZYC-RUDNICKA: Szanse muszą być zrównane. "Kamena", nr 10. - J. B. /J. BROSZKIEWICZ/: Po zjeździe pisarzy. "Prz. kult.", nr 99. - E. BRYLL: Obrady ZLP. "Sztandar Młodych", nr 287. - B. Ernest /E. BRYLL/: Zjazd Literatów. "Sztandar Młodych", nr 288. - W. CHYLICKA: Propozycje na zjazd pisarzy. "Nowa Kult.", nr 47. - M. DĄBROWSKA: Przed zjazdem pisarzy. "Przegl. kult.", nr 44. - S. R. DOBROWOLSKI: Przed zjazdem Polskiego Pisarstwa. "Horyzont", nr 21 /właśc. 22/. - B. DROZDOWSKI: Jesteśmy trudni. "Życie liter.", nr 41. - E. GOŁĘBIEWSKI: O nowy styl pracy związkowej. "Kamena", nr 10. - GRHJ: Nie tylko w sprawie Węgier. "Wrocł. Tyg. katol.", nr 50. - W. GRALEWSKI: Czego oczekujemy od

zjazdu. "Kamena", nr 10. - A. GRODZICKI: Odbudowa zaufania do literatury. "Życie Warsz.", nr 292. - Z. HIEROWSKI: Literatura i polityka. "Przemiany", nr 10. - T. HOŁUJ: Sprawa trochę fikcyjna. "Życie liter.", nr 38. - J. HORDYNSKI: Tuż po zjeździe. "Życie liter.", nr 51. - J. HUSZCZA: Nasz dzień powszedni. (Głos w dyskusji na Walnym Zjeździe ZLP). "Kronika", nr 24. - A. JACKIEWICZ: Sejm pisarzy. "Tryb. Ludu", nr 343. - A. JAKUBISZYN: Mniej sztywnych norm. "Kamena", nr 10. - M. JASTRUN: Nadzieja. "Przeł. kult.", nr 44. - M. JASTRUN: O wolności słowa. (Wypowiedź na VII Zjeździe). "Po prostu", nr 50. - K. A. JAWORSKI: Kilka myśli przedzjazdowych. (I. G. KAMINSKI: Dla czego protestowałem. "Ziemia i morze", nr 30. - "Kamena", nr 10 s.) - A. KIJOWSKI: Przed zjazdem pisarzy polskich. "Życie Warsz.", nr 265. - S. KISIELEWSKI: Twarzą do przyszłości. "Życie liter.", nr 39. - S. KISIELEWSKI: Wypowiedzi zastęgują czasem w retoryczną deklaratywność. "Życie liter.", nr 50. - J.B.S. /S. KISIELEWSKI/: Zjazd literatów. "Tyg. powsz.", nr 1 (415). - A. KOWALKOWSKI: Literatura na rozdrożu. "Pomorze" nr 3. - (415). - B. KOGUT: Ustatkuj się literaturo. "Życie liter.", nr 41. - Ł. KRUCZKOWSKI: Fragm. referatu/ "Nowa kultura". nr 50. (Z referatu Ł. Kruczkowskiego. "Głos Pracy", nr 287. - Z. LICHNIAK: "Legalizacja" Faktów dokonanych. "Nowe Sygnały", nr 1) Z. KUBIKOWSKI: "Legalizacja" Faktów dokonanych. "Nowe Sygnały", nr 1) Przed sejmem pisarzy. "Kierunki", nr 22 s. 1. - List Komitetu Centralnego PZPR do VII Walnego Zjazdu Delegatów ZLP. "Trybuna Ludu", nr 334. - Quidam /W. MACH/: Obserwacje zjazdowe. "Nowa Kult.", nr 50. - W. MACIĄG: Ostatni zjazd epoki administrowania. "Życie liter.", nr 50. - R. MATUSZEWSKI: Zjazd Związku Literatów Polskich. "Tryb. Wolności", nr 50. - S. OTWINOWSKI: Przed zjazdem pisarzy. "Życie liter.", nr 43. - J. PRZYBOS: Głos na zjeździe pisarzy. "Przeł. kult.", nr 50. - J. PRZYBOS: O całą prawdę w literaturze. "Przeł. kult.", nr 44. - J. PUTRAMENT: Perspektywy polityczne. "Życie liter." A. ROGALSKI: Refleksje po Zjeździe Pisarzy. "Kierunki", nr 31. - ter.", nr 50. - A. SANDAUER: Luźne uwagi o Zjeździe Pisarzy. "Przeł. kult.", nr 44. - A. SANDAUER: O nową organizację życia artystycznego. "Życie liter.", nr 50. - VII Zjazd ZLP : Ł. KRUCZ-

KOWSKI: Obrachunki z przeszłością. A. SANDAUER: Przeciw spłycaaniu odwilży. J. ZAWIEYSKI: O odbudowie zaufania do literatury. A. SŁONIMSKI: Pozdrowienie zjazdu. M. JASTRUN: Głos o wolności słowa. "Nowa Kult.", nr 50. - Z. STAROWIEYSKA-MORSTINOWA: Bronię sekcji twórczych. "Życie liter.", nr 40. - A. STAWAR: Wobec wielkiego eksperymentu. "Nowa Kult.", nr 51. - J. A. SZCZEPANSKI: Dlaczego nie występuję w obronie. "Trybuna Ludu", nr 322. - J. A. SZCZEPANSKI: Mądrze korzystajmy z przywilejów swobody. "Tryb. Ludu", nr 339. - W. SZEWCZYK: Z notatek niewtajemniczonego. "Życie liter.", nr 42. - ~~Wim~~ J. ZAGÓRSKI: ~~MIEDZY~~ Między lynchem a sprawiedliwością. "Nowa Kultura", nr 51. - K. WYKA: O sprawie krytyki. "Życie liter.", nr 50.

- Pierwszy tom wznowionego "Rocznika Literackiego". W listopadzie ukończono druk pierwszego po wojnie tomu wznowionego "Rocznika Literackiego". Tom obejmował materiały za rok 1955. Omawiał dorobek roku w zakresie literatury pięknej, nauki o literaturze i niektórych dziedzin pozaliterackich skupionych w dziale Miscelanea (poddziały: Wiedza o książce, Polska: kraj, ludzie, zabytki, Muzyka.). Określając charakter i wprowadzone do pisma zmiany redakcja pisała: «Rocznik Literacki» - po wznowieniu - pozostaje wydawnictwem ciągłym, informacyjno-oceniającym, rozszerza jednakże zakres przedmiotu na najważniejsze zjawiska z dziedzin związanych z literaturą i ułatwiających zrozumienie jej roli w kulturze. W tym celu zapoczątkowuje dział Miscelanea. Dla uzyskania przejrzystości obrazu ruchu literackiego ujmuje w osobne działy: krytykę literacką, esej, reportaż, satyrę, wprowadza nadto nowy dział: historię literatury powszechnej. W Roku Mickiewicza wyodrębnione zostały i wysunięte na czoło spośród wydawnictw r. 1955 Mickiewicziana." /Od wydawcy./ Wydawcą "Rocznika Literackiego" 163.

nr 3. - (olg) /O. TERLECKI/. "Życie liter." 1957 nr 2. - CZ.
ZGORZELSKI. "Tyg. Powsz." 1957 nr 13.

164

- Mieczysław Jastrun: Gorący popiół.
Główną treścią wydanego w listopadzie nowego tomu poezji M. Jastruna były wiersze z lat 1955 - 1956, powstałe w atmosferze rozrachunku z okresem stalinowskim. Włączone do tomu zostały również utwory napisane dawniej a ze względów cenzuralnych nie wydane w zbiorach poprzednich. Krytycy powitali Gorący popiół z dużym uznaniem. Stwierdzili (m. in. K. Wyka i R. Matuszewski) że jest on, po Godzinie strzeżonej i Rzeczy ludzkiej tomem poezji Jastruna najbardziej politycznym i najbardziej powiązanim z aktualnością historyczną. R. Matuszewski pisał: "Gorący popiół to poezja płomiennego serca i szeroko czujnie otwartych oczu. Poezja serca uniesionego sprawiedliwym gniewem. To drugi akt wielkiego pamiętnika historii naszych czasów, który rozpoczął pisać poeta w latach rozrachunku z faszyzmem." Podkreślano umiejętność Jastruna w tworzeniu wielkich uogólnień historycznych, powiązania jego poezji z twórczością Norwida.

S.K. /S. KAMINSKI/. "Tyg. Zach.", nr 5. - H. KRZECZKOWSKI: Słowa prawdy. "Express Wiecz.", nr 281. - Z. ŁAPIŃSKI: Październik poetów. "Tyg. powsz.", nr 21. - R. MATUSZEWSKI: Pamiętnika czasów pogardy rozdział drugi. "Nowa Kult.", nr 52/53. - Tenże. "Roczn. liter.", s. 28 - 29. - A. MIĘDZYRZECKI: Pierwsza linia. "Świat", nr 50. - K. WYKA. "Życie liter.", nr 52/53. - J. ODROWAŻ-PIENIAŻEK: Stare i nowe wiersze Jastruna. "Nowiny liter. i wydaw." 1957 nr 1.

165

- Radiostacja regionalna w Opolu.
Kampania prasowa rozpoczęta w dn. 6 VII 1955 od opublikowania

w "Trybunie Opolskiej" listu otwartego do prezesa Komitetu do Spraw Radiofonii doprowadziła do powstania w Opolu regionalnej stacji fonicznej. W listopadzie radiostacja opolska, wykorzystując dla swych celów urządzenia dawnej radiostacji zagłuszającej, rozpoczęła nadawanie programu lokalnego oraz retransmisję II programu ogólnopolskiego. (Z. NIETYKSZA: Materiały do kroniki kulturalnej Opolszczyzny. "Kwartalnik Opolski" nr 4 s. 170).

166

- W i z y t a p i s a r z y j u g o s ł o w i a ń s k i c h .
W Polsce przebywała grupa pisarzy jugosłowiańskich: S. Nowak, T. Mladenovic oraz B. Novakovic.

167

GRUDZIEN

- 1 L i k w i d a c j a C e n t r a l n e g o U r z ę d u W y d a w n i c t w . Wskutek zarządzenia Rady Ministrów z dniem 1 XII CUW przestał istnieć jako odrębna instytucja a jego agendy weszły w skład Ministerstwa Kultury i Sztuki.

Równocześnie zlikwidowany został Centralny Urząd Kinematografii.

168

- 1 N o w e p i s m o l u b e l s k i e "P o d w i a t r" . Dwutygodnik studentów i młodej inteligencji. Ukazał się tylko jeden numer pisma. Wydawcą był Wojewódzki Zarząd Związku Młodzieży Polskiej i Rada Okręgowa Zrzeszenia Studentów Polskich. Redagowało kolegium w składzie: Alina Aleksandrowicz, Janusz Danielek, Zofia Dublewicz, Tytus Dzieduszycki, Zygmunt Łupina, Stanisław Markiewicz, Waldemar Mietkowski, Leszek Siemion, Zbigniew Stepek, Piotr Żbikowski. Jak informowała nota od redakcji "Dwutygodnik "Pod wiatr" zrodził się dzięki Polskiej Październikowej

Rewolucji i dzięki tkwiącej w każdym uczciwym człowieku potrzebie walki o postęp". Obok kilku utworów literackich w pierwszym numerze pismo opublikowało reportaże z Węgier i artykuły o charakterze polityczno-społecznym, m. in. list otwarty do KC PZPR w sprawie rehabilitacji żołnierzy Armii Krajowej.

5 XII w Klubie Pracowników Kultury odbyła się dyskusja nad pierwszym numerem pisma. Z dyskusji tej wynikało, że czytelnicy pragnęli w nowym piśmie "widzieć kontynuację rewolucji rozpoczętej w październiku, opozycję wobec wszelkich przejawów zła zakorzenionego w naszym życiu społecznym i politycznym, ośrodek skupiający wokół siebie nie tylko młodzież akademicką i robotniczą ale i inteligencję z terenu lubelszczyzny". /(z.d.) : Dyskusja o piśmie "Pod wiatr". "Sztandar Ludu", nr 291./

169

6 Zarządzenie w sprawie połączenia przedsiębiorstwa "Ruch" z "Domem Książki". W związku ze zniesieniem Centralnego Urzędu Wydawnictw, (zob. poz. 158) Przemysłu Graficznego i Księgarstwa - zarządzenie wydane przez prezesa Rady Ministrów nakłada na Ministra Kultury i Sztuki obowiązek przedłożenia rządowi do 15 I 57 r. wniosków dotyczących połączenia tych przedsiębiorstw oraz ewentualnego włączenia do resortu Kultury i Sztuki wydawnictw resortowych ("Tryb. Ludu").

170

6 Ukonstytuowanie się Zarządu Głównego ZLP. Wybrany na VII Walnym Zjeździe Zarząd Główny ZLP ukonstytuował się w sposób następujący: prezes - A. Słonimski, wiceprezesa: J. Przyboś, M. Rusinek, J. Zawieyski, skarbnik: S. Piętaś. Przewodniczącym Zarządu Funduszu Literatury został J. Zawieyski a jego zastępcą A. Maliszewski. W ramach Funduszu

powołano dwie komisje: Komisję Popierania Twórczości Literackiej z przewodniczącym A. Gołubiewem oraz Komisję Socjalną z A. Kowalską jako przewodniczącą. Przewodniczącym Komisji Zagranicznej ZG ZLP został J. Żuławski.

W celu zacieśnienia więzi Zarządu Głównego z poszczególnymi oddziałami terenowymi ZLP utworzono stanowisko rzecznika oddziałów ZLP. Do zadań jego należało utrzymywanie kontaktów z poszczególnymi oddziałami Związku oraz reprezentowanie ich interesów w Prezydium Zarządu Głównego ZLP. W skład prezydium tego wchodził prezes, wiceprezesi, skarbnik i rzecznik oddziałów. ("Życie liter.", nr 51/2).

171

7 Wyjazd delegacji polskiego Pen-clubu do Paryża. Na zaproszenie Międzynarodowej Federacji Tłumaczy (FIT) udała się do Paryża na zebranie FIT delegacja polska w składzie: M. Rusinek, J. Rogoziński, B. Zieliński i G. Karski. Członkowie delegacji wygłosili w Ośrodku Międzynarodowym w Paryżu prelekcje na temat działalności Pen-Clubu polskiego w zakresie opieki nad sztuką przekładową, oraz o sytuacji tłumaczy w Polsce i ich osiągnięciach w dziedzinie przekładów z literatury angielskiej i francuskiej. Przeprowadzono również rozmowy na temat zwiększenia ilości pozycji przekładów literatury polskiej na język francuski i ewentualnego przystąpienia tłumaczy polskich do Międzynarodowej Federacji Tłumaczy.

172

11 Zjazd rektorów wyższych uczelni. Zjazd odbył się w Warszawie. Tematem obrad było omówienie zmian w systemie stopni i tytułów naukowych i sposobu ich przyznawania oraz zmian systemu kształcenia młodej kadry naukowej.

Obecny na zjeździe minister Szkolnictwa Wyższego S. Żół-

kiewski w swym przemówieniu zapowiedział dokonanie w r. 1957 generalnych zmian w zakresie ustawodawstwa szkolnictwa wyższego.

W dyskusji większość mówców wypowiedziała się za zniesieniem istniejących wtedy stopni kandydata ^{i doktora nauk} przywróceniem dawnych stopni doktora i docenta. Część rektorów postulowała zlikwidowanie Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej dla pracowników nauki i powrót do zasady nadawania stopnia doktora przez wyższe uczelnie.

173

14 Kandydatury poselskie literatów warszawskich. Walne zebranie Oddziału Warszawskiego ZLP wysunęło z ramienia literatów kandydaty poselskie J. Brzechwy, J. Kotta, J. Zawiejskiego. M. Dąbrowska zrzekła się proponowanej jej kandydaty.

174

15 Powstanie Polskiego Towarzystwa Wydawców Książek. Na walnym zjeździe przedstawicieli wydawnictw, który się odbył 15 XII w Warszawie, powołano do życia Polskie Towarzystwo Wydawców Książek. Program działalności Towarzystwa przewidywał podniesienie jakości produkcji wydawniczej, organizowanie kontaktów z międzynarodowym ruchem wydawniczym, propagandę książek, wymianę poglądów ze związkami twórczymi w zakresie zagadnień autorskich i reprezentowanie wydawców polskich za granicą. Do wybranych na zjeździe władz Towarzystwa weszli: prezes: A. Ostrowski (PIW), członkowie Zarządu Głównego: A. Słapa (Wydawnictwo Literackie), A. Bromberg (PWN), J. Dębski (LSW) i J. Płaskowski (PWT).

175

17 Jubileusz Romana Zrębowicza. W Łodzi odbył się jubileusz pięćdziesięciolecia pracy literackiej R. Zrębowicza, eseisty, krytyka i historyka sztuki. W czasie uroczys-

tości przemawiali prezes łódzkiego oddziału ZLP St. Czernik i prof. prof. J. Saloni i M. Wallis.

176

20 Wieczór poezji emigracyjnej w Katowicach. Słowo wstępne wygłosił W. Szewczyk.

177

21 Nagrody artystyczne Warszawy w dziedzinie literatury otrzymali A. Słonimski za całokształt twórczości i H. Januszewska za twórczość dla dzieci i młodzieży.

178

25 Wznowienie dawnego "Tygodnika Powszechnego". Po przeszło trzyletniej przerwie ukazał się pierwszy numer "Tygodnika" wydawanego przez zespół redagujący pismo przed zawieszeniem w 1953 r.

"Tygodnik Powszechny" wydawany był od 1945 r. (zob. poz.). W marcu 1953 r. ukazał się jego ostatni przed przerwą numer (414). Z końcem czerwca tegoż roku pismo zostało przez władze przekazane nowemu zespołowi redakcyjnemu, utworzonemu przez kierownictwo Stowarzyszenia "Pax". Jak informowała nota od redakcji w pierwszym (415^x) numerze reaktywowanego pisma, ostateczną przyczyną tych zmian było "negatywne stanowisko /dawnej redakcji/ wobec metod stosowanych wówczas w stosunku do Kościoła i Episkopatu oraz odmowa napisania artykułu pośmiertnego o Józefie Stali- nie".

Nowy "Tygodnik Powszechny" ukazał się pod redakcją Jerzego Turowicza, przy współpracy dawnego zespołu (A. Gołubiew, J. Golmont-Hemmelowa, S. Kisielewski, Z. Kubiak, H. Malewska, I. Sławińska, Z. Starowieyska-Morstinowa, S. ^{Stomma} [redacted], J. Woźniakowski, J. Zawieyski, Cz. Zgorzelski). Pismo zapowiedziało kontynuowanie dawnej swej linii ideowej. Nawiązując do tradycji przerwanej w

1953 przyjęło numerację ciągłą. W odróżnieniu od "Tygodnika Powszechnego" wydawanego w latach 1953-56, nową numerację ciągłą zaznaczono gwiazdką.

179

- 31 Zmarł Stanisław Bojarczuk, poeta ludowy słomok, autor licznych sonetów, z których część wydano w 1956 r. w tomie Blaski i dźwięki. Wybór sonetów. Oprac. i wstępem opatrzyli J. N. Kłosowski i Z. Stępek.

S. Bojarczuk był chłopem, żył (i umarł) we wsi Rońsko powiat Krasnystaw. W młodości był członkiem "Zarania", kolporterem nielegalnej prasy chłopskiej.

T. KŁAK: Poeta renesansowy. "Kamena", nr 6/7 s. 10. - J. N. KŁOSOWSKI: Chłopski poeta nieznany. "Tyg. społ.-kult. katolików" 1957 nr 14. - TENŻE: Liść wawrzynu. "Kamena" 1957 nr 1/2. - Z. STĘPEK. "Życie i Kultura" 1957 nr 2. - H. SYSKA. "Nowa Wieś" nr 15.

180

- Manifest grupy literacko-artystycznej "Prowincja". W wydawanym w Bydgoszczy czasopiśmie "Pomorze" grupa młodych literatów i plastyków ogłosiła swój manifest, w którym m. in. tak formułowała swój program: "Nie jesteśmy żadną przez modę na formalne poszukiwania narodową grupą. /.../Bo pomimo poszukiwań formy, chcemy przede wszystkim mówić o treści. I to przeważnie o treści życia na prowincji. /.../ Czy łączą nas jakieś założenia formalne? Tak, najprostsze. Dążymy do najbardziej lapidarnej formy. Chcemy, żeby nasz odbiorca sam stwarzał sobie komentarz intelektualny do tego, co usłyszał od nas. By to osiągnąć, konieczna jest oszczędność środków a jednocześnie ich ekspresja. W tym kierunku będą szły nasze poszukiwania formalne. I jeszcze jedno - naszym głównym tematem jest współczesność. To o czym mówimy, dzieje się dzisiaj (nawet jeśli

pozornie nawiązujemy do wczoraj)." (Grupa "Prowincja". "Pomorze" nr 6 s. 14). Manifest podpisali: A. Baszkowski, J. Fabiszewski, A. Kochanowska, E. Kochanowski, Władysław Łatuszyński, J. Maciejewski, O. Samarska.

Prace członków grupy "Prowincja" publikowane były w czasopiśmie "Pomorze".

181

- Powstanie "Wydawnictwa Łódzkiego". Z początkiem grudnia rozpoczęła działalność organizacyjną nowa placówka wydawnicza w Łodzi, powołana przez Oddział Łódzki ZLP przy współdziałaniu spółdzielni "Poziom". Plan działalności nowego wydawnictwa na rok 1957 przewidywał wydanie czterech pozycji prozy współczesnej i dziesięciu tomików poezji, których autorami ^{byli} są poeci zrzeszeni w kole młodych Łódzkiego Oddziału ZLP. Ponadto przewidywano kilka wznowień przekładów z języków obcych i książki z zakresu literatury dziecięcej i młodzieżowej.

182

RUCH WYDAWNICZY

Rok 1956 zapoczątkował w ruchu wydawniczym istotne zmiany, będące odbiciem ogólniejszych przemian w życiu politycznym, gospodarczym i kulturalnym Polski. Przede wszystkim rozpoczęło się w ruchu wydawniczym ograniczanie tendencji centralistycznych. Wyrażało się to początkowo w zmniejszeniu kompetencji Centralnego Urzędu Wydawnictw, Przemysłu Graficznego i Księgarstwa a następnie jego całkowitej likwidacji /zob. poz. 158 /. Kierownictwa poszczególnych placówek wydawniczych zyskały daleko idące uprawnienia a agendy dawnego CUWPGiK miały jedynie funkcje nadzoru i koordynacji planów. W listopadzie w wielu wydawnictwach, jako wyraz aktywizacji zespołów pracowniczych, powstały tymczasowe Rady Pracownicze. Instytucje wydawnicze stały się bardziej samodzielne i współzawodniczyły między sobą o celniejsze pomysły i inicjatywy wydawnicze.

Równocześnie dały się zauważyć wyraźne zmiany w dziedzinie programowej. Wydawnictwa zaczęły intensywnie odrabiać zaległości okresu poprzedniego. Zlikwidowana została izolacja Polski od kultury zachodniej. Pojawiły się przekłady najnowszych powieści i wznowienia najcenniejszych pozycji współczesnej literatury światowej. Zaczęły się ukazywać książki autorów polskich dotychczas przemilczanych, m. in. twórczość poetów rewolucyjnych zrehabilitowanych po XI Zjeździe KPZR /zob. poz. 21 /.

Produkcja wydawnicza w zakresie literatury pięknej i nauki o literaturze uległa wyraźnemu wzrostowi. Ogółem w 1956 r. ukazało się 1019 pozycji wydawniczych z literatury pięknej dla dorosłych /w 1955 r. - 892 pozycje/, 180 pozycji z nauki o literaturze /w 1955 r. - 144/ i 351 pozycji z literatury dla dzieci i młodzieży /w 1955 r. - 367/. W zakresie literatury pięknej

765 pozycji stanowiły wydania pierwsze a 254 pozycje - wznowienia. W dziale nauki o literaturze po raz pierwszy wydano 154 pozycje a wznowiono 26.

Wśród literatury pięknej zwiększył się odsetek przekładów z literatur obcych. Literatura polska stanowiła 62% ogólnej produkcji /w 1955 - 64%/, a przekłady z literatur obcych 38% /w 1955 - 34%/.

Głównymi wydawcami w zakresie literatury pięknej były w roku 1956 wydawnictwa: „Czytelnik” /298 poz. wyd./, Państwowy Instytut Wydawniczy /268 poz. wyd./, „Iskry” /85 poz. wyd./, Wydawnictwo „Pax” /78 poz. wyd./, Wydawnictwo Literackie /71 poz. wyd./. Ponadto utwory literackie wydawały: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, Wydawnictwo „Ossolineum”, „Nasza Księgarnia” i in. Powstałe w 1956 r. w sensie organizacyjnym nowe wydawnictwa Łódzkie /zob. poz. 171 / i Poznańskie /zob. poz. 91 / rozpoczęły produkcję dopiero w 1957 r. Opracowania z zakresu krytyki literackiej i historii literatury wydawane były głównie przez „Ossolineum”, Państwowy Instytut Wydawniczy, Państwowe Wydawnictwo Naukowe i Wydawnictwo Literackie /krytyka literacka/.

W a ż n i e j s z e s e r i e l i t e r a c k i e.
W 1956 r. poszczególne wydawnictwa kontynuowały swoje stałe serie literackie.

Ponadto Wydawnictwo Literackie zainicjowało nowe serie pod nazwą Biblioteka Polska a Opolski Oddział Związku Literatów Polskich rozpoczął wydawanie Opolskiej Biblioteki Literackiej. Jako t. 1 wydano opowiadania K. Kowalskiego: Urodził się człowiek. Wydawnictwo „Pax” zaczęło w 1956 r. wydawać swoją Bibliotekę Poezji.

Wydania klasyków. Z rozpoczętych wcześniej wydań zbiorowych klasyków literatury polskiej kontynuowano w r. 1956 edycję Pism wszystkich A. Fredry pod redakcją S. Pigoń-
nia /ukazały się t. 4 - 6/ i Dzieł wszystkich J. Słowackiego
pod redakcją J. Kleinera /ukazały się z działu I t. 7 i z działu II t. 9/.

Z nowych wydań zbiorowych ukazały się w Wydawnictwie Literackim M. Bałuckiego Pisma wybrane pod redakcją T. Drewnowskiego, J. Skórnickiego i A. Żygi t. 1 - 12, W. Łozińskiego Dzieła wybrane /wybór i redakcja S. Frybes i J. Skórnicki, t. 1 - 4/ i W. S. Reymonta Dzieła wybrane /wybór i redakcja H. Markiewicz i J. Skórnicki/. Ponadto Państwowy Instytut Wydawniczy rozpoczął czterotomową edycję Dzieł literackich J. Lema pod redakcją S. Frybesa. Ukazały się dwa pierwsze tomy.

Wydarzeniem stało się podjęcie przez wydawnictwo "Czytelnik" przerwane powojenne wydanie Dzieł S. Żeromskiego. Wznowienie tego wydania zaplanowano w trzech grupach /Nowele i opowiadania, Powieści, Dramaty/ i w dwudziestu trzech tomach. Redaktorem został S. Pigoń. Wydanie miało nakład 30 000 egz. W r. 1956 ukazały się z Dramatów t. 1 - 4, Nowel i opowiadań t. 1 i Powieści t. 1 - 9 i 11 - 13.

Wśród licznych publikacji samodzielnie wydanych ukazały się m. in. następujące pozycje: Antologia poezji polsko-łacińskiej 1470 - 1543. Wstępem opatrzyła i oprac. A. Jelicz, S. Brzozowski: Płomienie, C. Godebski: Wybór wierszy. Oprac. Z. Kubikowski, J. Kasproicz: Hymny. Księga ubogich. Mój świat. Wstęp: K. Górski, Księga ubogich, J. Kochanowski: Foricoenia czyli fraszki łacińskie. Przeł. L. Staff; Fraszki /wybór/, Lyrica, Wybór poezji; M. Konopnicka: Poezje i nowele, Wybór pism; J. C. Norwid: Okruchy poetyckie i dramatyczne. Zebrał i

oprac. J. W. Gomulicki, Poezje. Wybrał i wstępem opatrzył M. Jastrun. Teksty i chronologię ustalił J. W. Gomulicki; M. Rodziewiczówna: Dewajtis, Joan, Lato leśnych ludzi, Macierz oraz po kilkanaście pozycji Mickiewicza, Kraszewskiego, Sienkiewicza, Prusa, Zeromskiego.

Najbogaciej reprezentowana była twórczość S. Zeromskiego. Ilość pozycji wydawniczych tego autora wzrosła z 11 w 1955 r. do 33 w 1956. Więcej również niż w poprzednim roku wydano książek Sienkiewicza /30 poz. wyd. w 1956 r., 21 w 1955/. Natomiast ilość pozycji wydawniczych B. Prusa spadła z 29 w 1955 r. na 22 w 1956.

W znowienia utworów pisarzy dwudziestolecia międzywojennego. Produkcja wydawnicza 1956 r. nie oddawała w pełni istniejącego wzrostu zainteresowań literaturą dwudziestolecia międzywojennego. Wyraźniejsze odbicie znalazło ono w bieżącej prasie literackiej /zob. poz. 72 /. W wyniku zmian zaszłych w stosunku do tradycji literackiej lat 1918 - 1939 wszystkie wydawnictwa miały na warsztacie lub przynajmniej w planie ^{nie}wznawiane po wojnie wybitne pozycje dwudziestolecia międzywojennego. Z nich tylko część zdążyła ukazać się drukiem w roku 1956. Pełne rezultaty przemian uwydatniły się najwyraźniej w roku następnym.

Wydarzeniem stało się znowienie dzieł pisarzy rewolucyjnych, zrehabilitowanych po XI Zjeździe KPZR - S. R. Standego, W. Wandurskiego i B. Jasieńskiego /zob. poz. 21, 32/.

Sygnalem zasadniczego przełomu zaszłego w stosunku do literatury dwudziestolecia międzywojennego i do pisarzy emigracji było znowienie Ferdydurke W. Gombrowicza. Poza tym znowiono m. in. następujące pozycje: J. Brzoza: Dzieci, P. Gojawiczyńska: Dziewczęta z Nowolipek, J. Iwaszkiewicz: Pasje Błędmier-

skie, Z. Kossak: Bez oręza, Król trędowaty, Krzyżowcy, H. Kra-
helska: Zdrada Heńka Kubisza, T. Dołęga-Mostowicz: Kariera
Nikodema Dyzmy, Pamiętnik Pani Hanki, Profesor Wilczur, Zna-
chor, Z. Uniłowski: Wspólny pokój, E. Zegadłowicz: Uśmiech.

Z utworów starszych pisarzy działających w okresie dwu-
dziestolecia ukazał się Żółty krzyż A. Struga oraz jako Dzieła
wybrane W. Berenta powieści Fachowiec i Próchno oraz osobno
wydana powieść Nurt.

Ponadto ukazały się kolejne wydania poszczególnych utworów
M. Dąbrowskiej, H. Boguszeńskiej, G. Morcinka, Z. Nałkowskiej,
A. Rudnickiego, E. Szelburg-Zarembiny, J. Wiktora i in.

Z retrospektywnych tomów wierszy uwzględniających zarówno
dorobek dwudziestolecia jak i okresu późniejszego wydano nastę-
pujące pozycje: W. Broniewski: Wiersze zebrane, K. I. Gałczyń-
ski: Wiersze, K. Iłłakowicz: Wybór wierszy. Wyboru dokonał W.
Kubacki, M. Jastrun: Wiersze zebrane, G. Karski: Poezje wybra-
ne, Jalu Kurek: Wiersze wybrane, L. Lewin: Poezje wybrane,
S. Piętaś: Wybór poezji, A. Stern: Wiersze i poematy, J. Tuwim:
Nowy wybór wierszy, Poezje. Posłowiem opatrzył A. Międzyrzec-
ki, J. Zagórski: Czas Lota. Wybór poezji.

L i t e r a t u r a w s p ó ł c z e s n a. W zakresie
p r o z y ukazały się m. in. następujące pozycje: K. Beylin:
Tajemnice Warszawy, K. Brandys: Czerwona czapeczka /z żywo dy-
skutowanym opowiadaniem Obrona Grenady, zob. poz. 15 /,
J. Brzoza: Ziemia, K. Filipowicz: Po burzy, S. Grochowiak: Ple-
bania z magnoliami, M. Hłasko: Pierwszy krok w chmurach /zob.
poz. 60 /, J. Iwaszkiewicz: Sława i chwała t. 1 /zob. poz.
42 /, A. Klimowicz: Cień alei lipowej, T. Konwicki: Z oble-
żonego miasta, Rojsty, M. Piotrowski: Ogrodnicy, J. Strykowski:
Głosy w ciemności /zob. 1955 poz. 101 /, J. J. Szczepański:

Buty, W. Szewczyk: Skarb Donnersmarcków, W. Zambrzycki: Pamiętnik Filipka, J. Zawieyski: Pokój głębi.

W p o e z j i najszybciej zaznaczyły się przemiany w życiu społecznym i w polityce wydawniczej. Wyraziło się to również we wzroście pozycji poetyckich. Ogółem w roku 1956 wydano sześćdziesiąt kilka tomów poetów polskich w tym ok. dwudziestu pozycji wydań zbiorowych i wyborów wierszy o charakterze retrospektywnym, dwadzieścia kilka pozycji zbiorów nowych wierszy autorów znanych, czternaście tomów debiutantów oraz kilka almanachów i antologii. Z wydań zbiorowych i wyborów oprócz pozycji wyliczonych w punkcie w z n o w i e n i a u t w o r ó w p i s a r z y d w u d z i e s t o l e c i a m i ę d z y w o j e n n e g o /s. 113 / ukazały się tomy poezji S. Bojarczuka /Blaski i dźwięki/, J. Ficowskiego /Wiersze wybrane/, J. M. Gisgesa /Pora dojrzewania/, A. Rymkiewicza /Krajobraz i ludzie/, F. Sędzickiego /Jestem Kaszubem/, A. Słuckiego /Wiersze wybrane/, A. Sowińskiego /Wybór wierszy i przekładów/, W. Wirpszy /Poematy i wiersze wybrane i Z mojego życia/, J. Wyki /Szorstki wiersz/, E. Żytomirskiego /Liryki/. Z tomów nowych wierszy ukazały się m. in. następujące pozycje: A. Baumgarten: O tym, co najbliższe, W. Broniewski: Anka /zob. poz. 1955/44/, H. Gaworski: Księżyców dwadzieścia osiem, S. Gołębiowski: Gwiazdy kwitną, M. Jastrun: Gorący popiół /zob. poz. 155 /, T. Kubiak: Pierścienie, S. J. Lec: Rękopis jerozolimski, A. Międzyrzecki: Południe, S. Mrozek: Małeńkie lato, T. Różewicz: Poemat otwarty, A. Ważyk: Poemat dla dorosłych i inne wiersze /zob. poz. 1955/165/, A. Woroszyński: Z rozmów 1955, i in.

Z debiutów najszerszy oddźwięk zdobył tomik M. Białoszewskiego: Obroty rzeczy /zob. poz. 34 /. Poza nim ukazały się pierwsze zbiorki J. Harasymowicza /Cuda/, S. Grochowiaka /Balada rycerska/, B. Drozdowskiego /Jest takie drzewo/, Z. Her-

berta /Struna światła/, M. Bieszczadowskiego /Inna muzyka/,
J. Hartwig /Pożegnania/, A. Kuśniewicza /Słowa o nienawiści/ i in.

W zakresie dramatu poza sztukami opublikowanymi w czasopiśmie "Dialog" /zob. poz. 59 / ukazały się następujące pozycje: L. Bartelski: Nim słońce wzejdzie, R. Brandstaetter: Dramat księżycowy, K. Gruszczyński: Klucz od przepaści, J. Lutowski: Ostry dyżur /zob. poz. 1955/ /,
W. Smólski: Zaczarowana gospoda, A. M. Swinarski: Achilles i panny, A. Ważyk: Planetarium, J. Wirski: Zwycięstwo Joanny, J. Zawieyski: Wysoka ściana.

Nauka o literaturze i krytyka literacka. W zakresie teorii literatury ukazały się następujące prace: Sylabizm. Praca zbiorowa pod red. Z. Kopczyńskiej i M. R. Mayenowej /w serii IBL PAN Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział 3: Wersyfikacja t. 3. Szczegółowy opis zob. poz. /, S. Furmanik: Z zagadnień wersyfikacji polskiej, J. Kleiner: Studia z zakresu teorii literatury oraz jako t. 3 Studiów staropolskich IBL PAN pod red. K. Budzyka tom zbiorowy Pochodzenie polskiego języka literackiego.

W pozycjach historycznoliterackich przeważały prace będące książkowym dorobkiem Sesji Odrodzenia /m. in.: Odrodzenie w Polsce t. 2 cz. 1 i t. 4, J. Lewański: Studia nad dramatem polskiego Odrodzenia. IBL PAN Studia staropolskie t. 4/ oraz Roku Mickiewiczowskiego. Z mickiewiczianów ukazały się m. in.: księga zbiorowa UNESCO Adam Mickiewicz /zob. poz. /, kilka publikacji serii Z Prac Dyskusyjnych Komitetu Naukowego Obchodu Roku Mickiewiczowskiego PAN /H. Batowski: Mickiewicz jako badacz Słowiańszczyzny, S. Fiszman: Z problematyki pobytu Mickiewicza w Rosji, J. Magnuszewski: Mickiewicz wśród Słowaków/ oraz poje-

20
dyncze prace H. Batowskiego, Z. Grota, J. Z. Jakubowskiego, A. Milskiej, J. Koraszewskiego, W. Kubackiego, S. Sandlera i T. Sygi.

W serii IBL PAN Studia Historycznoliterackie pod red. J. Kotta jako t. 28, 30 i 31 ukazały się prace: Z. Żabicki: Narzymi wśród współczesnych, E. Korzeniewska: O Marii Dąbrowskiej i inne szkice, Z. Sinko: "Monitor" wobec angielskiego "Spectatora". Jako prace IBL PAN wyszły ponadto: K. Budzyka: Studia z zakresu nauk pomocniczych i historii literatury polskiej t. 1 - 2, T. Mikulskiego: Ze studiów nad Oświeceniem ^{tom zbiorowy} oraz Miscelanea z okresu romantyzmu /pod red. S. Pigoń/.

Poza tym z prac historycznoliterackich ukazały się m. in. następujące pozycje: J. Berger: Literatura niemiecka w przekładach M. Konopnickiej, A. Boleski: Słownictwo Juliusza Słowackiego, A. Jelicz: Konrad Celtis na tle wczesnego Renesansu w Polsce, J. Kleiner: O Krasickim i Fredrze. Dziesięć rozpraw, A. Kowalska: "Momus" A. Żółkowskiego. 1820 - 1821. Karta z dziejów prasy i sceny warszawskiej, S. Pigoń: W pracowni Aleksandra Fredry /zob. poz. /, J. Starczewski: Juliusz Słowacki we wspomnieniach współczesnych, E. Szwankowski: Alojzy Żółkowski /ojciec/, J. Woronczak: Teksty polskie w rękopisie nr 43 Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu z połowy XV w.

W dziale nauki o książce i bibliografii ukazały się: J. Czachowskiej i A. Czachowskiego: "Wiedza", "Życie", "Światło", "Kuźnia". 1906 - 1914. Bibliografia zawartości, W. Hahna: Bibliografia bibliografii polskich /wyd. 2 znacznie rozszerzone/, K. Górskiego: Sztuka edytorska, A. Kaweckiej-Gryczowej: Katalog inkunabułów Biblioteki Zakładu Ossolińskich we Wrocławiu. Na podstawie materiałów K. Piekarskiego, Polska bibliografia literacka za rok 1947, Rocznik Literacki 1955 /zob. poz. 154 /, Słownik staropolski t. 2 i in.

W zakresie krytyki literackiej i eseju ukazały się m. in. następujące pozycje: J. Błoński: Poeci i inni, T. Breza: Notatnik literacki. Szkice, wrażenia teatralne, wspomnienia, M. Dąbrowska: Myśli o sprawach i ludziach, M. Jastrun: Wizerunki. Szkice literackie, J. Kott: Postęp i głupstwo t. 1 - 2, S. LiCHAŃSKI: Literatura i krytyka, A. Rogalski: Literatura i cywilizacja. Eseje i studia, A. Sandauer: Moje odchylenia ^(zob. prz. 134a), J. Wyka: Szkice literackie i artystyczne t. 1 - 2.

Przekłady z literatur obcych.

W tym dziale w zakresie literatury pięknej wydano ogółem 387 pozycji wydawniczych. Z tego 133 poz. stanowiły przekłady z literatury ZSRR, 63 - Wielkiej Brytanii, 57 - Francji, 34 - Niemiec, 24 - USA, 10 - Czechosłowacji, 9 - Włoch. W stosunku do roku poprzedniego zaznaczył się wyraźny wzrost zainteresowań literaturą zachodnio-europejską. W przeciwieństwie do tradycji dotychczasowych zainteresowania dotyczyły nie tylko klasyków ale i literatury współczesnej.

Z literatury rosyjskiej i radzieckiej kontynuowano wydanie zbiorowe F. Dostojewskiego (Z pism), I. Erenburga (Dzieła wybrane), M. Gorkiego (Pisma), I. Turgieniewa (Z pism). Rozpoczęto w 1956 r. następujące edycje: A. Czechow: Dzieła. Wydanie w 11 tomach pod red. i ze wstępem N. Modzelewskiej, M. Gogol: Pisma wybrane. Wydanie w 4 tomach pod red. i ze wstępem Z. Fedckiego, A. Puszkina: Dzieła wybrane, L. Tołstoj: Dzieła. Wydanie w 14 tomach pod red. P. Hertza.

Specjalną uwagę krytyki zwrócił pierwszy w Polsce obszerny Wybór poezji Lermontowa /t. 1: Liryki, t. 2: Poematy. Wstępem poprzedził Z. Bieńkowski/ oraz wydane drukiem dwa utwory sceniczne W. Majakowskiego: Łaźnia i Pluskwa. Obie sztuki były

RUCH KULTURALNY W CYFRACH

Dominującym akcentem życia kulturalnego 1956 r. było dokonywane w atmosferze XX Zjazdu KPZR i VIII Plenum KC PZPR przewartościowanie dotychczasowych osiągnięć i próby reorganizacji życia kulturalnego. Charakterystyczne pod tym względem były obrady XVIII a zwłaszcza XIX Sesji Rady Kultury i Sztuki na których poddano rewizji politykę kulturalną okresu stalinowskiego i skrytykowano system komenderowania i administrowania twórczością artystyczną. Na Sesji XIX domagano się odnowy życia literackiego i kulturalnego, przywrócenia pełnej swobody twórczej, przyspieszenia decentralizacji instytucji kulturalnych, ożywienia prowincjonalnych środowisk twórczych i zrewidowania dotychczasowego stosunku do osiągnięć dwudziestolecia międzywojennego i kultury Zachodu.

Po długiej przerwie (w niektórych ośrodkach po 10 latach) odbyły się pierwsze posiedzenia Wojewódzkich i Miejskich Rad Narodowych poświęcone omówieniu bolączek i braków miejscowych placówek kulturalnych. Wiele prowincjonalnych ośrodków wystąpiło z cennymi inicjatywami kulturalnymi. Powstały nowe pisma, teatry, kluby literacko-dyskusyjne.

W budżecie państwowym na kulturę i sztukę przewidziano 1599, 5 ml zł (w 1955 - 1262, 4 ml), na naukę i szkolnictwo wyższe - 2511, 8 ml zł (w 1955 - 2965, 4 ml zł).

P r a s a Ilość tytułów czasopism wydawanych w Polsce wzrosła w 1956 do 771. W tej liczbie z zakresu kultury, nauki i oświaty było 103 tytuły, z zakresu językoznawstwa - 4, z zakresu literatury pięknej - 2, z zakresu sztuki - 30, z zakresu księgoznawstwa, bibliografii i bibliotekarstwa - 41.

uprzednio wystawiane na scenach teatralnych i żywo dyskutowane /zob. poz. /1954/.

Poza tym ukazały się m. in. następujące pozycje: I. Erenburg: Dzień wtóry, Jednym tchem, Odwilż t. 2, K. Fiedin: Bra-
cia, O. Forsz: Odziani w kamień, N. Gogol: Martwe dusze /w se-
rii BN/, D. Grigorowicz: Anton Nieborak i inne opowiadania,
A. Hawryluk: Bereza, K. Paustowski: Burzliwa młodość, Dalekie
lata, Opowieść o lasach, M. Sałtykow-Szczedrin: Szkice guber-
nialne, A. Sawrymowicz: Utwory wybrane t. 1 - 2, K. Staniuko-
wicz: Nowele morskie, W. Szyszkow: Rzeka Posępna, W. Tendria-
kow: Wśród lasów, G. Uspieński: Obyczaje ulicy Rastieriajowej,
S. Żłobin: Stiepan Razin.

Z l i t e r a t u r y a m e r y k a ń s k i e j uwagę krytyki i czytelników zwróciły przede wszystkim następujące po-
zycje: E. Caldwell: Poletko Pana Boga, E. Hemingway: Stary czło-
wiek i morze /zob. poz. 44 / oraz Śniegi Kilimandżaro, J.
Steinbeck: Grona gniewu, Perła. Ponadto ukazały się przekłady
książek J. F. Coopera, J. O. Curwooda, T. Dreisera, M. H. Fasta,
J. Londona, E. A. Poe, A. Maltza, I. Stone, M. Twaina i in.

Z l i t e r a t u r y a n g i e l s k i e j wydawano przede wszystkim dzieła klasyków: Byrona, G. K. Chestertona,
J. Conrada, Ch. Dickensa, J. Galsworthy'ego, W. Scotta, B. Shaw'a,
W. Shakespeare'a, R. L. Stevensona. Ukazały się również dawno
oczekiwany wybór poezji R. Burnsa: Z wierszy szkockich i H. G.
Wellsa: Opowieści fantastyczne i Tono-Bungay. Z nowszej litera-
tury wydano m. in. książki P. Abramsa^{wa}, A. Christie, J. Morrisona
i A. E. Copparda.

Z l i t e r a t u r y a n t y c z n e j g r e c k i e j
i r z y m s k i e j ukazały się poszczególne dzieła Arystofa-
nesa, Arystotelesa, Catullusa, Homera, Platona, Plutarcha, Sofo-
klesa, Tacyta, Vergiliusza.

Z literatury australijskiej
wydano J. Morrisona Port wymarzony.

Z literatury bułgarskiej ukazały się
następujące pozycje: Oj lesie, lesie zielony. Wybór bułgarskiej
pieśni ludowej. Oprac i słowo wstępne A. Kamieńska i J. Śpiewak,
D. Dymitar: Tytoń, Elin-Pelin: Orle pióro i inne opowiadania,
A. Guljaszki: Ślady na śniegu, G. Karasławow: Prości ludzie.

Z literatury chińskiej ukazała się
Antologia literatury chińskiej ~~oraz~~, Mao-Tun: Przed świtem
~~oraz~~ Pięciu braci Li. Chińskie bajki ludowe i przysłowia. Zebrała
i oprac. M. Górska.

Z literatury czeskiej i słowackiej
wydano powieści i opowiadania: L. Aškenazego, K. Čapka,
J. Haška, A. Jiráska, J. Jesenský'ego i E. Pilara.

Z literatury francuskiej wydano
M. Prousta: W poszukiwaniu straconego czasu t. 1, F. Sagan: Witaj smutku,
Vercorsa: Milczenie morza i inne opowiadania,
Oczy i światło, Zwierzęta niezwieryta oraz przekłady książek
następujących pisarzy: H. Balzac, H. Becque, R. Boussinot,
Choderlos de Laclos, Cyrano de Bergerac, A. Daudet, D. Diderot,
G. Flaubert, A. France, V. Hugo, Guy de Maupassant, F. Mauriac,
Molière, A. Rimbaud, R. Rolland, P. de Rousard, Stendhal, J.
Verne, E. Zola i in.

Z literatury hiszpańskiej wydano
następujące pozycje: ^{Przet. J. Strasburger} Z hiszpańskiego. Przekłady poezji,
P. Calderon de la Barca: Życie snem, Bartholomé de Las Casas: Krótką
relacją o wyniszczeniu Indian i Lope de Vega: Pies ogrodnika.

Z literatury jugosłowiańskiej
wydano dwie pozycje: I. Andrić: Most na Drinie i B. Stanković:
Nieczysta krew.

Z literatury niemieckiej ukazały się Utwory zebrane G. Büchnera, J. W. Goethego: Dzieła wybrane t. 1 - 4, H. Heine: Dzieła wybrane t. 1 - 2, oraz poszczególne pozycje m. in. następujących pisarzy: B. Brecht, G. A. Bürger, H. Fallada, L. Feuchtwanger, T. Mann, K. May, E. M. Remarque, J. Schiller, A. Wedding, A. Zweig.

Z literatury węgierskiej ilość przekładów znacznie wzrosła. Ukazały się m. in. następujące pozycje: Józef Atilla: Wiersze wybrane, F. Herczeg: Poganie, K. Mikszáth: Jak się młody Nosty żenił, F. Molnar: Chłopcy z Placu Broni, Z. Móricz: Rozbójnik.

Z literatury włoskiej wydano m. in. następujące książki: M. Buonarrotti: Pezje, G. Verga: Mastro don Gesualdo, P. Rombi: Piotr, S. M. Bonfanti: Nadzieja, J. de Voragine: Złota Legenda.

183

W dziedzinie czasopism społeczno-kulturalnych zaszły istotne zmiany. W atmosferze przemian ideowych i politycznych dwa czołowe czasopisma "Przegląd kulturalny" i "Nowa Kultura" przekształciły się z organów instytucjonalnych (Rada Kultury i Sztuki i Związek Literatów Polskich) w samodzielne czasopisma redagowane przez określone zespoły osobowe.

Wznowiony został zawieszony w 1953 r. "Tygodnik Powszechny" pod redakcją Turowicza. Paxowski "Tygodnik Powszechny" (wydawany w latach 1953-1956) połączył się z "Dziś i Jutro" tworząc nowe pismo "Kierunki" (zob. poz. 55).

Powstało kilkanaście nowych czasopism społeczno-kulturalnych i literackich: w Warszawie - "Dialog", "Współczesność", "Rocznik Literacki", "Biuletyn Naukowy Zakładu Badań Prasoznawczych", w Gdańsku - "Kontrasty", w Katowicach - "Przemiany", w Lublinie - "Pod Wiatr", w Poznaniu - "Tygodnik Zachodni" i "Wyboje", w Szczecinie - "Ziemia i Morze", we Wrocławiu - "Nowe Sygnały".

B i b l i o t e k i. W 1956 r. istniało ogółem 38 058 bibliotek i punktów bibliotecznych. W tej liczbie było 5310 bibliotek powszechnych, z których 4430 było bibliotekami gromadzkimi. Z księgozbiorów bibliotecznych liczących ogółem 82 536 000 tomów korzystało 7 888 000 czytelników. Osiągnięcia i plany dalszego rozwoju bibliotek w Polsce Ludowej omówione zostały na Zjeździe Bibliotekarzy zorganizowanym w dn. 16-18 lutego. (zob. poz. 22).

M u z e a. Na ogólną liczbę 156 muzeów czynnych w 1956 r. 123 podlegały Ministerstwu Kultury i Sztuki. Muzea zorganizowały 335 wystaw stałych, 172 czasowe i 46 wystaw objazdowych. Wystawy zwiedziło 5870 osób.

T e a t r y. W roku 1956 liczba działających teatrów dramatycznych wynosiła 103. (o 3 mniej niż w roku ubiegłym). Ogółem dały

one 28 749 przedstawień z czego 5 231 w Warszawie. 3 225 w województwie katowickim, 27036 w krakowskim, 2 409 we wrocławskim. Przedstawienia obejrzało 10 358 000 widzów. Charakterystycznym dla roku 1956 zjawiskiem jest wzrost ilościowy i rozwój studenckich teatrzyków satyrycznych. Dorobek artystyczny tych teatrzyków prezentowany był w czasie krajowego przeglądu studenckich teatrów satyrycznych we Wrocławiu (zob. poz. 48).

K i n a. Ilość kin czynnych w 1956 r. wzrosła do 2881. W tym było 1162 kin miejskich i 1619 kin wiejskich (stałych, półstałych i ruchomych). Wyświetlane seanse filmowe (w liczbie 1 220 000) obejrzało 208 139 000 widzów. Liczba filmów nowowprowadzonych na ekranu wynosiła 148. Importowano ogółem 140 filmów długometrażowych i tyleż krótko i średniometrażowych. Na ogólną liczbę 560 filmów długometrażowych wyświetlanych w 1956 r. było 39 filmów produkcji polskiej (nowowprowadzonych 11), 209 - radzieckiej (nowowprowadzonych 51), 58 czeskiej (nowowprowadzonych 10), 51 - francuskiej (nowowprowadzonych 18), 50 - niemieckiej (NRD) (nowowprowadzonych 8) 25 włoskiej (5 nowowprowadzonych) 17 angielskiej (nowowprowadzonych 9).

R a d i o. Liczba abonentów korzystających z sieci radiowej w 1956 r. wzrosła do 3 625 000, w tym 1 296 000 abonentów na wsi. Posiadaczami odbiorników lampowych było 2 003 000 radioabonentów w tym 470 000 na wsi. Ogółem na każdy 1000 mieszkańców przypadało 185 radioabonentów w mieście i 83,7 na wsi.

R u c h k u l t u r a l n o - o s w i a t o w y. W 1956 r. było czynnych ok. 15 tys. placówek kulturalnych (klubów, świetlic i domów kultury) w tym 265 domów kultury. Domy podległe Ministerstwu Kultury i Sztuki prowadziły 11 000 zespołów artystycznych i 13 000 czytelniczo-samokształceniowych.

8 Wieczór poezji i pieśni powstania warszawskiego. Wieczór odbył się w Klubie Międzynarodowej Książki i Prasy w Warszawie. Układ i słowo wiążące opracował W. Bartoszewski i T. Porayski.

Teksty recytowanych wierszy w opracowaniu jw. wydane zostały osobno na powielaczu.

8 Siedemdziesięciopięciolecie śmierci F. Dostojewskiego w Polsce. Z okazji rocznicy odbył się w Warszawie wieczór ku czci Dostojewskiego z udziałem krytyka radzieckiego W. Jermołowa. Słowo wstępne wygłosił A. Stawar. W Poznaniu twórczości Dostojewskiego poświęcono czwartek literacki w dn. 12 X. Prelekcję wygłosił S. Mackiewicz.

Na obchody rocznicowe do Moskwy wyjechał jako delegat ZLP - Igor Neverty.

W prasie literackiej i codziennej ukazały się fragmenty prozy Dostojewskiego i kilkadziesiąt artykułów poświęconych jego twórczości i życiu. M. in. opublikowano artykuł A. Stawara i przekłady fragmentów studiów G. Lukacsa i T. Manna.

Wybór: H. BARAŃSKI: Wielki inkwizytor dusz ludzkich. "Nowy Świat", nr 6. - W. BEŁCIKOWSKI. "Ilustr. Kur. pol.", nr 31, "Jęz. ros.", nr 4. - E. BRYLL. "Szandar Młodych", nr 36. - L. GROSSMAN: Prawda o rodzinie Dostojewskiego. "Nowe Czasy", nr 16. - J. HEN: Spotkanie z Jeremiaszem. "Życie Warsz.", nr 138. - P. HERTZ: Dostojewski po polsku. "Biul. «Kraj»", nr 7. - M. HŁASKO: Dopóki żyje człowiek. "Polska", nr 7 s. 30, "Tryb. Ludu", nr 128. - S. LEM: O Dostojewskim i innych. "Życie liter.", nr 8. - G. LUKACS: O Dostojewskim. "Tryb. Ludu", nr 126. - MANN o Dostojewskim. Tłum. J. Błoński. "Życie liter.", nr 17. - M. PIECHAŁ: Cały świat cześć pamięć Dostojewskiego. "Łódzki Expr. ilustr.", nr 37. - A. ROGALSKI: Między miłością a odrazą. "Dziś i Jutro", nr 5. - A. RUDNICKI: Niebieskie kartki. "Świat", nr 1 - 5.

(Polem.: /K. BRANDYS/ n. /Co jest z garbem? "Nowa Kultura", nr